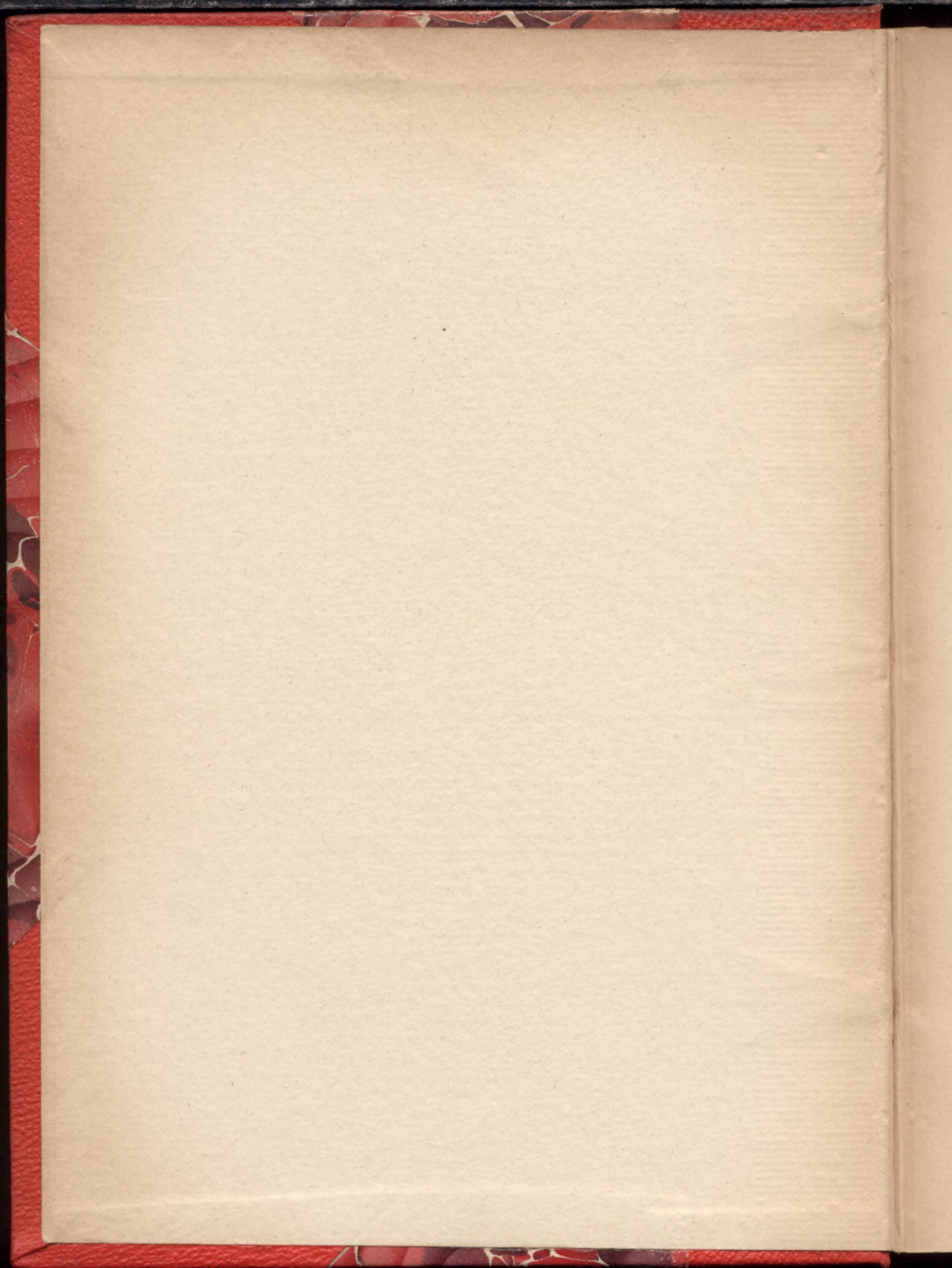
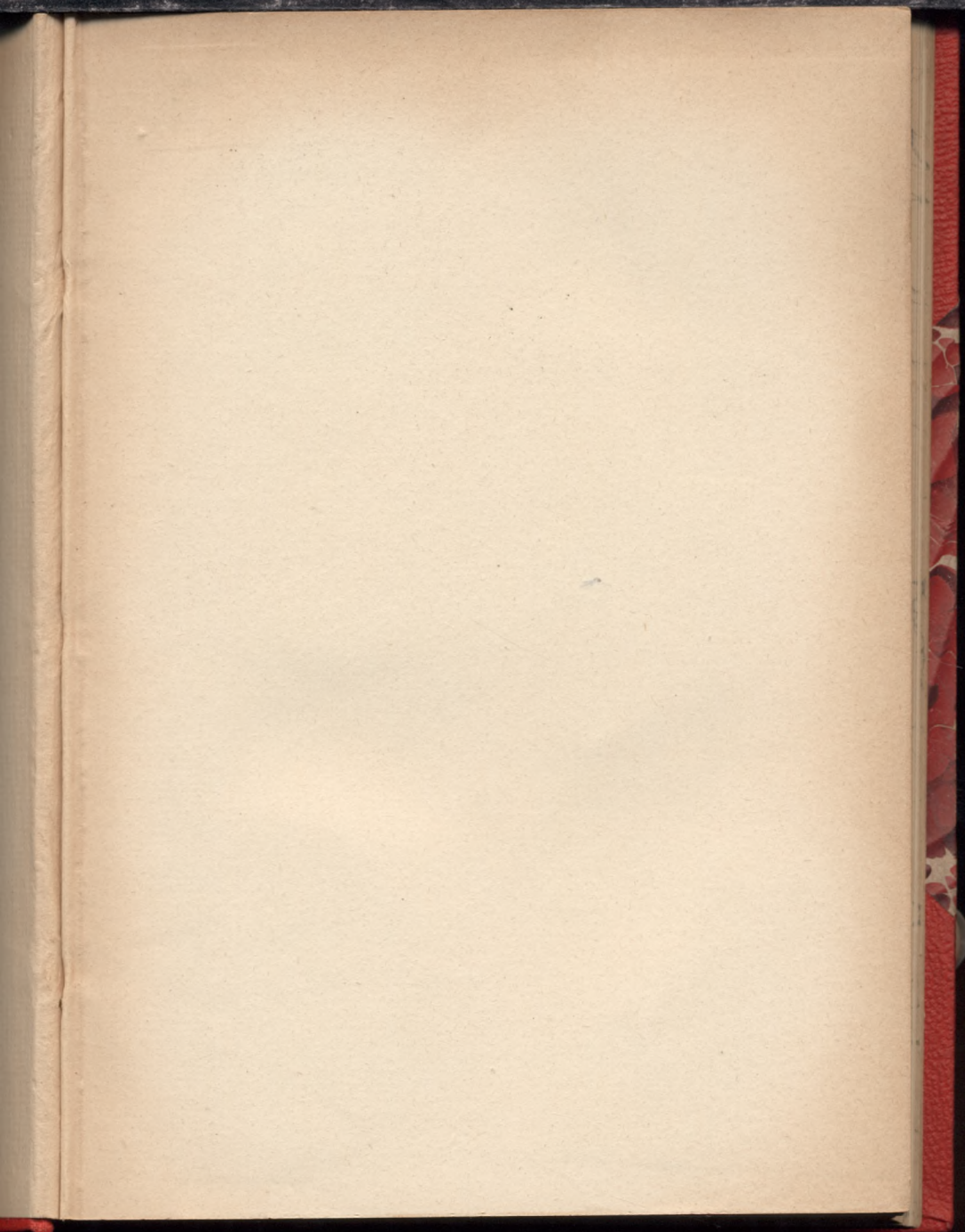

168439

1800

P.o.hung.

697.9

GELEI JÓZSEF

TÖVISEK KÖZT

TÁRCZALEVELEK

P.O. hung.

697 l

TÖVISEK KÖZT.

TÁRCZALEVELEK.

IRTA :

GELEI JÓZSEF.

NAGYVÁRAD,
NYOMATOTT IFJ. BERGER S. KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1892.

Bo. hung
697 l

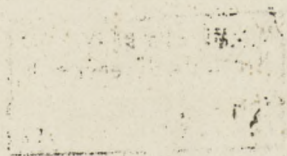

188439

M. N. MŰZÉUM KÖNYVTÁRA
Nyomtatv. Növedéknapió
1894. év. 342. sz.

MARISKÁNAK

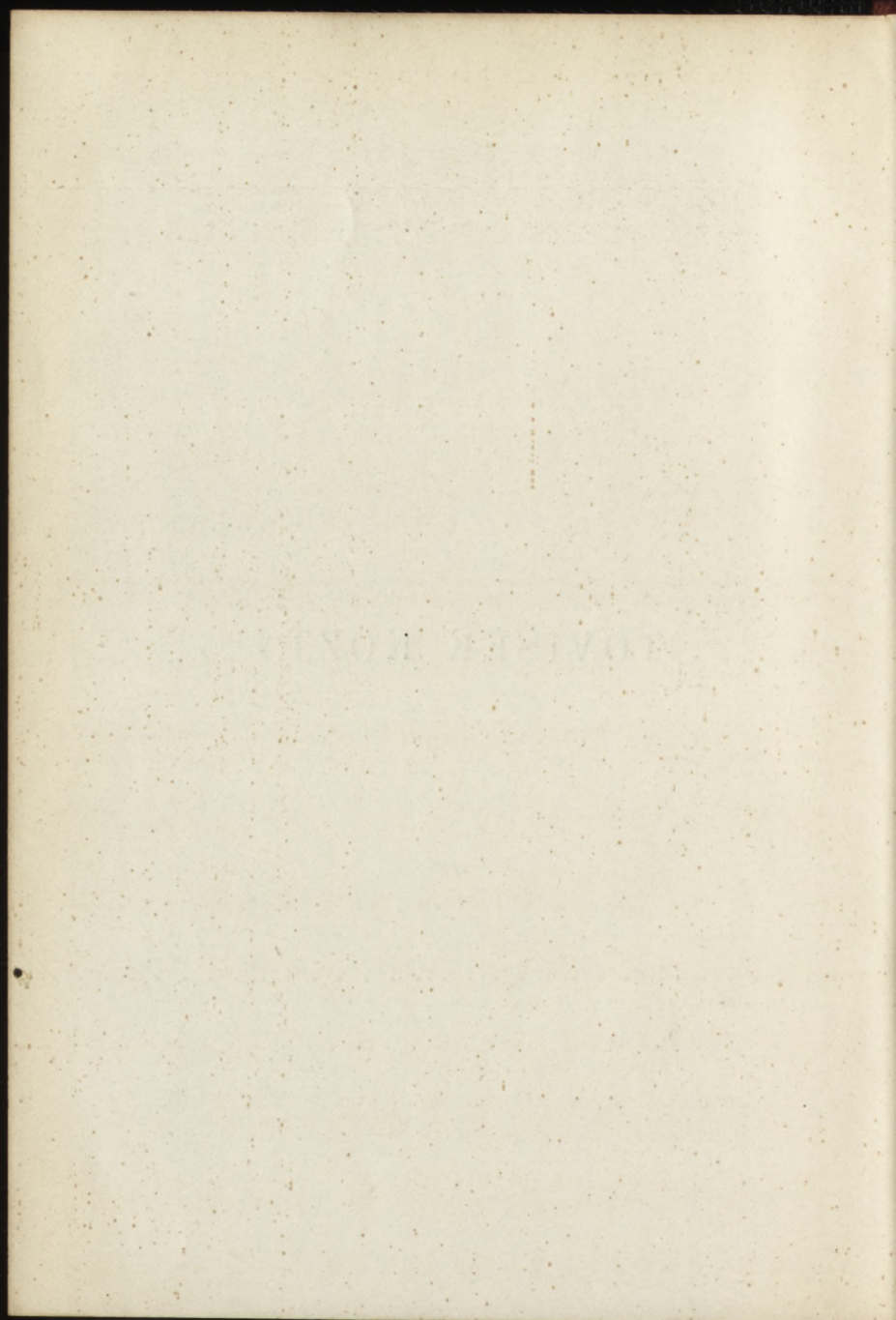

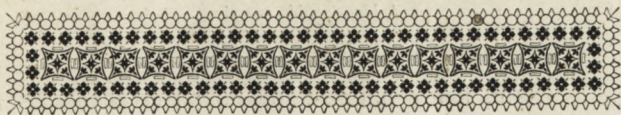
1870

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

1870

«TÖVISEK KÖZT.»

A LEGNAGYOBB CSAPÁS.

Az eget sűrű, szürke felhő-gomoly árnyalja be. A lég — mely az imént még a mezőről becsapódó friss széna illatától rezgett — egyszerre nehéz, fojtó szagu lesz.

Kiállhatatlan hőség lepi meg az embert s a veszteg álló vagy békésen legelésző barom prűsz-szögve, horkolva, bögve buvik össze.

A madarak ijedt szárnycsattogással röpködnek fel s alá, zavartan keresgélve a jól ismert fészket.

Hatalmas lángnyelv emelkedik az ég felé — vakító világosságot szórva a sűrű felhő tömegre: a füstre.

«Tűz van!» hangzik a faluban mindenfelé s az öreg harang csakhamar bús hangon dörgi le magas helyéről: tűz van!

A mezőn dolgozók ijedten hallgatják az első vészes kongást. «Hamar van még a dél, tizenegy most mult» — ezt suttogják első zavarukban.

«Bam, bam» hangzik tovább az ércznyelv szomorú beszéde s a nép tisztában van helyzetével.

Kaszát, gereblyét, villát, még tütyköst meg ekevas-tisztítót is kapnak kézbe és rohannak: férfiak, nők, gyermekek, a kutyák meg apró jószágok vonító, csattogó tömegén át a faluba.

Senki sem tud még többet a tüzről, csak azt, hogy van. Látják a lángot, hallják már a száraz zsup-fedél sustorgását, de a rémület nem láttat, nem hallat velök semmit. Nyugodt lehetne mindenik, nem az ő portáján van a vörös kakas és mégis fél, retteg, kiabál és kapkod valamennyi.

A falu tulsó oldalán ég egy kis viskó. Száraz, sárból vert falai omlanak a rájuk nehezedeő, hatalmas lánggal égő zsuptető sulya alatt. Az öreg gerendák hamarosan elhamvadtak s velük heroskadtt a padlástalan szobába az egész födél. Eltemetett mindent magával. Lehullott és föllobbant, pusztító tűzével egy pillanat alatt semmivé téve — ki tudja hány év fáradságos szerzeményét.

Nem lehetett menteni semmit. Elégett, odaveszett minden.

Öreg, töpörödött anyóka tör magának utat a sajnálkozó nép között.

«Szegény Vámosné», hangzik itt is — ott is.

És a szegény Vámosné, a 70 éves anyó, csakugyan szegény lett egyszerre. Árvább a kitett gyermeknél, elhagyatottabb a földönfutónál.

Megállt némán, tehetetlenül — mint a szél-
ütött — a régi viskó romjai előtt.

Megviselt ruházatát belepte a szállongó korom,
ezer-ránczu arczát égette a sustorgó parázs, szom-

szédjai hívták, vigasztalták: nem érzett, nem hallott
semmit.

Amint ott állott, merőn és megzavartan nézve
a rommá vált viskót, fölmerültek előtte a leélt 70 év
emlékei. Ott született abban a viskóban, ott növe-

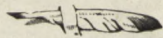
kedett, ott élt férjével s abból temette el őt is, gyermekeit is, unokáit is. Tulélte valamennyit; — nagy csapások voltak: hitte az Istent s belenyugodott az ő akaratába.

Tulélte viskóját is, azt a helyet, ahonnan szereteteit temetőbe kísérte, ahol meghalni vágyott.

Az ég ellene esküdött és ez a vágya sem teljesült. S amint ezt átgondolta mind, könny gyült vén szemeibe.

Mély sóhaj lakadt szivéből s mintegy önkivületben rebegte:

«Nagyon sujtottál én teremtöm, de ez a te akaratod» — és sóhajával elszállt belőle a lélek, élettelenül rogyott össze — ott, viskója romjainál, amelyben meghalni vágyott.

AZ ESTI SZÉL.

Atutaj kiért a komor világu hegyoldalak köz-
zül a sík folyóra s lassan, méltóságteljesen
uszott lefelé.

A part körül törpe fűzfák terpeszkedtek tere-
bélyes koronájukkal. Imitt-amott szegélyzet gyanánt
mint valami szuronyerdő, a hegyes levelű sás nyult
a magasba. A kora tavasz üde melege kicsalta a
csordákat is téli jászoluk mellől s tompa bögéssel,
kolompolással legeltek, kérődztek a fűzes alján levő
réten. Leheveredve, gondolatokba merülten pőfékelt
a bojtár, hasával az égnek, szemlélvén a csillagokat,
mintha onnan akarná kiolvasni szeretője titkait.
Az ő ábrándjait meg a hold szemlélte nagy komo-
lyan, s nem akarván egyedül állani ott fenn, körül-
vevé magát sok ezer báránylehővel, mintha ő is
bojtár lenne — nagy komolyan, csak épen hogy
nem pőfékelt.

A tutaj meg úszott lassan tovább. Körülötte csak a torlódó hullámok sustorgása, a terhe alatt nyöszörgő víz sóhaja hallatszott. A felgyűrődő habok tajtékot hányva verődtek oldalához s foszoltak széjjel, kiadva lelküket. A hold meg mintha incselkedni akarna vele, az összegyűjtött bárányokkal üzött pajkos játékot, hol az egyiket, hol a másikat tolta maga elé, — úgy takargatta el arcát a föld elől.

Igy aztán egész zavart idézett elő. A parton álló fűzfák árnya ugyis sötéttel borítá a tutajt s mikor a hold el-el bujt, akkor meg épen nem lehetett látni semmit.

De jobban is volt így.

A tutajon széndergők, vagy legalább annak látszók, nem sokat törődtek a világossággal, s így ezektől ugyan nyugodtan bujkálhatott.

Szellő sem volt, mely tovább zavarta volna az ő bárányait.

Egy végtelen nyugalom, hasonló a halottéhoz, terült el a vidéken. A tutaj meg uszott tovább a sik viz sötét hátán. Olyan volt, mint a merengő, aki czéltalanul néz a messzeségbe révedező szemével. Úszott czéltalanul, ahogy a víz folyása vitte, majd jobbra, majd balra kanyarodott nagy teste, amint a hullámok torlata taszingatá.

A rajta levők mit sem törődtek vele. Gergely volt az, a révész fia, meg Katinka, az unoka huga. Két szerelmes, kik együtt vittek egy kis fát a m.....i

erdőségből. A lassan haladó tutajon érte őket az est s a napi munkában -- a favágásban -- kifáradva, sötétedés után leheveredtek aludni, az egyik a kormánynál, a másik az evezőnél.

Jóhiszemben eresztették utnak a tutajt, sem fentről, sem alólról nem jöhet nekik szembe senki. Lefeküdt hát a két szerelmes s kevés idő alatt csak mély lélegzet-vételük mutatta, hogy élnek.

S a tutaj uszott zavartalanul lefelé. Ők meg álmodoztak szépeket, amilyen szépet csak ifju lelkek, szerető szívek tudnak álmodni. Akik, mint ők is, gyermekkorukban kezdik egymást szeretni, ártatlan, öntudatlan érzelemmel. Akik mint ők is, növekvésükkel csak a gyermekes szeretetet teszik emberiessebbé, érzőbbé és öntudatosabbá. — Akik egész életükön át csak egymást ismerték szépnek, jónak, — csak egymást szerették nagyon, kimondhatatlanul.

Ez a két szerető lélek aludta igaz álmát a tutajon. Ez meg mintha érezte volna a kedves terheket, még halkabban, még lassabban úszott lefelé a vizen.

A hold is megelégelte a sok játékot, összehajtá báránykáit, s mintha a tavaszi est hűse borzongatná, rezgő fényü arcát bevonta azok bundái mögé. Így aztán teljes sötétség állott be.

Elhallgatott a parton is minden. A legelésző barom nyugalomra hajtá fejét, megszűnt a kolompolás, aludt a bojtár is.

Hirtelen erős szél keletkezett a sík földön, meg-

zavarva a nyugvók békés csendjét. Állat, ember
összébb szorult, hogy egymás melegével védekez-
zenek az esti szél éle ellen.

A mint végig száguldott a sík mezőn s oda
ért a füzes tövébe, ennek sűrűjén megtört ereje.
A fákon át a vízre már csak szellő alakjában ért.
Nem birta, mint máskor, felkorbácsolni a vizet,
toronymagasságra felverni a hullámokat, dobálni a
gyenge, csak kötelekkel összefűzött tutajokat. Most
ezt nem tudta megtenni.

Halk suttogással, mint a folyó csendes habjai,
szállt a tutajra s összeölelgette, összecsokolgatta az
alvó szerelmeseket, akik ott aludtak az Isten ege
alatt, ég és föld között, nagyon szeretve egymást,
— ártatlanul.

Pedig nagyon vágytak egymás után. A Gergely
apja öreg legény volt már, ma holnap fiának adja
a mesterségét s akkor megülik majd a lakzit is.
Igy tervezgették ezt ők ketten már évek óta, így
tervezgették ezt ma is. Milyen szép életük is lesz
majd ott a révházban. Az öreg Gergely meghuzza
magát a kisebbik házban, ők meg a nagyobbba men-
nek. Csak a konyha fogja őket elválasztani. Estén-
ként meg összeülnek, az öreg elmesélget nekik egyet
mást a régi halászéletből, vagy későbben — Isten
tudja, hogy lesz — az apróságokkal fognak bibelődni.

Az idylli szerelem, az önzetlen, tiszta érzelem
hangja szólt belőlük egész nap. Ennek az érzelmenek

alapján szőtték-fonták tervezgetéseiket a szép szőke Katinka, meg szeretője Gergely.

*

Hej! Hogy az Úr Isten másként végzett velük. Mintha sajnálta volna, hogy itt a földön, ebben a megszenteltelenített világban egy ilyen boldog pár éljen...

*

Az esti szél alig lehelletszerű nyomással nehezdedt az alvókra. Nem is vették észre. Ők testileg a nagy munkában kifáradtan, boldog álomba merülve, nyugodtak a tutajon.

A szél meg, mintha kellemesebbé óhajtaná tenni pihenésüket, lágy susogással czirógatá őket. Felborzolta a Katinka fejkendőjét, csücskét vigighuzogatta arcán, majd mintha szeretője csókja érné, hirtelen ajkához nyomta. Most végig szalad a gyönyörű termen, megemelgeti a patyolat ingvállat s ennek szalagjaival úz a fedetlen karon imbolygató tánczot. Majd szoknyáját lebbenti meg s kellemes bizsergést okozva, csókolgatja a hófehér tagokat. Édes érzet fut át a leány testén, mintha boldog álma valóját érezné, önkénytelen emeli fel karjait, hogy szerettét ölelje; álmában még suttogja hosszasan, élvezettel «édes!» s amint megfordul fekhelyén a gyönyörű gyermek, egyensúlyt veszve hull a folyóba, kábultan, álomba merülve

A folyó sebes vize gondolatszerűen löki a tutaj

alá, honnan nincs többé szabadulás. Vőlegénye csak a sikoltást hallotta, felugrott fekhelyéről, de kedvesét nem találta sehol.

Örülten rohant még egyszer a tutajon végig s belé veté magát a vízbe. — Úszott, vergődött alá s fel, nem sejté, hogy Katinkája a tutaj alatt az

örvény áldozatja már. Hivta még a kétségbeesett szerető kérő hangján, de Katinkája nem tudott már felelni rá. A sötétben nem látott messzire menni, visszakapaszkodott a tutajra. Az esti szél is gyilkos munkája után erősebben dolgozott, előbb felkorbácsolta a vizet, örült tánczba kergeté a magára hagyott tutajt, majd bele ragadt keservében a hold bányába; szétkergette őket, hogy a hold nem tudott többé elrejtőzni.

Világított hát. Ah! de világa egy rettenetes valót mutatott meg a szerencsétlen Gergelynek.

Ott uszott az evező kampójába akadva a Katinka teste. Meglátva kedvesét, utána ugrott, hozzá úszott s amint elérte, megragadta testét, de későn, — Katinka halva volt.

Boldog fiu — szive ott repedt meg, halálát ő is a folyóban lelte.

*

Az öreg Gergely meg várta-várta a szeretőket. Meg is jöttek, de már nem volt lakodalomra szükség. Eltemette őket a folyó gyomrába, «drágáit», — «szemefényét» s ma már csak öntudatlan életének ábrándos álmaiban élnek, látja őket.

*

Az esti szél meg mindennapos azóta a füzes lombjai közt. Mintha megsajnálta volna amit tett, ott sír-rí, zúg-büg egész éjen át a part fái közt. Mintha félne a vizre menni, csak ott nyög keser-

vesen a vén füzesek közt, tördelve rázva ezek derekait.

Oda-oda lopja magát a viz szélére sötét éjeken, ott tombol, dühöng, sikolt s ordít, de amint feljön a hold, s ránéz szomoru arczával, elbuvik reszketve a falombok közzé, ezekkel takarja be magát, hogy ne lássa a haldokló Katinka árnyát.

EGY A SOK KÖZÜL.

orus idő... Az eső apró szemekben permetezett. Halkan, alig hallhatóan verődött egyik szem a másikra. De sok kicsi sokra megy s a reggeltől délig permetező eső bizony nagy sarat csinált.

— A kalucsnimat! kiáltott türelmetlenül a tanácsos ur, amint az ablakhoz lépve, meglátta a lucskos utcát.

— Azonnal! felelt Gábor, a tanácsos ur inasa és rohant a kalucsnikért.

— Gábor! te lusta kutya, hozd már azokat a kalucsnikat! — ordította a tanácsos ur még türelmetlenebbül, — ... ezek a paraszt lurkók csak inni meg — aludni tudnak.

— Milyen gyalázatos idő — monologizált to-

vább... Gábor! mégse jössz? Még elkésem a hivatalból miatta.

— ... Jól mondod öregem... szolt aztán magához... miatta! Mert a délelőttöt a komisz idő miatt hevertem el.

Végre is, ami késik nem mulik. Gábor elhozta a kívánt sárzipóket, ráadta a nagyságos urra és útnak eresztette.

A tanácsos ur esernyője alá huzódva méltóság-teljes léptekkel haladt hivatalába.

Különféle tennivalók forogtak az úton nagyságos fejében, amiket ma okvetlen el kelle intéznie.

A Sóváry árvák dolga, amely már 8 hónapja vár munkás kézre, halaszthatatlan. A hagyatékot felemészti a fiskus, az árvák meg koplalnak a bő hagyaték mellett.

— Hát koplaljanak! vigasztalá magát a tanácsos ur, — egyszerre száz dolgot úgy sem végez-hetek...

És a Sóváry árvák dolga «ad feldolgozandum» ismét a végtelen kegyelmű ur Istenre bízott.

Az öreg Pálos is sürgeti a dolgát. Nem építheti fel a leégett kunyhót, míg nincs meg a hatósági engedélye. Itt az ősz, meg a tél... megfagy a fattyúival.

— Hát fagyjon meg... Az reszkessen, aki fázik. Minek szavazott a vén bolond a 48-asokra. Ha nem teszi, hát ur lenne azóta.

— Az ökör... Hogy megmondtam neki, hogy mit csináljon, hova szavazzon... Nem...! Neki elvei vannak, ő nem adja el magát.

— Ha! ha! ha! Most már takaródzhatnak az elveivel.

Ilyen privát elmélkedések közt ért a hivatalba. Október vége felé járt az idő, meglehetősen hűvös volt.

A hivatalos helyiségben rettenetesen be volt fűtve. Telt a város fájából ott is... otthon is.

A hivatalos helyiség két szobából állt. Az első volt az őrök szobája. Itt ült az öreg Galambos Péter, meg a gyakornok ur. A másik volt a tanácsos ur szobája. Ez elegáns butorzattal és minden kényelemmel volt berendezve.

A tanácsos ur meghalkítá lépteit s a gummi czipőkben csaknem nesztelenül lépett az első szoba ajtajához. Aztán nagyságos mivoltáról megfélemlítve, hallgatódzni kezdett.

Minden szót, amit bent mondtak, tisztán hallhatott.

Az öreg Galambos beszélt.

«Már fél négy és a tanácsos még nincs itten. Se délelőtt, se délután. S ez így megy mindennap.»

«Hanem elsején, meg osztalék-kiosztásnál — ah — akkor ő az első. Persze, könnyen teheti: tanácsos, nagyságos... a stréber!»

— Sohse bánja bátyám — felelt a gyakornok — majd rájuk kerül még a sor.

— Nem hiszem, hogy sokáig viszik valamenynyien, mert sok a ... — ekkor a gyakornok jobb karjával azt a kis körözést csinálta, amit magyarul «böhmische czirkl»-nek nevezünk.

Ezt ugyan nem látta a tanácsos ur, de gondolta. S jobbnak vélvén egyet köhinteni, belépett a helyiségbe.

Mindkét alárendelt tiszteletteljesen kelt fel helyéről. Az öreg Galambos lesegíté a köpenyt a nagyságos urról és «re bene gesta» visszaült helyére.

A tanácsos ur bement szobájába és kezdett fel s alá járni, gondolkozva a hallottak felett.

Végre határozott.

Leült helyére és hivatalos méltósággal szólt ki:

— Galambosss! jöjjön be.

— Tegye be az ajtót — szólt aztán, midőn a vén ember meggörnyedt fejével belépett — és jöjjön ide.

Galambos Péter közelebb lépett, miután az ajtót betette.

— Galambos ur — beszélt tovább a tanácsos ur, kellőképen hangsúlyozva az «ur» szócskát — tessék a nyugtáját kiállítani. El van bocsátva.

— Csak kérem, semmi könyörgés, semmi rimánkodás. Mehet!

«De nagyságos ur! az istenre kérem — esdeklett az öreg — miért? Mit követtem el, hogy így a szerencsétlenségbe taszít? ...»

— Irja meg a nyugtáját! — rivalt közbe a tanácsos — és ne kunyoráljon itt tovább. Köszönje meg, hogy ki nem lököm innen... vén pimasz...

A pimasz szóra felemelte az öreg ősz fejét. Szemei könnyekkel teltek meg, de e könnyeken keresztül is kicsillogott a megvetés, az utálat.

«Pimasz vagyok s el vagyok bocsátva — szólt haraggal — de úgy verje meg az Isten nagyságodat is ezért, mint ahogy engem megvert.

... Szólt és távozott.

A halálsápadt ember láttára ijedten ugrott fel a gyakornok.

— Mi baj bátyám — az istenre! Mi történt?

«Semmi ... semmi öcsém! Csak pimasz vagyok, meg el vagyok bocsátva.»

— A gazember ... hallgatódzott — — mondá a gyakornok — mint a bérelt szolgáló. S így áll bosszút.

— Szegény öreg bátyám — tette aztán hozzá fájdalmas hangon — mi lesz most belőle!

... Az ám! Mi lesz belőlem? — Ezt gondolá az öreg is. Rongyos harmincz forintból éldégélt eddig ügygyel-bajjal ő meg a felesége .. de most! Mi lesz ezután?

Itt a tél a nyakán. Se fűteni-, se enni való. Jön november: a házbér és nincs pénz, nincs hivatal.

— Isten... Isten! tört ki az öreg, míg könnyei elboriták ránczos arczát — de különöseket is a

te utjaid! De nagyon is elnézesz az egyiknek —
míg agyonsujtod a tehetetlent...

Majd lecsendesedett.

Kiállítá nyugtáját s búcsut véve társától, a pénz-
tárhoz kullogott.

Sajnálták a szerencsétlen öreget itt is ... ott
is — de a nagyságos tanácsos ur rendelete ellen
egy hang sem emelkedett.

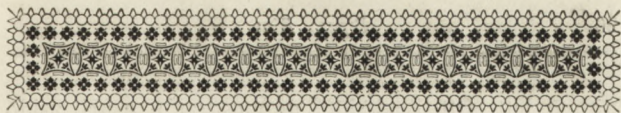
*

A nagyságos tanácsos ur meg, miután jól meg-
mosta a gyakornok urat is, elégedetten dörzsölte
kezeit és leverve illatos szivarja hamuját, hátradőlt
kényelmes székében, hallgatva az őszi eső csendes
permetezését.

Ugy panaszkodott... úgy csobogott, mintha az öreg
Galambos szemeiből hullana alá, sirt az is, mint az
ég, de egyik sem nyugtalanítá a nagyságos tanácsos
ur kedélyét...

Egy ... a sok közül!

PIPACS FÁNI.

Mikor először látta magát a tükörben, azt hitte, ő a legszebb a világon. Mikor az első dicsérő szót hallá, nem hitte, hogy volna a világon nála boldogabb. Még akkor kicsi kis teremtés volt. — Nem tudta, hogy hajlott orra nagyon is elárulja keleti származását. Tul piros arczáról mindig azt gondolta, hogy hasonlít a piros rózsa szépségéhez.

Honnan is tanulta volna azt, hogy csak a halvány arczok, piros meggyoszín ajkak, szép szemek, meg barna hajzat kedves a férfiak előtt.

Hisz olyan kis bohó teremtés volt még akkor. A ghetto-beli játszótársai mindig «Pipacs Fáni»-nak csufolták. Szegény! ő ezt is bóknak vette.

Majd lassankint kinőtt a bakfis ruhákból. Ta-

nitónő lett. Ott évelődött naphosszat a csitri zsidó leánykákkal.

Ábrándos kedélye megutálta hamar ezt az életet.

Szive uj meg uj vágyak után lánholt. Ezek a lángok voltak éltetői terhes munkájában, — megölői, mikor foglalkozását végre abban hagyta.

Egy ideig otthon csavargott szülei házánál. Nem tudta, mihez fogjon.

Ekkor már nem hitt tükrének. Tudta, hogy nem szép. Csak azt nem tudta még, hogy az arczon kívül más valami is lehet vonzó a férfiaknak...

Hisz eddig soha sem jött össze velük, honnan tanulta volna hát meg?...

Szülei buta, számító nép, csakhamar elzaklatták otthonukból.

Terhükre volt ez a felnőtt kenyérpusztító. Szerették volna már tanulása eredményeit élvezni.

Kiállhatatlan volt előttük ez a néma, csendes leány. Aki naphosszat elüldögélt az ablak mellett, szemlélve a tova vonuló felhőket el mélázva, hosszasan, mintha jövés-menésükből akarta volna sorsát kiolvasni.

Mennyi ábránd, mennyi vágy tükröződött ilyenkor a nagy zöldes szemekben. Mennyi muló képet szőtt a magára hagyatott, senkitől meg nem értett sziv.

Kevesen ismerik az ilyen természetet. A legtöbb hideg, élettelen lénynek tartja. Csak aki megérti, tud hevülni érte, tud igazán szánakozni rajta.

S a megértés pedig olyan nagyon könnyű. Hisz az, ki egykor nagyon elhagyatott volt, hamar beleéli magát hasonsorsu társa beléletébe.

Az, ki egykor nagyon vágyódott szerelem után, anélkül, hogy tudta volna ezt, könnyen felfogja a vele szenvedő érzelmeit.

Mert a pillanat, mikor határozatlan óhaj epepsz bennünket, kevesek előtt ismeretlen.

Szeretnénk valamit, anélkül, hogy tudnánk mi az!

Egy végtelen üresség honol bennünk, a minek betöltésére vágyunk, anélkül, hogy tudnánk mikép.

Gondolataink meg érzelmeink vannak, miket elmondani szeretnénk, — oh, de nincs kinek.

Amit bizalmatlankodásnak vélünk ilyenkor, az a szerelem utáni vágy. A nem viszonzott, határozatlan érzelem az, mely közlés után sóhajtozik, de támpontra nem talál, mert nincs kit megszeressen.

El-elgondolkozunk, hogy miként, mennyire tudnánk egy valakit szeretni s oh, e valakit feltalálni oly nehéz!

*

Igy volt ő is. Szeretett, — bár még nem tudta, ki az!

Egy ideált teremtet magának, mely ép úgy érzett, oly forrón szeretett, mint ő.

Az ábrándos kedély egész mélyével fordult e kép felé. Mind jobban vágyott elérhetése után.

Benne fellelt mindent. Általa felejtett mindent: sorsát, szenvedéseit.

Ilyen volt ő! Szülei pedig nem ábrándoztak. Nekik kenyér kellett s a védtelen leány csakhamar ki lett taszítva az élet kavargó, piszkos tengerébe.

S a «pipacs Fáni» nem volt elég erős megküzdeni vele. Uszott-uszott az örvény ellen, míg végre az ár erőtt vett rajta.

Nagyon szeretett, nagyot bukott.

S mikor az ártatlan szerelem tiszta hamva lefoszlott róla, mikor bűne tudatára jött, mikor az élet rá nézve nem volt egyéb a továbbcsúszásnál, eszménye, ábrándjai szertefoszlottak, ő, a szeretet nélkül maradt, nem tudott tovább is élni: megölte magát.

*

Az égről lehullt egy csillag s az angyalok kara egygyel megint kevesebb lett; csak a ghettó maradt a régi: rideg, haszonleső.

Hervadt Lombok.

Eljutottam messze tőled sík szülőföldem. Nem láthatom végtelen rónádat, nem a csendesen andalgó Tiszát.

Vissza képzelem a letűnt időket. Hisz' emlékük édes, bár leverő: mert elmultak ők.

S most, hogy újra nyakamba került egy másik esztendő, ez újabb teher görnyesztő sulya alatt még jobban vissza sirok hozzád te elhagyott rónaság, fűzfaberkes Tiszapartja.

Eszembe jutsz szőke hajjaiddal, csirimpelő kompjaidal.

Odafekszem — képzeletben — megint fűzfáid tövébe s onnan nézlek, onnan hallgatom susogásodat.

Ugy el tudlak nézni, úgy tudlak szeretni szép szőke Tiszám.

Hiába szidják makranczos voltodat, hiába fékez-

hetetlen hatalmadat. Én szeretlek így is. Szeretnélek, ha még rosszabb volnál is.

S te is viszonzod ez érzelmeket.

El-el mesélgetsz nekem apró történeteket, mik ott játszódtak le partjaidon, ott végződtek zugó hullámaid között.

Feneketlen örvény az élet, így mondják s hatalmas!

Mennyivel hatalmasabb vagy te, ki ezt a feneketlen örvényt elbírod temetni, el tudod takarni enyhe habjaiddal a világ elől, el — mindörökre.

Ezért is szeretlek olyan nagyon te hatalmas barátom.

Ezért is zarándokolok oda hozzád, letelepszem éppen melléd, csak hogy át nem ölelsz. S ott fektemben hallgatom nagy képpel bánatos meséidet: a *«hervadtombok»*-ról.

*

Hűvös nyári este. A hold — mintha bujósdit játszanék — majd itt, majd amott üti elő mélázó arcját.

A révben hallgatag minden. Elmult a takaródó, elpihentek a révészek.

A komp hatalmas sötét teste ott himbálódzik a folyó ezüstös habjain.

Nem lehetett hajnalig átkelnem. Odafeküdtem egy kikölcsonzótt szür rejtekébe a komp falához. Kettős élvezet.

A nyári est kellemes hűse, a himbálódzó kom-
andalító ringatása.

Véges-végig fűzfák vették körül a partot. A fél-
homályban titokzatos édes képet tártak elé.

Ugy álltak ott, mint fekete szellemek, ezüst színnel
tarkítva — néha-néha, mikor a hold rájuk nézett.

Egy bévégett tőkély. A természet utánozhat-
lan fenségű képe.

S én ily élvezet közepett nyugodtan szende-
regtem.

Egyszerre mintha valami loccsanást hallottam
volna.

Ijedten néztem körül. Sötétség mindenütt. Nem
láttam semmit.

Pedig úgy szerettem volna e loccsanás okát
tudni. De hold uram makranczos vala, csak azért
sem bujt elő.

Ujra szendergésnek adtam magamat. Hallgattam
az alattam ringó-játszó habok susogását. El lestem
titkaikat.

Ugy mesélték, hogy lejjebb a p . . . i határ elején
valami kis kunyhó állna. Legalább így hallottam.

Majd a Cserge Rózsi nevét emlegették.

Figyelni kezdtem. S amit megtudtam, olyan
bús, olyan szomorú.

A szegény Cserge Rózsi gyermekének a teste
loccsant úgy, a ki tegnap született.

Szerelem virága volt. Tiltott gyümölcs. S az

eleven lomb, amint elveszté üde színét, hervadni kezdett.

A gyümölcs elhuzta, megölte. Lelke ellásult a csalódásban. Gyermekeit, mint iszonytatót nézte. El vele.

Az elhervadt lomb satnya életereje nem birt megküzdeni a hervadtság leverő tudatával. Lehullt gyümölcse, vesszen is hát.

El is vészett. Te voltál papja, te voltál temetője szőke Tiszám. Te vetted ölelő karjaidba az ártatlan férget.

*

Ez volt a mese, amit ellestem susogásodból. Szomorú mese. Annyiszor ismétlődik az életben más-más kezdettel, csak a vége ugyanilyen.

Te magad is tudnál még mesélni. Oh de ne többet.

Hagyj békén szenderegnem ringó habjaidon. Hadd álmodjam egy szebb képről!

Hátha kiderül az élet meséidben is. Hát ha lesznek benne: «*Viruló lombok*» is!

Jó éjszakát!

TÜNÖDÉS.

M

ikor vasutra ültem, a hó olvasdásnak indult. Fél uton nem valék s az idő újra fagyra vált. Majd havazni kezdett.

Elmerengve néztem a lassu, méltóságteljes hópihéket, amint kisebb vagy nagyobb alakban verődtek a kupé ablakához. Ugy megsajnálтам őket. Leereszkednek jószágos képpel, szelid vággyakkal s itt tönkre mennek tiszta, érintetlen ruhájukban.

A föld megfertőzteti őket, a civilizáció meg elsőpreti. Haragszik rájuk; sok bajt okoznak neki.

S ők mégis szakadatlan tömegben hullanak.

Nem bántja őket a vasut rengő-mozgó dübörgése, a kupék zónás-prózai publikuma. Ők jön-

nek egyre, ezek meg istentelenül káromkodnak e miatt.

Csak én nem haragszom rátok szegény hópihék! Csak én szeretlek benneteket! Jövétek olyan végtelen csendet költ a természetben s a magányt kedvelő léleknek oly jól esik ez.

A hogy végig repülünk az Alföld hólepett mezőin a ti hullástok által csinált setétségben, ahogy elborítottok mindent: szennyet, nyomort, ékességet, meg czaftatos rongyokat, olyan különös érzés lep meg. Olyan mondhatlan vágy fog el: szeretnék én is köztetek lenni, hogy belássam a végtelen világot, odatelepedjem a Tisza cserjés füzesei közé s végtére veletek ütődjem a kupék unalmas falához, hogy együtt vesszünk...

*

A vasut meglassítá mozgását. Egy fütty, ide-oda való rázkódtatás, éktelen csilingelés, falusi bámész pofák, egyhangu, untató csókolódás s engem két ambiciózus gebe vonszol nagy hévvel a jeges országuton tovább.

Elgondolkozom. Hová visz utam? hol ér véget ez örökös tévelygés! Olyan keserű rejtély s olyan leverő rá a felelet is: *sehol*.

Végig küzdöttem egy nehéz életet, rohanva értem kitűzött célomhoz, ah! de mire odaértem, az erő elhagyott, a cél maga üres, hiu kép lett.

Ámulva néztem szét a nagy világban s szána-

lommal gondoltam a boldogtalanokra, kik még mindig szaladnak s mindig csak egy cél után...

Egykor boldog akartam lenni, bár láttam, hogy az egész emberiségnek ez a törekvése, s bár láttam, hogy mindannyi boldogtalan.

Egy kis patak partján, kopár hegy tövében, dús kaszáló föld körül láttam egy tölgyerdőt. Messze a világtól, messze minden rosztól, amit a «felvilágosodott» kor megteremtett.

Ez a hely lett az én ideáлом. Mellé gondoltam egy szép kis lakóházat szép, kis feleséggel.

Ez volt egész vágyam. S úgy siettem, hogy teljesedjék e vágy s én boldog lehessenek.

Célomat elértem. Repültem oda, hová szívem úgy vont. Pedig kár volt úgy sietni. A kaszáló helyén egyforma házikók állottak, az erdőnek hirehamva sem volt, egy mogorva gyár ontotta helyén bűzös füstjét. Csak a hegy maradt ott, a hol volt, de a haladás rajta is fogott. Tekergős utak vezettek rá fel, czifra villák nyultak fel oldalain s a kopár helyeket már zöldelő növény fedte. Igaz! mikor én ott jártam, azóta 6 év telt el.

Itt csalódtam. Felkerestem az elhagyott lánykát — ki, mikor elhagytam, még gyerekleány volt. Nála kerestem vigasztalást.

Hogy úgy elmúlt az idő s az emberek úgy megváltoztak. Az én kis leánykám — «unokámnak» szoktam hívni — már nagy leány lett azóta.

Mikor újra láttam, ő nem ismert fel, én rá ismertem. Azóta ő is változott. Nem mert már kis apuskának hívni, beszédjébe az «uram» meg «ön» játszódtott a régi kedves «te» szócska helyébe.

Az élet vihara rajta is meghagyta erős nyomait. Élénk természete eltűnt, helyét merengő komolyság foglalta el. Kék szemeiben az epedő vágy nem a régi gyermekes mosoly honolt. Szép volt, még szebb, mint hajdan.

De viselkedése a csalódottat tünteté föl. Nem beszéltünk érzelmekről, elhallgattuk a mult kedves emlékeit. Elmultak ők s a szív változott. Uj, más érzelmekkel volt tele.

Fájt mégis tartózkodása. Alig nézett rám, mintha félt volna, hogy szeméből olvasok. Igaza volt: nagyon vágytam szíve titkait ismerni. Hisz annyi reményt fűztem hozzá, annyi szeretettel csüggttem rajta! Hogyne vágytam volna tudni, mi az a mély bánat szemeiben s a zárkozottság, melybe a viszontlátás örömei elől bujt.

Csak sejthettem, biztosat nem tudtam még. Csak megfigyeléseim után indulhattam, ő maga nem mondott semmit, nem célzott semmire.

Az élet befogta őt is jármába. A régi jólétnek csak kopott maradványai voltak már náluk, s az enni valóért dolgozni kellett. Nem üres ábrándozással teltek napjai. Unalmát elűzte a varrógép kerekének zaja.

Varrólány lett az egykori kisasszonyból. A puha pamlagon való heverést, a varró asztal mellett nap-hosszat való ülés váltá fel. Ki tudja megmondani, hova szálltak szíve titkos gondolatai, miket minden egyes öltéssel tovább szőtt, varrt egyre?...

Talán az fájt neki, hogy így látom viszont. De ez nem lehet. Okosabb volt, hogysem ne ismerte volna egyszerűséget, munkát szerető természetemet. Az nem bántotta őt.

Ugy szerettem volna megkérdezni, mi baja, mi bántja. Minduntalan visszatartott egy mondhatatlan érzés, az aggodalom egy neme, vagy elfogultság, vagy mit tudom én, hogy mi. Elég, hogy nem mer-tem szólni. Félttem, hogy megbántom kérdéseimmel. Ha néha mégis rám veté szép kék szemeit, úgy véltem, mintha belőlük a türelmetlen vágy beszélt volna hozzám; mintha el akartak volna mondani egy kis történetet régi korról, régi emlékekről, ifjú szívek édes ábrándjairól. Én így láttam, lehet, hogy másként volt. S a bánat, mely e szemekből beszélt, nem engem illetett. A hallgatagság, melylyel lakásán fogadott, nem szemrehányás volt. Hisz megérde-meltem volna ezt is, igaz! De annyi idő után más fogadtatásra számítottam.

Ah! hogy az élet oly egyhanguan neveli az ő teremtményeit s egyformán teremti a gyermekből a kisasszonyt s az anyósokat!...

Az idő, mit otthon tölthettem, nem volt több

két napnál. S ez gyorsan el mult. Még alig voltam nála s már útrakészen búcsuzni kezdtem.

Azt hittem, ez szólásra készíti. Csalódtam. Épen oly kimért, hideg modorral fogadott, mint első találkozásunkkor. De mintha azok a mély kék szemek könyeztek volna előbb s mintha a bánat mellett a keserű csalódás is ott honolt volna bennük...

Most a távolban gondolok rájuk ismét s most jönnek ezek a gondolatok agyamba. Akkor magam sem láttam jól. Az ő hidegségét hasonló szertartással viszonyoztam. Lehet, hogy rosszul fogtam fel a dolgot akkor, lehet, hogy rosszul fogom fel most, s hogy az egész kép mint egy muló álom — eltűnése miatt kelt ily keserű hatást.

Ki tudja, hogy volt s ki tudja, nem csalódtam-e akkor is, most is!

Elváltunk. A vasut unalmas dübörgéssel hozott újra vissza előbbi utamon.

Most is szálldogáltak hópihék, de nem vágytam már velük tartani. Az élet, a sors keserű boszuját éreztem vállaimon s egy csalódást, hogy mindenminden hiába volt!

— — — — —

A SIR SZÉLÉN.

lyan erőtelen már, mint az őszi nap. Csak mosolyog, tesz-vesz, rakosgat mindent, mint egy automata, anélkül, hogy a mosoly eltűnnék arczáról, vagy mozdulatai élénkebbek vagy lassubbak lennének.

Az arczzsin erős pirja azt mutatja, hogy sorvadásban szenved s az örökös mosoly: hogy ő tudja ezt és bele van nyugodva sorsába.

Különös! Egy ember, aki él, gondolkozik s aki tudja halála idejét, perczét — és mosolyog.

Akit vig pajtások, szerető lények vesznek körül, fényes karrier előtt áll — de halni készül s — mosolyog.

Az élet tehát olyan satyra lenne, melynek végén

csak mosolyogni lehet? Kedves, jóbarát, vagyon — mind-mind csak ürességek, amiket mosolylyal hagyhat el valaki? Vagy a tulvilág hite a képzeletben életre kel s az elköltözendő már előre látja a találkozást a kedvessel, a jóbaráttal?

Rejtély. Ott él a sorvadásos beteg mosolyában, mutatkozik cselekedeteiben — és mégis megfejthetetlen.

Az ész gondol, lát, teremt; felbont s alkot eszméket, végrehajtja ezeket, terveket sző meg fényes álmokat, — ellebbenő légvárakat, — de megfejteni a sziv gondolatait nem képes.

Miként is lehetne megfejteni, hogy ez a beteg ifju mért mosolyog szüntelen, ha erőt vesz rajta a láz, ha köhögése fuldokoltatja — egyre, mindig?

A benső megnyugvás teszi ezt vagy egy bátor lélek akaratereje, mely szembe néz a halállal, mert övéit akarja megnyugtathni?

Ő mosolyog, az ősz apa, anyja, ez az érzésből alkotott nő, barátai titkon hullatják könyeiket, előre siratják a távozni készült, s ő mosolyog egyre — mindig.

*

Egykor más volt az ő állapota is. Derült kedélylyel, vas egészséggel volt megáldva s boldog volt.

Tehetsége fényes jövőt biztosított számára s ő haladt — haladt előre — mindig előbbre. Kutató

észszel, erős tudás-vággyal dőlt a könyveknek s mindig mélyebbre hatolt azokban, keresve a megoldást, a tökélyt: az egyéni életben. Kutatott és figyelt.

Kutatott önmagában, s figyelte embertársait.

Nem ringatózott a kényelem nyújtotta előnyökben, de nem fogadott el semmit senkitől, mert önmaga akart szerezni mindent, egyedüli ura kívánt lenni önmagának.

Az élet pedig — hiszen tudjuk — le szokta tördelni az ifju vágyakat, ketté szeli a merész remények szötte pályát s bedobja mind abba az örvénybe, amelyben mindnyájan sinylődünk, abba a pizskoba, amit a kenyérharcz halmozott össze.

Ő ment maradt ezektől a csapásoktól. Ideális gondolatokkal telve — csak ismerni tanulta az életet, de áthaladt a rögs utakon, tisztán, derült kedéllyel, mert lelke tisztasága megvédte őt a szennytől.

Pedig látta, érezte a nyomort. De nem riadt meg tőle.

Az éhség rá nézve gyönyör volt, mert a kutatás-vágy ebben új forrást nyújtott számára, a hol az embereket folyton új, más-más alakban láthatta.

Sirt a szomorkodóval, s ha ez kedvre kapott, versenyt kaczagott vele.

Látta a haldoklót, amint kinos vergődés közt sópáncodott még az élet után, mert apró, neveletlen árvái szegénységben, tehetetlenül maradnak utánna.

Látta az égő kunyhót, melynek romjai az anyának egyetlen gyermekét temették el, az anyát, amint őrjögve hentergett a tüzes romok előtt, tépve, átkozva magát, káromolva istenét.

Látta a földművest, akinek összes reményeit zuhogó árvíz tette semmivé, midőn fejszét ragadt, hogy kipusztítsa a koldusbotra jutott családot s utánna vesszen ő is, mert rettegett a nyomortól.

Látta mindezt s még többet, nagyon sokat s tanulta ismerni az embert — érzései nyomán.

Azonban ezek az ismeretek nem elégítették ki. Érzé, hogy lelkében üresség van, egy vágy, melynek nincs neve s mely mégis ott volt vele mindig, ébren — álmaiban.

Nem volt nyugalma tőle. Valóságos furiaként üldözte őt a névtelen, az ismeretlen vágy.

Könyveiben a sorok közt talált róla valamit. Sétáiban a természet gyermekei regéltek neki erről, a társaságban, az emberek közt, ha beszélt, ha hallgatott, érezte szívében azt az ürességet, mely olyan volt, mint a bűnöst furdaló lelkiismeret.

Gondolkozott felette, mi lehet ez? Töprengett, hogy miként változtasson állapotán s megkísérlett mindent.

Olyan szokásokat vett fel, amiket eddig került. Felkereste a nyilvános helyeket s kereste itt is, ott is a névtelen vágyat. Nem találta meg.

Nem mutatta azt meg az ital bódító hatása, a

kávéház füstös társadalma, az idegizgató könnyelmű élet.

Az a vágy megmaradt ismeretlennek, megmaradt váagnak.

Számot vetett magával s kereste e vágy okát.

Tudomány-szomj? Nem lehet, mert kielégíthető.

Testi baj? Az se lehet, mert olyan ép, erős volt, mint a makk.

Életszükséglet? Ez sem hiányzott neki.

Mi lehet hát?!...

*

Különös! És mégis ha elgondoljuk ezt az állapotot, önkénytelen bevalljuk, hogy ezt a bajt kivétel nélkül mindnyájan érezzük — egyszer legalább.

Mindnyájunk életében van egy időpont, amikor jólétünk mellett is égető hiányát érezzük egy ismeretlen valaminek.

Amikor mindnyájan betegek vagyunk és senki sem tudná meghatározni betegség okát. Amikor fáradtak leszünk a legcsekélyebb mozgás után és betegek, anélkül, hogy igazán el fáradtunk volna, vagy komolyan betegek lennénk.

Epekedünk egy nem ismert, nem látott tárgy után s a lélek beteg bennünk, mert ez a még ismeretlen tárgy hiányzik belőle s ez fáj neki.

Igy epekedett ő is. Lelke rajongott valamiért, nem tudta mi az.

Testében fájdalmakat érzett s nem tudta miért.

Arcza sápadt, járása lankadt lett, beteges erőtlenség fogta el. Ideges, szeszélyes lett.

Ott hagyta kedvencz könyveit, tanulmányait, el hanyagolta magát, övéit. Az a beteges életuntság vett erőt rajta, mely fél a haláltól épugy, mint a hogy irtózik a dologtól.

Panaszkodott a sors ellen, mely ezt a csapást rá mérte, zúgolódott az emberek ellen, akiktől nem nyert bajára segítséget.

Naphosszat kószált a városon kívül, az erdőségekben, a sziklák között, — keresve, kutatva a gyógyírt, a névtelen vágy nevét. Ott csavargott a fák között, a bozótok közt, nem törődve azzal, hogy ruháját, arcát megtépte, megpiszkolta a lehajló faág.

Ábrándozó lett. Hallgatta a madarak énekét, az erdő mélabus susogását, amint át-át suhant benne a szél, — a vízfolyást, amint a gördülő habok egymáson tolongva szaladtak a parthoz, ütődtek bele és változtak fehér, tajtékzó habbá.

Ott leste a napot, amint körivben sétált át nagy lassan a hegy egyik oldaláról a másikra, ott várta, mig eltűnt, félelmes setétséget hagyva maga után s ott nézte, mint bukkan elő a felhőtlen égen egyik csillag a másik után. Ott hallgatta azután a vak setétben a bogarak zümmögését, a fészkebe térő vad nyájaskodását.

Ábrándozó lett. Ő, aki mindig ellene szólt az üres ábrándozásnak.

Most rabja lett maga is, s most érezte csak mily erős tömlöcz ez. Magába zárja a beteg lelket, rabbá teszi s megfogja erősen, vas karokkal. S a lélek jól érzi magát benne.

Felülemelkedik az emberi lét valóságán. Ráhe-lyezkedik a képzelet szárnyaira s berepüli a reális embertől nem látott, nem hitt mesés világokat, kincseket szed össze a fényes álmok hazájában s meg-
rakodva tér vissza — önmagába.

Utjában boldog volt, de ekkor ismét látja az emberek nyomorúságát, újra érzi kinzó fájdalmait s szenved ismét... szenved még jobban, mint akkor, mielőtt az álmoknak felült; de a lélek már gyenge — s pillanat mulva újból ábrándjai között van.

*

Sokáig szenvedte ezt az állapotot.

A sors végre megkönyörült rajta s feltárta előtte az ismeretlen vágy nevét.

A név: *szerelem*.

Szeretett. Hosszú vergődés után a lélek elérte a válságot, felébredt a szerelemre s meggyógyult.

Az ifjú ereje, érzése, munkakedve újra visszate-
rte, visszahozta neki mindezt a szerelem.

A lélek visszatért az ábrándok szép, de üres hazájából — vissza az emberi lét sánczai közé s haladni kezdett előre — mindig előre, mint egykor...

Az élet ismét kedves lett előtte, jó barát, szerető

családja régi kedvességekben tűntek fel, épu gy mint egykor...

A földön minden — mit eddig látott, érzett s amit tanult, ami őt érte frissebb, ragyogóbb színben tűnt fel előtte, mint egykor...

Megszűnt zugolódni a sors és embertársai ellen. Nem bolyongott naphosszat a járatlan utakon, nem leste többé a nap keltét — lenyugtát, mint egykor. hisz' most nem várt, nem keresett többé semmit.

Megtalálta lelke azt a vágyat, mely után áhított, s midőn ezt elérte, megnyugvással, boldogsággal szívta magába a nyújtott élvezeteket.

Szeretett. És szíve telve volt szerelmével. A lény, kit érzelmei fogtak át, betölté azt a névtelen vágyat, elűzte baját. Rajongott érte s imádta, mint imádja a pogány az ő bálványait. Elfelelte, hogy van Isten, hit és tulvilág, mert kedvesében látta Istenét, imádta hitét és élvezte a menny boldogságát. Olyan volt mint az éhségtől gyötrött, mikor eledelhez jut — mohón esik neki. Így volt ő is. Sietett szeretni, mert sokáig szenvedett s mert azt hitte, hogy örökké boldog lesz.

*

Miért nem lett az, miért kell az embernek csalódni s miért nem boldog *egy* — örökké, vagy boldogtalan — mihelyt megszületik — haláláig?

Rejtély. Egy láthatatlan erő uralkodik felettünk, mely vakon vezet bennünket az élet örömei, szen-

vedései között s kegyet nyújt, ha utunkon egy-egy csipetnyit az örömből is izlelhetünk. Rabjai vagyunk ennek az erőnek, mely korlátlanul rendelkezik velünk, nem ismerve ellentállást. Hiába mondjuk: van akarat-erő. Ez a láthatatlan hatalom megragadja a lelket, érzéseket önt belé, indulatokat gerjeszt benne s mi tehetetlenek vagyunk.

Az ő parancsszavára élünk, örvendünk, szenvedünk. Az ő uralma alatt teszünk vagy nem teszünk meg valamit, mellette nekünk nincs akaratunk.

Ez a láthatatlan erő: az érzelem.

Ez vezet bennünket a jóra, rosszra, ez alkot belőlünk derék vagy gonosz embert, ez a léleknek dísze vagy megbélyegzője. Ahol ő nyilatkozik, ott megszűnik a fontolgató ész, ellankad — ha ő akarja — az emberi akarat.

Ez önmagában minden és semmi, mert létezik mindnyájunkban s még sincs meg mindenkiben. Mert az egyik érzéseiben gondolkozik, tetteit az érzelem uralja, azokban ez jut kifejezésre, — a másik nem érez, csak gondolkodik, gondolataiban — amiket a számító ész teremt — nincsen érzelem. S az ok? A lélek műveltsége, gyengédsége.

Igy alkotódik a szerelem, mely magasztos az előbbinél, közönséges kéjvágy az utóbbinál.

Neki művelt, gyengéd lelke volt s szerelme azon a piederstálon állott, melyre legfőbb érzésünket: az Isten imádást helyezték.

Ami boldogságot hitt e földön, azt szerelmében akarta feltalálni. Szenvedéseit ott akarta elfeledni.

Egész valója csak ebben az egy érzelemben élt, ezen kívül mást nem ismert. Olyan volt mint a vak, akire nem hat a világosság. Reá sem hatott semmi.

Szeretett határtalanul, vakon s nem törődött azzal, vajjon érzelmei méltóképen viszonzottnak-e? Nem gondolt semmivel, csak szeretni akart.

Megtört benne a vallás, a hit, mert felül emelte érzelmét ezek rejtélyességén s a láthatatlan isten helyébe érzelmeit állítá. Megteremté önmagában a *szerelem istenségét*.

Ezt tartotta felette álló hatalomnak, mert csak ez iránt érzett lelkében hódolatot, csak ezt tudta imádni s ez keltett benne hálaérzetet.

Az emberi létet a végtelenség határáig terjeszté képzeletben, mely csak a szerelemben él. Körülvette ezt ragyogó képekkel, melyeket a túláradt sziv a boldogság színes szálaiból alakított s napok-hetek múltán ezekkel táplálta önmagát, megelégedve arról, hogy az ember véges-lény s a boldogság nyomában dőczög a szenvedések szekere.

Amilyen tiszta volt önmaga, olyannak tartott mindenkit.

Nem kételkedett kedvesében, nem gondolt soha a csalódásra. Lelke egy oltár volt, melyen kedvese képe volt felállítva s ő ehhez járult perczről-perczre imádkozni.

Mennyi érzés, mennyi gondolat volt nála ebben a szóban: *szerelem*! Mennyi élvezet, boldogság, hit volt ehhez a szóhoz fűzve: *szerelem*! Élete volt ebben, mert amióta szeretett, szerelmének élt. Eletével jövője, boldogsága volt belé helyezve, mert ez tartotta fenn, ezért küzdött a sorssal, ez volt mindene.

*

Azt mondják: az optimisták sokszor csalódnak, de mert optimisták, könnyen kiheverik csalódásaikat.

Igaz-e ez?

Igaz-e, hogy egy érző, gondolkozó lény — legyen bár optimista — ha lelkének legszentebb érzelmeitől lesz rutul megfosztva, ha attól az alaptól lesz meg-rabolva, melyre életét, vágyait, érzelmeit, hitét és istenét helyezte, hogy ez az érző, gondolkozó lény kiheverheti csalódását?

Igaz-e az, hogy a lélek, megfosztva mindenétől, amiben hitt, a mit imádott, szenvedése, csalódása terhét eltudja viselni?

Nagy lelkekről mondják: igen.

Hazugság, melyet az élet sohasem igazolhat.

Mert egy nagy lelket hatalmas érzelmek, magasztos gondolatok urálnak, vezérelnek s csalódásai ezeknek megfelelőleg nagyok, megölők.

Mert a lélek széttiprott, megcsonkított érzelme-
ket, reményeket nem ismer s amik benne éltek,
amikhez az ő élete fűzve volt, azoktól megfosztva,
a megsemmisülésbe dobátik.

Hinni — csalódni: *lehet*.

Szeretni, imádni egy eszményt, megfosztatni
ettől s nyugodtan — ha szenvedéssel is — tovább
élni: *nem*.

*

A boldogság nem tartott soká.

A földre varázsolt mennyországból a csalódás
űzte őt ki.

Csalódott.

Nem az érte, amit kiábrándulásnak nevezünk,
mikor egy belénk képzelt érzelem egyszerre szét-
foszlik előttünk s elénk tárul a való, sokszor ko-
mikus, gyakran vigasztaló alakban.

Nem! Ő csalódott azokban az érzelmekben,
melyekből lelke táplálta, fenntartotta magát.

Csalódott abban az eszményben, amely hite,
istene volt.

S a csalódás odadobta őt a semmiségbe. Abba,
melyben nem érzünk többé örömet, melyben a szen-
vedés megfásítja, halottá teszi a még élő lelket s itt
a földön egy élő — mosolygó halottat teremt az
emberből.

A boldog ifjúból egy pillanat alatt megtört,
életunt ember lett.

Nem tudott küzdeni a szenvedések terhe ellen. Amint előbb a boldogság egész valójában átfogta lényét, úgy nehezült rá most teljes nagyságában csalódása is.

Soha nem érzett fájdalmak, soha nem ismert betegségek kinozták, amik testében nem voltak, csak a lélek szenvedése teremtetten őket.

Beteg lett s mire betegágyát elhagyta, összetört, satyrikus mása volt az életnek.

Ott tesz-vesz most családja körében mint egy gépezet, néha fel-fel hallszik belőle egy-egy elfojtott sóhaj, egy-egy elnyomni igyekezett köhögés, amely után félig mosolygó — félig bocsánatért esdő arc-czal tekint szerető övéire.

Hiszen érzi, tudja még, mit vétett ellenök. Megölte önmagát s az agg szülőket megfosztotta egyetlen gyermeküktől. Neki is elvesztek összes reményei, előtte azonban ott van a halál, míg azokra az elvesztett, a megsemmisített remények után újabb csapás lesz az ő halála.

Érzi, tudja ezt és mosolyog, hogy megnyugtassa őket.

S míg ő mosolyog, előbb az anyá, aztán az apa fordul ki a szobából, hogy ott künn egymásba borulva sirassák azt, ki mindenük volt, akinek egész életüket áldozták s aki most ott van előttük — betegen, megtörve, mint félig halott.

A fák elhulatták lombjaikat, s a lehullt falevelek között végig seper az őszi szél, hogy megcsinálja helyét a télnek.

A repedt ajtón át megrezzenti a lámpa lángját, végig borzongat engem is, felingerelve a szoba levegőtől eltikkadt tüdőt.

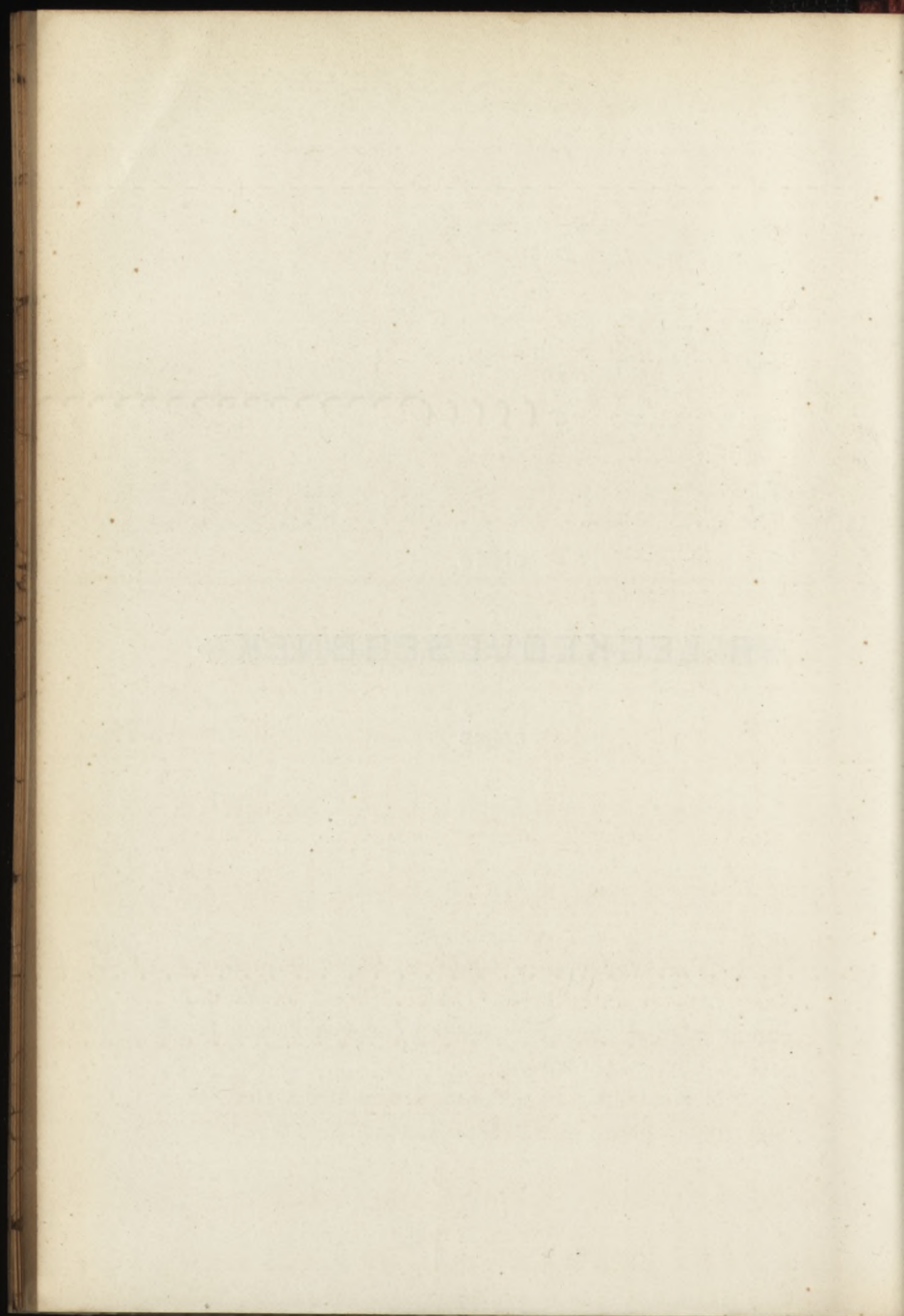
Erős köhögés fog el s amint véletlenül a tűkörbe pillantok, a kipirosodott arcz tekintete — mintha szemrehányólag azt kérdené: *«ember mivé lettél?»*

A LEGKEDVESEBBNEK

A nap, mintha kifáradt volna munkájában, lassu pislogással kezdte szórni sugarait összevonni és mint a szemérmes szűz — bíborpiros arczczal bujt az erdő háta megé.

A fák pedig nagyot sóhajtottak, amint eltűnt fejük felől a mérges meleget árasztó tűz-forrás és barátságos bölintgatásokkal, kedvesen suttogva kezdtek egymással társalogni.

Még nem volt egészen sötét.

Látni lehetett még, amint az ákác levél selymes hamvát az érdesebb bükk hirtelen lecsókolta, amint alattok páros gyíkocskák nyiszogva kergetődtek a buja pázsit között.

Melancholikus nyugalommal bámulta ezt a messze távolban rejtőző sápadt képű hold, alig várva, hogy

a nap végkép eltűnjön a láthatárról s ő vegye át a nagy természet felett az uralmat.

De még sokáig kelle várakoznia. Azalatt sok történt a susogó fák közt és alatt. Forró ömlengések, bánatos sóhajok, reménytelen ábrándok telítették meg az alkony kellemes légét.

A szerelmes vén bükk esengett a fiatal ákácz kegyéért s mint a borját nyalogató tehén, rá-rá borult a remegő csemetére.

Kékes szarkaláb ölelközött másutt a melegtől kiaszott cserjével — a maga életteljességéből akaráván emennek száraz testébe egy kis életet önteni...

*

Az erdő szélén két egymásra hajló borostyánfa alatt ketten ültek, egy ifju és egy leány.

Álmodozva nézték a tűnő napot s a rájuk vetődő biborsugarakat.

Olyanok voltak ezek — csupa tűz, láng — éppen mint az ő lelkük, mely az első szerelem tüzetől égett.

— — — — —

Ott sétálgattak előbb az erdő ösvényén szótlannul tekintgetve egymásra. Majd oda ültek a borostyánok alá. Teher volt rájuk az érzés, teher volt a szótlanság s mégis mindketten féltek a beszéd-től.

Az az ismeretlen világ, mely szívükben lakozott,

még nem talált utat a nyilvánulásra. Az ajk néma volt, mert a szív hullámozó érzéseit visszaadni képtelennek érezte magát...

A nap még egyszer intett feléjük bátorító mosolygással s aztán végkép eltűnt. Utja helyét vörös folt jelzé s az ifju — ezt az égő pontot nézve — halk, csendes, szinte álmodozó hangon beszélni kezdett...

— Az kérdezed, hiszem-e az Istent? Hiszem. Benned van, te vagy az én Istenem. Ne mondd, hogy vétkezem. Nem lehet az véték, ha a láthatatlan Isten helyett téged hiszlek Istenemnek, az élő, érző és szerető valót. Ne mondd, hogy bűn az ilyen érzelem, mert nagyobb bűn nem hinni semmit, mint imádni a létezőt.

— Még kis gyermek voltál, rövidke ruhácskád alig ért térden alul, szemlesütve beszélgettél mindenki vel még, én már szerettelek. Mikor kis csikos ruhában, koszoruba font hajjal övezett fejedet először láttam, én már szerettelek.

— Ott lestelek ajtód előtt, ha jöttél, ha mentél. Ott hallgattam naphosszat játékodat, édes örömmel néztem dolgozatod.

— Gyermek voltál, melletted azzá lettem én is, mert szerettelek. Ábrándos ének, festői kép voltak kedvenczeid s mégis élénk, gyermekes kedélyed, örökös vigságod mutatták, hogy nem vagy ábrándos,

nem vagy regényes, gyermek voltál s mint gyermeket én úgy is szerettelek.

— Emlékszel még a tánczórákra? Veled mindenki tánczolt, kedved mindenki kereste, ott rajongtak mindannyian körülted, csak én nem voltam ott, mert én szerettelek. Félttem melletted lenni.

— Azt hittem szemeim elárulnak, azt hittem egy mozdulatomból mindent észre veszsz, s te gyermek voltál, minek lett volna tudnod, hogy én mennyire szerettelek.

— Beteg lettem, a szerelem betege.

— Láz kötött az ágyhoz, a szerelem láza. Ébren rólad álmodám, alva láttam álmom folytatását, képed ott volt előttem, lelked szelidségét szívem érezte, karjaid nem öleltek, ajkad nem adott csókot, s én mégis éreztem forró ölelésed, édes csókjaid, mert szerettelek.

— Szerettelek, mikor beteg lettem, még jobban, mikor felgyógyulva ismét láttalak. S te minderről nem tudtál semmit. Élted a gyermekkor édes boldogságát, szived nyugodt volt ifjukorod örömei között.

— Engem égő szenvedély pusztított, te játszva lebbentél át a gyermekéveken, ott voltam folyton körödben, lelkemben forró szerelemmel tanuja voltam élted örömeinek s én is örültem.

— Ha örülni láttalak, leborulni akartam, hogy

kérjem érted azt a mystikus Istent, adjon neked mindig örömet s csókjaimmal szerettem volna könyeid felszárítani, ha sirni láttalak.

— Kötve voltam — néma maradtam.

— Te gyermek voltál s nem volt szabad tudni szerelemről s én ártatlan lelked nem akartam a szenvedélyek árjába vonni, hogy megmondtam volna, mennyire szereltek, mert féltettelek, mint Isteremet, hisz' oly nagyon szerettelek.

— Emlékszel még az elmúlt napokra? Tavasz volt, mint szép lelkedben az örök ifjuság. Erdő, mező virágban állott, mint gyermekléted az ártatlanság szép, virágos honában, s mi együtt jártunk élvezni a tavasz kellemét. Te, — hogy az újra éledt természet gyönyöreiben élj, én, — hogy melletted a néma szerelem napjában sütkérezzem.

— Oda ballagtunk ahhoz a csendes folyóhoz, hol ringó csónakok hallgatták az ölelkező habok suttogását.

— Oda jártunk, hol először tanultad meg, sorsod reám bízni.

— Emlékszel még, mikor gyermekes mosollyal támaszkodtál rám, hogy az ingó csónakban állva maradhass. Mikor ott eveztünk a vén ákácok hűs árnyai alatt, mikor ott hallgattuk a suttogó lombokat, a repkedő madárcák énekét?

— Emlékszel még, mikor az evezést abba-hagyva, az együttlét édes élvében elmerülten szem-

léltük a csendesen hömpölygő vizet, melyben fürödni látszott a felettünk ragyogó nap, a halkan suhanó csónakot, amint vas orrával utat turva a sik folyón, vitt bennünket tovább... mindig tovább az édes álmok birodalmába?...

— Kalapod oda helyezted a csónak ölébe s az enyhe szellő zavartalanul játszadozott barna fürteiddel.

— Egyet homlokodon tánczoltatott, mászt arczodra csusztatott, nem hagyott téged pihenni s míg te ártatlan kaczérsággal igazgattad fürteidet, én édes örömmel szemléltem a röpke szellő pajkoskodását.

— Irigye lettem szegény szellőnek, hiszen ő szabadon játszadozott veled, míg engem a reménytelen szerelem visszatartott tőled. Irigye lettem nem csak neki, mindennek, a mit megérintettél, akinek hozzád szabad volt közeledni. Irigye lettem, mert veled szemben rab valék, hallgatnom és tűrnöm kellett, pedig én nagyon-nagyon szerettelek.

— Várom kellett, míg hajadon lett a gyermekből s én vártam. Hallgatag, csendes ember lett a kedélyes fiuból, ilyené tett az epekedő, reménylő szerelem.

— De édes volt a várakozás, édes volt a remény, mert érted történt mindez.

— Lassan multak a napok, ólomlábakon ha-

ladt felettünk a kor, de haladt s elérkezett a nap:
a *ma*!

— Ez a *ma*, melyet annyi sok-sok napon át oly türelemmel vártam, itt van s én félő szívvél veszem észre megérkeztét. Pedig *ma* épugy, — nem, még égőbb szenvedélylyel szeretlek, mint egykor s mégis mintha a félelem keserű érzete ólalkodnék ez érzelem megett. Még nem kérdezém szeretsz-e, azt sem mondtam, hogy én mint szeretlek s mégis félek.

— Hisz' egy ifju élet minden reménye, örömei, boldogsága, maga az élet van eléd téve ebben a szóban: *szeretlek*. Az egésznek léte vagy nem léte van ebben a kérdésben: *szeretsz*? Mert én szerettelek gyermekségedben, mint játszi gyermeket az ifjuság lángoló hevével, ma szeretlek téged a férfiui szerelem mélyével, magasztosságával.

— Egykor ideálként lebegtél álmaimban, oh mondd szerelmem, szeretsz-e ma, hogy boldog *valóvá* legyen ez az ideál?

— Szeretsz-e ugy, hogy lelked egész hevével érezze szerelmedet? Szeretsz-e ugy, hogy léted, gondolatod, ábrándjaid s reményed csak ebben a szerelemben éljenek? Szeretsz-e ugy, hogy multad, jelened és jövőd ne tudjon, ne lásson mást, mint szerelmemet, hogy ébren, alva, gondolatban és öntudatlan, csak egyet ismerj: ezt a szerelmet? Szeretsz-e ugy, hogy szerelmedben éden-kert legyen a

szegénység s gazdagságodban se ismerj mást, csak szerelmedet?

— Ha Istent ismertél, szerelmed legyen az. Oltárképnek szerelmed állítsd s imádkozni ehhez az oltárképhez járulj. Ha bánat érne, szerelmed boldoggá tegyen s a mennyországot csak szerelmedben hidd. Szeretsz-e így? Mert én szerelmemben csak ezt érzem, hitemben ezt vallom, imádkozni csak emellett tudok. Istenemnek csak téged hiszlek, templomom a szerelem s az oltárkép szived, melynél csak szeretni és szerelmedért esdeni tudok!

— Ez az én vallomásom édes szerettem, te szólj most: Szeretsz-e?

— — — — —
«Szeretlek» — felelt a lány s amint ráborúlt kedvesére, ajkuk egy végtelen üdvöt adó csókban olvadt össze.

— — — — —
A sápadt képű hold enyhe világával odaért hozzájuk s meglelégedéssel látta a boldog párt.

Az erdő lakói ott sűrögtek-forogtak körülük. A piczi kis gyík, az apró hangya, a szürke patto-gány, a vén bükk a fiatal ákáczczal, mind — mind — édes örömmel telve nézték, hallgatták őket, amint csókolództak, amint mondogatták: «Szeretsz?» — «Szeretlek!» ...

«TÖVISEK NÉLKÜL.»

TÖVISEN NÉLKÜL

ÉSZJOG — SZIVJOG.

I.

lég a panaszból...

— Azt kérdezem tőled, hogy is volt csak?

— Te őt szeretted, ő meg téged. Milyen egyszerű dolog is ez. Te őt nevezted édesnek, ő meg téged. Őt tartottad mindenednek, ő meg téged. Boldogok voltatok, az a baj, hogy nagyon is azok lettetek.

— Ő a világé volt, a társadalom követelte tőled, a moral szerint nem lehetett a tied. Te meg a magadénak tartottad, mert hisz' úgy szoktad meg régtől, — ő a tied.

— A társadalom erősebb volt, legyőzött. És most tehetetlenül állasz itt. Átkozod magad, szírod az embereket, meg őt, — amazokat, mert elvették tőled, őt, mert elhagyott.

— Ne tedd! A természet rendellenes törvénye nem uralkodhatik a társadalmi morál felett. Nincs jogod követelni ott, hol nincs semmi.

— Nem szegülhetsz ellene annak az akaratnak, mely az isten adta ember felett rendelkezik s elejét veszi az önkénykedésnek.

Szólott az ész...

A szív elkeseredetten hallgatta ezt a hideg okoskodást. Végre kitört.

«Nincs igazad! Okoskodásod hamis. Hiányzik belőle az érzés ahhoz, hogy fájdalmamat megérthesd, hideg vagy, számító.»

«Lásd, te jogról, társadalomról, meg morálról beszélsz s nem látod be, hányszor vétkeztek ti magatok éppen ezek ellen. Mert a te *jogod*: rablás, a te *társadalmad*: egy rablóbanda, a *moráloed*: hazug köpenyeg, melylyel bűneiteket takargatjátok!»

«Az én érzéseimet teremtette az Isten, nem a te számító lényed. Az én fájdalmaimat érezte már az első emberpár. Az én társadalmam: a teremtés koronája, s az én morálom: az igazi, tiszta morál, nem a tied.»

«Teged hazugság szült, erőt a bűn adott neked s az önkény volt nevelőd. Engem az érzések tartanak fenn, én a szerelemért vagyok teremtve.»

«Szerelém az én istenem, a legszebb legtisztább isten. Ebben van hit, morál és nagyság. Benned csak hideg, önző számítás.

«Érts meg: én szeretek, mert érzésekből vagyok teremtvé. Ha megfosztasz szerelmemtől, elvetted tőlem az életet. Mondd, te hideg, számító lény: mi vagy te nálam nélkül? Holt, élettelen tárgy.»

«Ne rabold el a legszebb, legtisztább érzést: szerelmemet. Oh! ne légy oly könyörtelen!»

«Kérlek és esdek hozzád! Hideg okoskodásod hagyd abba!»

«Lásd: én szeretem őt, az ő szíve szeret engem. A sors úgy hozott össze vele. Ő is szenvedett akkor, én is. Egyesítettük, megosztottuk fájdalmainkat. A megosztott érzés szerelmet szült.»

«Oly nagyon szeretttük egymást s most el akarsz választani tőle. Miért? Azt mondod ő a másé, a morál nem engedi, hogy az enyém legyen.»

«Nincs igazad! Mért nem szóltál te, mért nem szólt a te moráloed *addig*, míg mi idegenek voltunk egymásra? Mért hagytad felnőni bennem az érzést s miért akarsz *most* megfosztani tőle? Azt mondod: ő a másé!»

«De annak a *másnak* mivel van több joga hozzá? Hisz az ő szíve engem szeret; nem bűn-e, hogy ő a másé legyen? Ez a te igazságod: az önkény, a zsarnokság? Minek állítasz törvényeket, ha nem tudod betartani azokat?»

«Nincs benned annyi érzés okoskodásod mellett, hogy belásd a vétket, a mit ellenünk elkövetsz? Nem félsz a teremtetől, a ki elsőnek adott engem

az emberi testbe, — — hogy megboszulja majd a te zsarnokságodat?»

«Nem... nem...! Hogy is félnél te! A ki nem ismered az istent, a ki kigúnyolod az ő magasztos alkotásait.»

«Ám ha nem félsz tőle, tekints bennünket. Tekintsd azt a boldog életet, a mit szét akarsz zúzni és könyörülj! Hagyd őt nekem, kit az isteni érzés, a titkolhatatlan láng, a legtisztább szerelem adott nekem. Hagyd meg őt nekem!...»

A szív fájdalmasan sóhajtott és esdő szemekkel nézte a hideg, közömbös észet...

Ez meg nagy fontoskodva járt le s fel picziny zárkájában, hosszasan gondolkozva az adandó feleleten.

Végre megszólalt...

— Sokat beszélsz és hiába. A miket itt összehordtál, mind — nem dönthetik meg az én állításaimat. De ne mondd, hogy jogod eltapostam, azt se, hogy hideg számítás vezet tettemben.

— Im! Adok egy módot, a mely — ha elfogadod — határozzon sorsod felett.

— Hallgass el panaszaiddal, én is abbahagyom az okoskodást s annak lesz igaza kettőnk közül, a melyikhez gazdánk: az ember előbb fordul. Nos! tetszik az eszme?...

«Elfogadom» — felelt a szív és könyes szemeit megtörölve hallgatagon huzódott meg a helyén.

.

II.

Egy kis paradicsom volt a férfi meg a nő élete. Kétszeresen, sőt kimondhatatlanul sokszorosan boldogabb volt ez az élet, — mert a tiltott, az *emberileg* tiltott gyönyörök élvezetéből állott.

A boldog életre azonban rossz idő fordult. Az emberek fölléptek az ő kérlelhetlen hideg szabályaikkal s a boldog szerelmeseket elválasztották . . .

III.

A kétségbeesett emberben két elem kelt egymás ellen. Az ész, az ő hideg, számító gondolkozásával s a szerelmében mélyen sebzett szív.

Mindkettő erősen küzdött. Végre gazdájukra bízta a döntést.

Ez fel meg lejárt szobájában, míg benne az ész a szívvel küzködött.

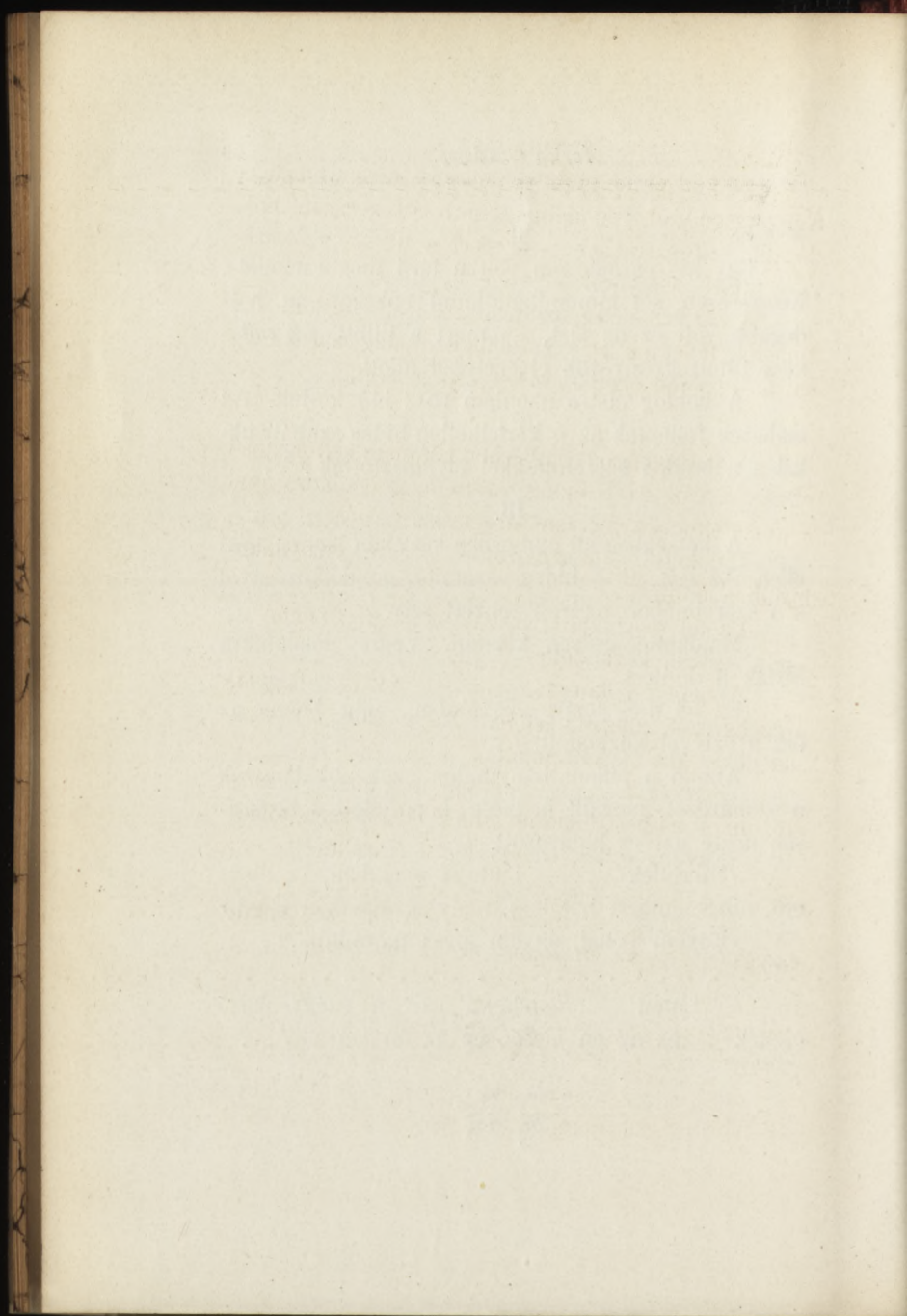
Abban a pillanatban, midőn ezek abbahagyták a szóharcot, megállt kedvese képe előtt s hosszasan nézte azt és határozott.

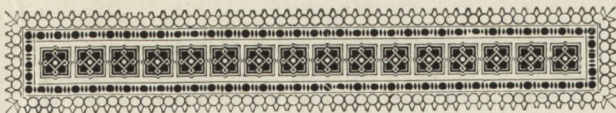
«Szeretlek» . . . — suttogá magában, «s nincs erő, nincs emberi hatalom, mely elválasszon tőled.»

»Enyém voltál, enyém fogsz maradni» . . .

— Látod — mondá a szív a szégyenkező észnek — ez az én *jogom*, ez az én *igazam*! . . .

AZ ISTENTAGADÓ.

Az apja, anyja vallásos zsidók voltak, akik a szombatot megünnepelték csendben, áhítatos imákkal; akik megtartották minden pontját a Mózes által rájuk szabott törvényeknek.

A fiok már elütött tőlük. Az öreg Ábrók ugyan mondogatta: «nem eshetik messze az alma a fájától» — de ő csak mondogatta, hinni — maga sem hitte ezt a közmondást.

A fiunak terhére volt az imádkozás. Ki nem állhatta a felfelé hajló héber ABC-ét, irtózott az esti, meg reggeli istentisztelettől, — délben meg nem ült asztalhoz, míg pátense nem volt arra, hogy nem kell imádkozni.

Emellett azonban szorgalmasan járt harangozni, szeretett a temetéseken kántálni s lassanként a «ministráns» teendőket is végezte mise alatt.

Arra a kérdésre: zsidó vagy-e, Feri? — mindig azt felelte: «az apám az, én nem».

— Hát milyen vallásu vagy gyerek? kötelőzködött sokszor a káplán az eleven gyerekekkel.

«Én? Semminő se sem. Nem leszek semmilyen valláson.»

S ha faggatták erősen, — bátran kimondta, hogy nem hisz az istenben, mert nincs isten.

Honnan hallotta, kitől tanulta ezt a mondást, arra nem tudtak rájönni. Az öreg Ábrók még a tisztelendő urral is értekezett, hogy legyen hát a fiu kereszténynyé, csak istentagadó ne legyen. A tisztelendő ur meg is próbálta a gyereket más utra téríteni, de az hajthatatlan maradt.

Emiatt lassanként elidegenedtek tőle játszótársai, nem hívták már harangozni, nem volt szabad ministrálnia — olyan lett mint az akolból kiközösített állat.

Komor, magába zárkozott volt. Szüleitől már elválva élt, mert az istenfélő öregek nem tudtak vele, az istentagadóval egy fedél alatt lakni. S éppen emiatt ritkán is jöttek össze.

Testvéreit alig ismerte; ha találkozott velük az utcán, kikerülték őt, mert úgy lettek nevelve, hogy az istenfélő kerülje a gonoszt. Ő pedig gonosz volt, mert tagadta az istent.

De nemcsak szülei, testvérei, hanem a kis város minden lakója félt a sáppadt, szikár gyermektől. Ha köszönt valakinek, ez félrenézett nagy ijedten s csak úgy fogadta. A jámborabb fajta még keresztet is

vetett magára. — Az egész városban csak egy ember volt mellette, a latin és történelem tanára, Halmos. Ismerte kicsi korától a fiút s már akkor magához szoktatta. Ő oltotta belé az istentagadás elveit. Már 7—8 éves korában arról mesélt a harangozástól hazatérő fiúnak, hogy az emberek milyen rosszak. Építenek nagy kőházakat, elnevezik ezeket «istenházainak».

Eljárnak oda — állítólag azért, hogy imádják azt az istent, akinek tiszteletére a nagy kőházakat építik. Pedig csak azért mennek, hogy egymást elbolondítsák. Istenfélőknek mutatják magukat, hogy a bűneiket így eltakargathassák.

Ők se hiszik az istent, csak a szájuk mondja. Tudják ők azt, hogy nincs isten, mert nem látta egyikük sem, nem is beszélt vele senki. Amit beszélnek róla, az csak mese, csak egymás ámitására találták ki.

A fogékony gyermek keble lassanként betelt a főtisztelendő tanár ur elveivel. Gyermekes eszével nem tudott kibontakozni a hitellenség erős bilincseiből s a dogmák absztrakt fogalmai nem hatottak rá a Halmos tanítása után.

Hitetlen lett. Azaz egy hite volt, az, hogy nincs isten

Ember alkott mindent s ami köröskörül a világban, a természetben van, az önmagából eredt s a természet hatalmas alkotó ereje segítségével fejlődött.

Az ember egyenrangú volt az állattal, míg utóbb az erős fejlődés folytán önmagát tökéletesítette s felülkerekedett állat-társain. Kifejlődött, míg ezek alak-talanok maradtak.

Ezek voltak a Halmos főbb tantételei, amikre Ferit oktatta.

Mikor a gymnasiumot befejezte, Halmos tanácsára a jogi pályára lépett.

— Mint ügyvéd — szokta Halmos mondani — mindig megélhatsz, akármilyen hited van. Sőt éppen mert atheista vagy, könnyebben fogsz boldogulni az emberekkel.

— Ne higj senkinek, — intette elválásuk alkalmával. Minden ember rossz — egy bizonyos fokig. Minden ember önző. Hiába hangoztatja a becsületet, megcsal, amint szerét teheti.

— Ne keress barátokat. Ha közeledik hozzád valaki, fogadd el — de óvatos légy. Ne bizz a mézes-mázos szavakban. A barátság pókháló, amelyben a gyengébbet megöli — a pók (a te jóbarátod), míg ha feszited ezt a hálót — (értsd, ha barátodra szükséged lenne) ez elszakad.

— Legjobban a nőket kerüld. Husból, vérből vagy alkotva te is és legkönnyebben a nők fonnak be. Ne szeress senkit és ne higj senkinek a szerelmében. Ez az érzés hazugság. Szerelem ma már nincs. Hanem alacsony érdek — az igenis van; erről lesz alkalmad meggyőződni.

— Amit házasságnak neveznek, az — hidd meg kedves fiam — egyszerű adás-vevési szerződés. A jeligéje: «adok, hogy adj — veszek, hogy végy.»

— Ne feledd el ezeket, Feri! Boldog lehetsz velök — és nem vagy kitéve általuk a csalódásoknak. Menj jó kedvvel az életnek!

Megölelték egymást és elváltak.

A fiu nem kereste fel szüleit, testvéreit, hogy búcsúcsókot váltson velük. Minek? — gondolta magában — sohasem szerettek, sohasem törődtek velem.

Ismerősei, barátai nem voltak a városban, nem kellett bucsuzgatni. Összepakolta kevés czókmókját és kiballagott az állomáshoz.

*

Egy harmad osztályu kocsiban foglalt helyet. Félre huzódott a szegletbe, s mig a vonat elindult, olvasni akart. De az olvasás sehogy se ment. Nem tudott lélegzetet venni, úgy összeszorult a torka.

Ugy érezte, mintha a kocsi levegője megfojtaná. Felugrott, felrántotta a kocsi ablakát s kihajolt, hogy friss levegőt szivjon.

A véletlen hozta magával, hogy szemei, amint az alacsony fekvésű városka ház-sorain végigtekintettek, szülei házát pillantották meg. Hosszasan nézte a jól ismert hajlékot. Magas dombon állott, éppen a kolostor mellett.

Azt hitte megpillant valakit övéi közül s még jobban kihajolt az ablakon. E perczen az indu-

lásra kész mozdony hatalmas füstfelleggel takarta el a kilátást.

Erős köszén szag áradt felé s ő betéve az ablakot, visszaült helyére.

Szemei könyekkel teltek meg. Szidta a füstöt, mondogatva magának, hogy a könyeket az facsarta ki szemeiből.

De már nem ámithatta magát tovább. A keserűség utat tört szivéből s könnyei mind sűrűbben omoltak.

A fiatal sziv egész erejével lázadt fel a természetellenes iga ellen, melyet gazdája — a Halmos tanácsára ráerőszakolt.

Sajgott, égett a fájdalomtól, hogy övéit egy szó, egy pillantás nélkül hagyta oda. Hogy nem ölelhette meg azokat, akiktől származik.

Az édes anyát, aki tejével táplálta, aki őrző angyala volt gyámoltalan korában s aki talán most éppen így siratja őt, a hitetlen fiut, — az elszakadt árvát.

Az ősz apát, aki úgy becézte, dédelgette egyetlen fiát. És testvéreit! Akik idegenek rá nézve. A nevüket is alig tudja, beszélni alig beszélt velük, hisz' szüleivel is 5 év óta nem váltott szót.

Érezte, hogy amit most tett, az bűn — legalább önmaga ellen.

Érezte, hogy bűn volt, ősz öreg szüleitől, testvéreitől szó nélkül megválni s mennél jobban égette

ez az érzés, könyei annál sűrűbben patakzottak alá.

A fiatal istentagadó első beismert csalódása volt ez, melyet nem kerülhetett el, mert a teremtetés ura vas következetességgel, erős, égető fájdalommal véste szívébe.

Már nem mondogatta: minek bucsuzzam tőlük, ugysem törődtek velém, ugysem szerettek soha. Már nem hitte ezt.

Sőt szükségét érezte, hogy odaboruljon az ősz szülők lábaihoz, ott csókolja le tőlük azt a szeretetet, melyet ő dobott lábaik elé s amely után fiatal szíve most oly hangosan esengett.

Vissza akart rohanni, de késő volt. A vonat már utban volt s az ő keserve azt meg nem állíthatta.

Könyes szemekkel nézett a tűnő városka felé, míg végre nem láthatott belőle semmit. Még ekkor is nézte. Kihajolva az ablakon, úgy vélte, mintha ott lenne ismét övéi körében. Maga előtt látta a magas tornácot, ahol apja, az ősz Ábrók, délutánonként pihenni szokott. Mintha édes anyja hívó hangját hallotta volna, szíve örömtől dobogott s önkénytelen huzódott vissza a kocsiba.

Keserű csalódás! A felizgatott képzelem játéka volt csak. Nem hallott mást, mint a vasuti kocsik egyhangu dübörgését, untató zakatolását, ami még jobban nevelte szívében a keserőséget...

A mozdony éles füttye hallatszott ekkor s ő megtörülve szemeit — látszólag nyugodtan huzódott meg helyén.

Pár perczig időztek a kis állomásnál, aztán a vonat újra megkezdte zakatolását mindig erősebben, mindig hangosabban. Recsegelt — rázkódott a kocsi, mintha ezer darabba akarna törni. Néhol lassubb — néhol gyorsabb mozgással haladt.

Az ismerős vidékek egymás után tűntek a messzeségbe. A sebes haladásközben olyanforma képet nyújtott a vidék, mintha egy forgatható «teleskop» lenne, melyben hol kéklő hegyek, hol buja, sárgás buzaföldek, majd különféle színektől tarkálló völgyek láthatók.

Mintha az enyészetbe rohanna minden, úgy tűnt el egymás után hegy, völgy, erdő a sebesen haladó vonat mentén. Letűnt végre a nap is a láthatárról s a hold kényelmesen ballagott égi útján, gyenge világot árasztva a vidékre.

Csend volt mindenfelé a nagy természetben. Az élők respektálták az éjszakát s nyugalomra tértek. Egyedül a vonat kalamolt folyvást — a maga egyhangúságában.

Feri lehajtotta fejét a kemény lóczára s aludni akart, hogy álmodjék övéi felől. Szíve megkönnyebbült a sirás után s most már csak a visszaemlékezés kelleme maradt benne.

Azt hitte, ha lecsendesül a fájdalom, talán

szemrehányást tesz önmagának gyengesége miatt — de nem így volt.

Jól érezte magát. Megnyugtató volt rá az a tudat, hogy van kikre gondolnia keserűség nélkül; hogy van kiktől szeretetet várnia — bajában. Erre gondolt s a válás nem búsitotta tovább.

Visszaemlékezett a Halmos tanácsaira s míg helyeselte azokat — magában, másrészt jól esett neki, hogy Halmos sohasem beszélt övéiről, nem tartotta szóval sem vissza azoktól, akik most oly közel álltak szívéhez.

Az nem jutott eszébe, hogy éppen az ő tanításai idegenítették el tőlük. Nem is gondolt erre. Maga elé állította azokat a tételeket s el volt határozva, hogy vakon követi őket.

Ily gondolatok közt ért el kitűzött helyére. Az új város, melyben a jogot akarta végezni, teljesen ismeretlen és idegen volt előtte.

Csendes szobácskát bérelt egy félreeső utcában, beiratkozott az egyetemre s szorgalmasan járt az előadásokra.

Az első év alatt tanuló társain s tanárain kívül nem ismert senkit. Egy-két kollegája járt hozzá, de ezek is elriadtak tőle, mikor vallási fejtegetéseit meghallották.

Abszurdumnak mondta az istenség létezésének hitét, nevetségesnek a tulvilágot. Vakoknak nevezte őket, mert azt merték állítani, hogy a hit készíti az

embert az isten tiszteletre s a gyenge balandó kénytelen meghajolni a végtelen nagyság előtt.

Leginkább ennél a pontnál fakadt ki.

— Hol az a végtelen nagyság? kérdé társaitól. A magasban, a vízben, vagy bennünk? Az a megosztatlan hatalom emberi kézben nem lehet — ezt tudom. Hogy lenne egy lény, egy örök és változhatatlan lény, akit sem látni, sem érezni nem tudunk s ennél volna ily csodás hatalom, azt nem hiszem. Azért sem hiszem ezt, mert az ő rejtélyessége készít a kutatásra s ha benne az a végtelen nagyság csakugyan meg volna, nem engedne kutatni. Megmutatná magát. Hatalmát, nagyságát éreztetné velem — hogy így imponáljon s engem hívésre kényszerítsen.

— Mutassátok meg őt nekem; mutassatok hatalma, nagysága jeleiből egy szemernyit s én hinni fogok — addig nem. Ne hivatkozzatok a bibliára, evangéliumra, meg tudja a kő mire! . . . Mesék ezek, emberi gyártmányok a balga, hiszékeny nép félrevezetésére.

— Olyan egyszerű mese, mint a lélek halhatatlansága.

— Nevetségesek vagytok fiuk!

— Hát hiszitek ti azt, hogy — ha megszűntök élni, ha az ész nem gondolkozhatik bennetek, ha a test nem végez mozgást, ha az emberi gépezet megáll, — hiszitek, hogy ebből a gépezetből kirepül

egy láthatatlan, öröklétű *lélek*, mely elmegy a túlvilágra, hogy ott egy soha nem ismert bíró előtt győnjön s penitencziákat tartson? Hiszitek ezt?

— Én nem! Megfoghatatlan és lehetetlen előtem, hogy én, az életben *egy*, halálom után kettő legyek: halott, mely porlad és enyészik és élő, halhatatlan, mely repül és vezekel a megholtért.

Higye, aki tudja, — én nem tudom!

Ezzel szokta vitatkozásait befejezni.

Ennek a nagy hitelenségnek végre is hire kelt s egy alkalommal Ferit egyik tanára meg is szólította emiatt. Nagyon elítélte a fiu szabados gondolkodását s figyelmeztette, hogy nagy csalódásai lesznek az életben, ha megmarad azon a rossz uton, amit istentagadásnak neveznek.

Persze a tanár ur okoskodása édes keveset változtatott a dolgon. Feri maradt olyan, aminő azelőtt volt: hitetlen, istentagadó.

*

Az első év elteltével nem maradhatott tovább is visszavonult helyzetében. Pályája az emberek közzé sodorta s a város társadalmi köreiben esze és tudománya csakhamar kedvelté tették.

Nagyon természetes, hogy az emberekkel való érintkezéseiben a nőktől sem maradhatott távol. S minthogy a fizika állítása igaz, hogy az ellentétek vonzzák egymást, — a női nemnek imponált a darabos modoru nőgyűlölő.

Szerettek vele évelődni. Megtréfálták és kikapzagták, mikor kijelentette, hogy nem csak az istenben, de a szerelemben sem hisz.

Lehetetlennek állította ezt az érzést, mert a szív — szerinte — nem egy külön önálló része a testnek, mely privát passióból szerelmeskedhetik, hanem szolgálja az egész emberi gépezetnek, vért vesz fel és közvetít anélkül, hogy önálló érzésekről sejtelme lehetne.

Azonban ezeket elmondani könnyű volt. Ki is tartani ezek mellett: lehetetlen.

A vér megköveteli a magáét, a természet sem hagyja a jussát és Feri egy szép napon két fekete szem alázatos rabszolgája lett.

Csodálkozott ugyan eleinte ezen a dolgon, megírta Halmosnak is a változást, de bizony ami megtörtént, az megtörtént, s ő nem volt többé a maga ura.

Annál állhatatosabb lett hitetlenségében. Lehetségesnek, valónak tartotta már a szerelmet, de abban nem engedett, hogy isten, meg túlvilág, meg a többi ilyen mistikus dolog tényleg léteznék; hogy a lélek halhatatlan lenne s egykor mindnyájan feltámadunk.

*

Abban a házban, amelyben a Feri lakása volt, két varróleány is lakott, akiket ő — úgy látásból — már ismert. — A közelebbi ismeretség egy görög-dinnye révén kötöttet meg.

A varrólányok egy este görögdinnyét vásároltak vacsorára s a fiatalabbik — Juliska — elgurítá a folyosón, hogy ne kellessék vinni.

De a görögdinnye — megrökönyödött és tul görgött a szükséges határon — egész a Feri szobájáig s az éppen kilépő Feri lábainál tartá meg a pihenő állomást.

Meglepetve néztek egymásra mindhárman. Feri a lábainál levő dinnye, a két lány meg a rosszul sikerült tréfa miatt.

Végre is Feri felvette a dinnyét s mosolyogva lépett a két lány elé.

— Nekem szánták — kérde tőlük — vagy önmagától kívánczozott hozzám?

«Se az egyik, se a másik» — felelte Irén, az idősebb, — «Juliska hugom nem akarta vinni, guringatta maga előtt s így került a dinnye az ön ajtaja elé.»

— Akkor hát visszaadom s lemondok róla. Pedig már előre örvendtem, hogy milyen lakomát csapok a váratlan ajándékból.

«Tudja mit? — szolt most közbe Juliska, — hozzá el hozzánk a dinnyét s megosztozunk rajta. Én ugy sem akarom vinni — ön meg vágyik utána, ha tehát enni akar belőle, fáradjon érte.»

— Szívesen kisasszony! Viszem ezer örömmel, — felelé Feri, s elindultak a varrólányok lakására dinnye vacsorára.

Nevetgézelve, pajkoskodva ért a két lány az egyszerű kis lakásba, míg Feri méltóságteljes képpel vitte utánuk a dinnyét.

Csak mikor lámpát gyújtottak s szemben állottak a dinnyét tartó fiuval, jutott a két lánynak eszébe, hogy az, amit most tettek, mikor egy idegen férfit vittek magukhoz este — az talán illetlen valami.

Bűnnek tünt fel előttük, hogy ez az ismeretlen ember ott van velük, viszont belátták, hogy könnyű szerrel nem távolíthatják el. Ahhoz meg nem volt bátorságuk, hogy a valót szemébe mondják.

Hisz' ők hívták oda, nem tolakodott be, tehát egyedül ők a hibásak. Ha megszólják őket, ha gúnyosan nevetnek szemükbe a háziak, egyedül ők a bűnösök.

Férfi még nem tette be hozzájuk a lábát. Árvák, idegenek — és tisztességesek voltak. Erkölcsüket nem fenyegette eddig a gonosz s ma...? Ők maguk vittek be egy idegen embert kis szentélyükbe.

De nemcsak ők voltak ilyen feszes helyzetben. Feri sem érezte jól magát. Bántotta a környezet, az a különös, rá nézve szinte kábitó illat, mely a lányok szobájában volt. Feszélyezte a két hallgatag lány, akik perczekig bámulták hol őt, hol egymást.

Nem érthette meg, hogy ő most ott van — szem-

ben a két lánnyal, hogy miért van ott s egyáltalán, hogy került oda.

Éppen távozni akart, midőn Juliska elnevette magát s kaczagva jegyzé meg, hogy ugy állnak ott hárman, mint három kő-szent, a dinnye meg kihül ezalatt.

Ezen aztán mindnyájan jót nevettek, vége volt a feszes helyzetnek s tréfálkozva készültek a vacsorához.

«En teritek — mondá Irén — te, Juliska készits vizet, Ön pedig — fordult Ferihez — vágja fel a dinnyét.»

— Igen ám, — szól bele Juliska — de tud-e maga dinnyét felvágni? Szépen, hosszú szeletekre tudja-e vágni? Nem fogja az asztalterítőt telepancsolni dinnyelével?

«Nem fogom,» — válaszolt Feri és hozzá látott a dinnye szeleteléshez.

— Ha! ha! ha! milyen ügyetlen! — kaczagott a két lány — hát a kést sem tudja tartani?

«Mit csinál?» — ripakodott rá tréfásan Irén s megfogta kezét, mikor Feri közepén akarta vágni a dinnyét.

— Vedd el tőle Irén, vágd fel magad. Az urfi meg üljön le és hallgasson, — mondá újból Juliska.

Szegény Feri nagy páczban volt. Elkeseredve tette le a kést és helyet foglalva, olyan képet vágott a lefőzetéshez, amely a két lányt újabb kaczagásra készíté.

Irén felszeletelte a dinnyét s apró kedélyeskedések közt el is fogyasztották. A vacsora végeztével megeredt a két lány nyelve s ugyancsak kereszt-tűzbe fogták Ferit kérdéseikkel.

Családfáját, életmódját, foglalkozását a legapórlékosabb részletekig megtudakolták. Aztán ők is elmondták a magukét. Elmondták azt is, hogy kezdetben miért érezték magukat olyan furesán, mikor Feri belépett hozzájuk.

Mintha lelkükön akartak volna könnyíteni, úgy gyóntak egymásnak.

Feri a maga hitetlenségét satyrizálta. A két lány a maguk vallásosságáról beszélt.

Juliska kinevette meg kigúnyolta Ferit, Irén megtéríteni akarta. Persze hajótörést szenvedett a gúny is, a jó szándék is. De legalább kellemesen telt az idő s alig vették észre, hogy a nagy beszélgetés közben éjfél mutatott a kis fali óra.

Ekkor elváltak.

Feri hazatért lakására s szokása ellenére azonnal lefeküdt, hogy majd az ágyban olvas valamit.

De ez nem ment sehogy. A betűk tánczoltak szemei előtt. Az egyik a Juliska gúnyos mosolyát utánozta, a másik az Irén fekete szemeiről sutogott.

Fázott és melege volt. Ugy érezte, mintha láza lenne s erősbben takarta be magát. Elakarta üzni az uj ismerősök képét maga elöl s lehunyta szemeit.

Hiábavaló erőlködés volt. A képzelet csak annál jobban működött benne s az elmúlt est minden kis mozzanatát újra meg újra átélte. A két lány alakja kísérté folyton, majd lassacskán az egyik elmaradt s nem látta csak az Irén képét.

Már ekkor elaludt.

Álmában ott találta magát a varrólányok lakásán. Csak Irén volt odahaza, Juliska munkáért ment. A magára maradt lány ölbe tett kezekkel nézett maga elé; olyan szótlanul, olyan bánatosan, hogy ő félt megzavarni merengésében.

Aztán látta, mint hull két gyöngyesepp a sápadt arczra azokból a bánatos szemekből s egyszerre csak ott térdelt ő a lány előtt s beszélt neki szerelméről, reményeiről, boldogságukról, míg a két könycesepp felszikkadt a rózsás arczon s mosolygott a lány.

De hirtelen felleg borult a szép arczra. O ijedten kérdezte a változás okát s még inkább megijedt a kérdésére adott kérdéstől.

— Te nem hiszed az Istent Feri? kérdezte Irén. S mikor azt felelte rá, hogy — nem, a lány még szomorubb lett.

— Látod — folytatá Irén s a falon függő szűz anya képére mutatott, — látod azt? Nézd mennyi bánat, mily nagy szomoruság van szemeiben, mert Fiát a hitetlenek megölték, — te is hitetlen akarsz lenni, hogy te miattad is bánata legyen?

— Miként mondhatod, hogy szeretsz, ha nincs hited? Ha nem hiszel az istenben, miként hinnéd a szerelmet? Hisz' a szerelmet ő oltotta belénk, mert ő maga a legteljesebb, legigazabb szerelem.

— Hígyj istenben — édes Ferim, — hígyj benne, máskép nem tudom elhinni, hogy szerelmet érzesz irántam.

Feri elkomolyodva hallgatta ezt a beszédet. Lelkében a szerelem, a hitelenség, a vágy a lány után s a lemondás — mindenről, amit eddig elvéül tartott — tusáztak egymással.

Hinni — azt, amit egész életén át tagadott, imádni azt, amiben nem hitt, önmagával ellentétbe állani . . . nem! Ezt nem tudja tenni.

A lány esdő pillantással nézett szemeibe s mintha látta volna bennök a tagadás felvillanó tűzét, reszketett és sírt.

«Szeretlek édesem — szólt ekkor Feri — de szerelmem nem kötöm hithez, nem teszek elébe istent sem.»

«Szeretlek — de csak téged, önmagadért. Szerelmem tisztán áll, nem fűződik hozzá alacsony érdek, nincs benne ámitás. Te vagy az én napom, életem. Minden vagy te nekem egyben: istenem és hitem.»

«Ne kívánd tőlem, hogy más istent higgyek, ne kényszeríts arra, hogy meggyűlöljem a te istenedet — miattad, szerelmünk miatt.»

«Boldogság ez az élet kettőnknek — így is. Te megmaradsz hitedben, én nem holygatom azt. De hadd meg nekem is a magam meggyőződését. Szerelmet kívánj tőlem -- ne hitet. Szivedet kérem én — nem istenedet. Szeretlek jobban, mintha kívüled más istenem is lenne. Ez boldogitson téged. Az én tiszta, önzetlen szerelmem.»

«Enyém leszesz és boldogan fogunk élni. Kis helyen szorulunk meg, ahova betér a te meg az én szegénységem, — de igaz szerelmet viszünk egymásnak. Ne gondolj istenedre s ne féltsd őt tőlem.

Én nem bántom őt hitelenségemmel, mert csak szeretni akarlak téged, és szerettetni általad édesem.»

Megcsókolta a még mindig síró lányt... s erre felébredt álmából.

*

Mire felkelt, az álomnak csak halvány emléke élt benne. De a két könnyes szem kísérte folyton.

«Bűnbe esem, — mondogatta egész nap, — ha visszatérek hozzájuk. Nekem nem szabad őt szeretnem.»

Mindamellett este ismét ott volt a két varrólánynál. A szív erőt vett az ész okoskodásain s ő egyre következtelenebb lett önmagához.

Hasztalan keresett könyveiben szórakozást. Hasztalan irogatott Halmosnak füzetekre menő leveleket. Halmos is hiába szórta anathemáit, az álokoskodás hiábavaló volt: Feri szeretett s szerelme bűnre készíté. Mert hazudott, midőn elhitette magával, hogy boldoggá teheti azt a lányt hitellessége mellett is. Tudta, hogy nem így lesz. Amint nem is lehetséges, hogy két ellentétes gondolkozású lélek teljesen egybe-forrjon egy külön érzelemben. A lélek összeütközésbe jön önmagával, mikor jobb érzését az önzésnek kell alárendelnie s a gyengébb: a nő — megtörik és boldogtalan lesz.

Feri belátta mindezt, de azért naponta eljárt a két lányhoz, mert szeretett s szerelmében vak volt, — másként vett mindent, mint ahogy az élet tanította. Irént szerette, ez őt viszont s hitt a fiúnak. Elhitte, hogy boldogok lesznek s nyugodtan elnézte kedvese hitetlenségét.

Néha zsörtölődtek egy kicsit, azonban ez csak muló felleg volt, boldogságukon mit sem rontott.

Irén sohasem említé kedvese előtt aggodalmait, nem törekedett őt megtéríteni. Fenntartotta ezt egy más időre,

— Meg fog, meg kell változnia, — gondolta Irén — ha szeret. Ma még nem, egykor igen!... S elmélázva gondolt arra a boldog életre, mely kettőjükre várt.

*

Telt az idő, elmúlt a nyár, el az ősz is és egy reggelre hó lepte az egész várost.

A nappal megrövidült, hogy az éjszaka annál hosszabb legyen s a mulatozóknak több idejük legyen a mulatságra.

A két lány Ferivel együtt elhatározta, hogy a Sylvester bálban résztvesznek.

Mindháromuknak premiére volt ez a bál s meg lehetős izgatottsággal készültek — főleg a két lány — az estélyre.

«Ami halad — el nem marad» s a napok bármily lassan teltek is, az estély végre érkezett s el is mult.

*

Azonban rájuk nagyon végzetes lett az estély. Irén meghűlt és sulyosan megbetegedett. Köhögött, sorvadt s alig egy hét lefolyása után csak váza volt a régi, életvidor lánykának.

Végtelen csapás volt ez Ferire, megmérhetetlen következményeiben.

A hitelenség legborzasztóbb fegyvere készült őt sujtani: *a válás örökre!* Nincs reménye, hogy azt, kit életének nevezett, egykor — halála után — viszontláthassa.

A büszke emberi ész megtagadja a túlvilág hitét, a feltámadás vigasztaló reményét. Előtte a halál: örök enyészet.

A fiatal istentagadó lesujtva áll beteg kedvese ágyánál. Tehetetlenül nézi kínos vergődését. Mit is segíthetne rajta? Hisz ő maga isteníti a természetet, csodás hatalmat tulajdonít az emberi erőnek, hogy küzdhetne hát egymaga a két hatalom ellen?

Törjön, romboljon, átkozódjék vagy embert öljön? . . . Mindent, mindent megtenne azért az egy életért, hisz' az az ő élete is! De ha meg is tett mindent, segített-e rajta?

Ha tört, zúzott, öldökölt, — tett-e valamit a természet végzetes törvénye ellen? ... Nem!

Ezt a fagyos «nem»-et érezte ő, mikor kedvese kipirult arczát nézte, mikor az érthetetlen szavakat hallgatta, leste azokról a kedves ajkáról, amelyek egykor oly mámorító kéjjel rebegték neki: *szeretlek*.

Ah! ma is hallja még ezt a szót, mert a láz ezt adja az önkívületben fekvő beteg ajkaira. Ezek az ajkak ma is az ő nevét rebegik, de meddig ... meddig fog ez tartani?

Talán a következő pillanatban megfagy, elhal a szó azokon az ajkakon s neki kedvese csak volt, nincs többé senkije, ... ha meghal.

Igy tépelődött magában s mikor agyába ötlött: meghal, — térdre esett az ágy elé és zokogva tördelte:

— Ne még! oh, ne még! Ne távozzál én egyetlenem, ne hagyj magamra e sötétségben!

— Minden reményem beléd helyeztem, minden boldogságom benned leltem fel, hitem, istenem voltál, mert nem ismertem hitet, csak szerelmedet, nem imádtam más istent, csak tégedet.

— S most elhagysz! Itt maradok magamban e földön, hogy megőrüljek nélküled. Hogy úgy bolyongjak az emberek közt, mint az apagyilkos, akit eltaszit mindenki, megvet a legutolsó féreg is.

— Mi lett volna az élet kettőnknek? Tündérország, melynek te lettél volna ragyogó királynéja, én a te hű rabszolgád.

— S mi lesz az élet magamban? Örvény, telve szenvedésekkel, kínokkal.

— Oh, ne hagyj el — angyalom! Hallod? Ébredj Irénem... ne hagyj el!

... S a beteg, mintha megértette volna zokogó Ferije kérését, felnyitá szemeit. A láz pillanatra alább hagyott s a beteg arcán halvány mosoly derült fel.

«Ferim, édesem!»... suttogta halkán, «Ferim, édesem! Szeretsz?»

«Oly messze jártam tőled. Messze, nagyon magasan a földtől. Alig láttam már kis lakásunkat. Angyalok karoltak fel és vittek fel... fel a mennybe, az Istenhez.»

«Igaz... — tette hozzá szomorúan — te nem hiszed az istent. Pedig van, él az örökkévalóság isten, akinél én voltam s akihez egykor te is eljutsz.»

«Ott voltam nála, fenn a mennyben s ott hallottam a te hívó hangodat. Visszajöttem. Nem tudok tőled megválni Ferim, pedig nem sokára menneni kell vissza.»

«De nem válunk örökre. Ott fenn találkozni fogunk egykor, talán rövid idő múlva. Egy szebb élet vár ott reánk, a boldogság egé ott derül fel nekünk.»

«Oda kell jönöd, ha szeretsz, ha nem akarsz válni örökre.»

«Hinned kell az Istent — Ferim! Hinned azt, aki felettünk trónol, aki magához veszi az én lelkem, aki boldog menhelyet tartogat ott fenn mindkettőnknek.»

«Hogy feltámadunk — s a halál nem választ el örökre... ez legyen vigaszod. A hit megadja azt, amit a sors elvett tőled, reményt nyújt, hogy egykor ismét boldogok leszünk.»

«Boldogok — susogta Irén tovább, ... egykor boldogok leszünk... A te megtérésed ... az ... az fog boldogítani» ...

«Igen ... ott, nézd ... ott látom ... a mennyet ... az Istent, ... ő boldogít, te ... Ferim hinni fogsz, — szeress ...»

A szó elhalt a drága ajkakon. Irén meghalt. Mint egy angyal úgy feküdt ott hófehér ágyában, mosolygó arczczal, mintha a mennyet látná, mozdulatlanul.

A kis falióra lassu perczegéssel mondta el az időt. Feri pedig lehajtott fővel zokogott az ágy mellett.

Észre sem vette, hogy kedvese nem beszél már, hogy az ő mindene a halálé lett.

Csak nézte egyre a mozdulatlan arczot, a csendes ajkakát.

Juliska hangosan sirt. Ő már észrevette a halál beálltát, de rettegett ezt Feri előtt elárulni. Meghuzódott az ágy lábánál s ott siratta egyetlen támaszát, nénjét.

A hangos sirás Ferit is felrázta lethargiájából. Felébredt, magához jött, hogy lássa, érezze a rettenetes csapást.

S mintha az ég erősebben akarná sujtani, a fájdalom könnyeit elfojtá benne, merevvé tette az ajkat, hogy ne adhasson hangot fájdalmáról.... csaknem olyanná lett, mint egy kődarab, hideg, élettelen.

De érzett mégis mindent. Érezte a veszteséget egész nagyságában. Érezte azt hitetlenségének minden átkával. Érezte tehetetlen állapotát, merevségét, mely inkább kinozta, mintha könnyeit onthatja kedvese felett.

Mint az idegeitől megfosztott, úgy járt fel meg le a kis szobában.

Körülötte jöttek-mentek a temetési szertartást készítők, ő nem látott, nem hallott semmit.

Csak egy dolog volt fejében: Irén nincs többé. Irén meghalt. Nincs neki immár menyasszonya, a halál elvette tőle.

S míg ezzel gyötörte magát, felmerültek lelkében a haldokló leány szavai.

„Higyj és szeress... s egykor, talán rövid idő múlva — találkozunk.»

Ezeket mondta Irén, ezekkel a szavakkal vált meg tőle.

— Hinni! hinni! Hinni istenben, a feltámadásban s a hívő léleknek már meg van a vigasza, megtalálja ezt a hitben?

— Egy tulvilágban találja meg a földön elvesztettet s a találkozás biztató reménye le csillapítja a lélek fájdalmait?

— De lehetséges ez? töprenkedik tovább. Lehetséges, hogy Irén nem halt meg, . . . hogy lelke él s ők találkozni fognak? Lehetséges, való lenne ez?

Tekintete a ravatalon fekvő kedvesére esik s a hófehér arcz mintha halvány mosolylyal mondaná: igen!

Megdöbbenve áll meg a ravatalnál. Feje zúg e gondolatától, szíve örülten zakatol felindultságában s mintegy álmódzva kérdi — meg feleli: igen?
«Igen.»

A halott tovább is mosolyog.

Érzi talán, hogy kedvesét megtöri a fájdalom s a megtört lélek visszatér a hithez, hogy üdvözülést, vigaszt nyerjen a feltámadás magasztos hitében . . .

*

Templomban áll a ravatal. A viasz gyertyák sáppadt, sárgás fénye gyenge világosságot vet a koporsóban fekvő halott arczára. S ez az arcz a gyenge világosságnál is oly édes megnyugvással mosolyog.

Mert hitt, midőn meghalt. Hitte azt is, hogy kedvese megtér s mosolylyal ment a másvilágba.

Ferit nagyon leverte kedvese elvesztése. Még inkább a belső küzdelem, mely benne hitetlensége és kedvese végszavai miatt lefolyt. De még nem tért meg.

Fásult, érzéketlen lett a külvilág iránt.

Juliska bevezette a templomba, de még ez sem volt hatással rá. Rideg, közönyös arcczal állott a koporsó mellett, szemeiben köny nem volt, ajkán nem hangzott panasz vagy jajveszéklés.

Ugy tekintett a szertartást végző papra, mint egy elmebeteg. Kifejezéstelen nézéssel bámulta az oltárképet, mely Krisztus mennybemenetelét ábrázolta.

Őt mindez nem érdekelte.

Lelke most is csak egy gondolattal foglalkozott: Irén nincs többé.

Emellett újból felmerültek kételyei s töprengései, hogy a feltámadás lehetséges-e? S amint a megholt kedves arczára tekintett, mintha újból látná ott az »igen«-t.

E pillanatban megszólalt a kórus, a hívők lehajtották fejüket s a meghalt búcsú éneke felcsendült:

«A fájdalmaik éles nyilai
Leverék az én erőmet,
Lefolyának éltem napjai,
Nem számlálom többé őket.»

Zokogva borult szegény Juliska a ravatalra, köny áztatott minden szemet, egyedül Feri állott merev, érzéstelen arczczal a ravatal előtt.

De lelkében erős küzdelem ment végbe. Az orgona mélabús hangjai régi-régi hurokat érintettek benne. Szelleme visszazállt a gyermekkor letűnt éveire, mikor még ő is ott volt az orgona mellett, mikor ott térdelt az oltár előtt s édes áhitattal hallgatta a pap imáját.

A visszaemlékezés hatása felmelengeté a fásult lelket. De ez az elérzékenyülés csak pillanatig tartott.

Mikor a pap oda állott csaknem ő elé s megkezdte búcsuztatóját, Feri már visszaesett előbbi érzéketlenségébe. A pap tudta Feriről, hogy hitetlenül áll még s kedvező pillanatnak találta a helyzetet — a megtérítésre.

Nem a szeretetről beszélt, mely a két lényt egybekapcsolta, hanem az elválás fájdalomáról.

— Az elhunyt — szólt beszéde végén — boldog hazába tért, Isten felvette magához az angyalok közzé. Az itt maradt kedves, az árván hagyott testvér csak fájdalmat örökölt a sors e csapása után.

— De ez a fájdalom nem lehet örök, lecsillapul s megszűnik az étellel. S az élő árvák vigaszt, megnyugvást lelnek a földön, mert él bennük ez a tudat, mert előttük áll a viszontlátás reménye.

— Ne csüggedjél szegény halandó kedvesed

halála miatt. Nem halt meg ő, csak teste hült ki, lelke él, halhatatlan s egy szebb hazában vár reád.

— A Megváltó szenvedései árán feltámadást ad az ég az ő hívőinek s az elköltözött lélek nyugtot talál a síron túl.

— A hit malasztja csendesíti a válás fájdalmát, — így rendelé ezt a mindenek Ura s a vigasz helyét foglal a te lelkedben is, ha van benne hit.

— A feltámadás magasztos gondolatán megtörik a válás fájdalma s te megnyugszol a Mindenható szent akaratában s csendes megadással vársz az elköltözésre, — édes reménynyel a találkozásra.

— A halál csak a hitetlen előtt oly rémes, oly sötét, mert benne örök válást, örök enyészetet lát. A tagadás elveti a feltámadás hitét s a veszteséget sirató előtt nincs remény, neki nincs vigasza, mert önmaga tagadta meg ezeket magától.

— Az isten végtelen hatalma nyilvánult itt, midőn téged sujtott szegény ember, hogy megtanítson hinni, imádkozni.

— Tekints menyasszonyod arczára s az átszellemült lélek boldog mosolyában találj fel, hited, üdvöd, reményed, vigaszod! Az ő láthatatlan lelke szól hozzád: higgy, imádkozzál!...

A pap befejezte beszédét s a templomban a szertartás véget ért.

A koporsót felemelték a ravatalról s Irént kivitték örök nyughelyére.

Az utolsó göröngy tompa morajjal hullt a sírba s a holttest átadatott az enyészetnek.

Az élőké, a veszteseké csak a fájdalom maradt a megholt után. A keserű tudat, hogy az, akit eddig magukénak tartottak — nincs többé. A szomorú emlék, hogy Irén az övék, egykor imádatuk, szeretetük tárgya volt.

S még egy!

Ferire nem maradt egészen hatástalanul a pap beszéde. A «higyj és imádkozzál» ott csengett még füleiben. Száz és ezer visszhangot költött lelkében, újra meg újra visszagondolt a lefolytakra s napok — hetek múltán töprengett azon: «higyj és imádkozzál».

Mig egyrészt a szenvedés kedvese elvesztése miatt végtelenül meggyötörte, másrészt a folytonos tépelődés kínozza a pap beszéde miatt.

— Hinni — így szólt magához — hinni abban, aki csapást mért rám, hogy őt imádjam, hinni benne... talán éppen ezért?

— Igaz! egykor magam mondtam — mutassa meg hatalmát az a mistikus isten és meghajlok előtte, imádni fogom.

— Ezzel mutatta volna azt meg? Ezzel a csapással akarta létezését, hatalmát megmutatni? Oh te idegen, rejtélyes isten, aki magadról így akarsz életjelt adni, oh mondd meg, miként imádjalak, ha hinnék is benned?

— Ha hiszem is léted, de tudom azt, hogy a legkedvesebbet tőlem te vetted el — mondd meg nekem, nyomorult, földi teremtménynek, mi késztesen engem arra, hogy téged imádjalak?

— Gyűlöllek téged — az Ő istenét — rettegnek tőled, mint ahogy egy zsarnoktól rettegnek. — Nem imádlak, mert kegyetlenségedet érzem — ha ez tőled ered, jóságod nem!

— Nem hiszek, nem tudok hinni benned...!

S a gyász első hónapjaiban számtalanszor mondta el ezeket.

De nem mindig volt ilyen állapotban.

Ha ilyenképen kitombolta magát, vagy ha Juliskával együtt volt, ami gyakran történt a temetés óta, úgy egészen másként beszélt.

Sohase tett ellenvetést, ha az árva a vallás vigaszáról beszélt. Azt sem vallotta be magának, hogy a Juliska beszéde rá nagyon is hatással volt mindig. Nem akarta még beismerni, hogy azok a vigasztalások végtelenül megkönnyítik szenvedéseit s ugyszólván eloszlatják kételyeit.

Nem ismerte be ezt, de hallgatta a lányt szívesen, sőt fájdalmasabb pillanataiban ő maga hozta felszínre a vallási kérdéseket, csakhogy a leány előadását hallhassa.

— Boldogit téged a hit Juliska? — kérdezte gyakran az árvától.

«Kérdezheted? — felelt ez neki. — Nem gon-

dolod, hogy csakis az nyujt nekem megnyugvást, a hit? Nem látod be, hogy ez könnyíti az élet terhének elviselését?»

«Én imádkozom istenhez, hogy erőt nyujtson a szenvedések türésére, kérem őt, hogy tisztán vezessen az élet utjain és imádkozom az Irén lelki üdvéért, akit úgy szerettünk, te is, én is.»

«Ha imádkoztam, nyugodt vagyok, lelkem nincs kitéve rossz gondolatoknak — jól érzem magam.»

«Nem is tudlak megérteni téged, hogy hit nélkül hogyan élsz? Kihez fordulsz vigaszért bánatodban?»

«Kitől kérsz segílyt, ha baj vagy veszély fenyeget? Kinek ajánlod oltalmába életed, ha aludni méssz, vagy kinek segítségét kéred napi munkádhoz?»

«Ha öröm ér, kinek tulajdonítod? Hálát kinek mondasz érte? Ha nincs istened, nincs hited, hogyan akartál te boldog lenni?»

«Én előre féltettem Irént, mikor menyasszonyod volt, hogy boldogtalan lesz veled. Igaz! Ő nagyon szeretett téged s szerelmének hitét, üdvét is alárendelte. De tudom, hogy gyakran tett magának szemrehányást, amiért téged nem birt megtéríteni. És éppen ezért nem hittem az ő boldogságában.»

«Az isten nagyon súlyosan érezte velünk haragját, mikor Irént elvette tőlünk s az én sejtél-

mem végzetszerűleg teljesedett be, — mert ti nem találtatok a földön boldogságra.»

«Te persze mesének tartod ezeket s magadban mosolyogsz az én beszédemen; ugy-e Feri?

— Rosszul beszélsz Juliska, — válaszolt a megszólított — mert én nem mosolygok a te mondasaidon. Ellenkezőleg! ... gondolkozom felettük.

— A te okoskodásod valami különös, szinte megérthetetlen érzést kelt bennem. Éppen olyant, mint a szegény Irén temetésekor éreztem.

— Ez az érzés hinni kész — de ez ellen küzd bennem minden ideg. Nem tehetek róla — nem tudok hinni ...

— Lásd — folytatá kis vártatva — talán megérttem volna, ha az a te istened el nem rabolja boldogságomat.

— Milyen boldog is lettem volna!

*

A sors egy különös szeszélye vagy véletlene volt az, amely Ferit a két árvával összehozta.

Megismerkedtek egymással, megszerették egymást a szó szoros értelmében, mert a két lány egyformán rajongott Feriért.

Juliska is szerette őt, de nénje előtt épugy, mint Feri előtt lehetőleg titkolta szerelmét.

Mikor Irén meghalt, — szegény Juliska nemcsak a veszteséget érezte. Bántotta lelkiismerete,

mintha testvére ő miatta halt volna meg. Gyermekes gondolkozásával úgy fogta fel ezt a csapást, mintha nénje halála áldozat lenne az ő érdekében, az ő boldogulhatásáért.

Eleinte rettegett, ha Feri meglátogatta, mert azt hívé, hogy bűn vele találkozni. Ugy félt attól, hogy meghalt testvérének emlékét megszentelteleníti, — ha vőlegényével összejön.

Mikor a szerencsétlen vőlegény panaszait, kifakadásait végig hallgatta, — nyugodtabb lett. Az a hit támadt benne, hogy nénje emlékének áldoz, ha megtéríti ezt az embert, — ha, — s ekkor szerelmére gondolt — boldoggá teszi.

Igy gondolkozva, már nem félt Feritől, — várta, leste, hogy jöjjön, hogy megtérítse, . . . hogy boldogítani megkísérelje.

A szerelmes gyermek egész bensőségével fogott a nagy munkához.

Nap-nap után találkozva Ferivel, száz meg száz alkalma volt a térítésre. Feri meg szívesen hallgatta. A beszédes lány okoskodása gyógyír volt az ő tépelődő lelkére. Szenvedései tűrhetőbbek voltak, mikor Juliska mellett volt.

Lassanként — hónapok multán olyan volt neki a Juliska társasága, mint az élethez a levegő.

Nem gondolkozott azon, hogy mi viszi a lányhoz, nem kutatott érzelmei után, vagy ha eszébe

jutott, hogy miért jár hozzá, hamarosan megnyugtatta magát azzal, hogy Irén miatt.

Igen! Ezt adta okul magának. A meghalt kedves emlékének akart áldozni, mikor Juliskához ment, hogy az elhunytól beszélgessenek.

De hogy meddig tartott ez a beszélgetés, ... nem tudta! Nem vallotta be magának, hogy Juliska tetszik neki, hogy ő miatta jár hozzá és hogy lelke már-már meghajolt a térités előtt szerelme miatt. —

Állhatatlansággal vádolhatnánk Ferit, ha nem gondolnánk arra, hogy milyen csapáson ment át.

Mikor szüleitől elvált — mint gyermek — sirt, amiért szó nélkül vált meg tőlük s megbánást érzett magában.

Mint férfi elveszté a legkedvesebbet s hitetlenségében nem talált vigaszt fájdalmára. A szilárd jellem — mondjuk — szembe száll az élet viharával, küzd vele s győz vagy bele vész. — De hát a lélek?

Valjon nem keres-e az segítséget szenvedéseiben? Nem tér-e ki a fenköltebb érzésű lélek a megfásulás, a rideg érzéketlenség elől? Avagy a kapott csapás után magába zárkozik, iszonyodik mindentől, ami emberi?

Nem!

A lélek utat keres saját benső életereje folytán, hogy átvergődjön a szenvedéseken s ne a

lethargiában posványosodjék el. Felül akar, felül kell emelkednie egy szilárd léleknek minden szenvedése közt s egy nemesebb, magasztosabb cél után kell küzdenie, mint a tétlen magába-zárkózottság.

Feri így volt. Szeretett ismét, mielőtt maga is tudott volna róla.

*

Mikor megnyitotta irodáját, el kellett költöznie kis lakásáról. Szegény Juliska kétségbe volt esve emiatt, de ma sem árulhatta el magát.

Ifju lelke küzködött, vergődött, mert félt, hogy Ferit nem látja többé.

A költözés napján történt.

Feri átadta az üres szoba kulcsát a háziasszonynak és bement Juliskához.

Olyan elfogult volt mindkettő, mintha valami bűnt követtek volna el. Pedig mindkettőjük szíve csapongott az érzelmeiktől, de mindkettőjüket egy leverő bizonytalanság gyötörte.

Feri helyet foglalt Juliska mellett s kissé reszketős hangon adta tudtára, hogy kiköltözött szomszédságából.

— Juliska! — folytató Feri — most eltávozzom mellőled, de tőled függ, hogy ez a távozás ne örökös legyen. Egy életet mentettél meg az elbukástól — az enyémet, engedd, hogy ezt az életet neked felajánljam.

— Legyen ez az élet a tied, úgy amint megmentetted, a te istenedé, akihez engem visszavezettél.

— Te hinni, imádkozni tanítottál engem —

ezzel áldoztál az elhunynak, fejezd be műved Juliska... taníts meg boldog lenni a hitben.

— Mert a boldogság adja meg a hitet, add meg tehát nekem a boldogságot, hogy higgyek valóban a te istenedben s elmondhassam: hiszek Uram benned, most megtanítottál rá.

— Szeretlek édes Juliskám, tégy boldoggá, mondd: szeretsz-e?

«Szeretlek Ferim! — szólt Juliska — szeretlek, hogy *higgy*, hogy *szeress*!»

.
Az elhunyt Irén szelleme áldólag borult az ölelkezőkre, lelke megnyugodott, mert kedvese megtalálta *boldogságát, hitét, üdvét.*

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
ART AND
ARCHAEOLOGY
OF THE
UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE
100
MUSEUM STREET
CAMBRIDGE
ENGLAND

KASZAB UR PANASZA.

U

rram!

— Szolgálatjára állok, —
feleltem nagy ijedten, amint
Kaszab ur ropogós «rr»-jei
fülembe csattogtanak.

«Urrram! Önnek dusttja
sincs arról, hogy mit tesz
az, boldogtalan házasság életet

élni. — Tudja?! Dusttja sincs! Ezt én mondom.»
(S mivel Kaszab ur mondta, el lehetett hinnem, an-
nál is inkább, mert mivel volt tekintetében még —
páratlan — vagyok, — egy «r»-rel írva.)

«Urrrrram! — folytatá Kaszab ur, mindig ha-
talmasabb massa «rrr»-eket gördítve ki öblös szá-
jából, — ön nem tudja azt! — Ön még fiatal em-
ber. Ön... ön... még nagyon fiatal ember. Szóval
ön nem tudja ezt, mert ön... ön... hm... ön

nagyon, nagyon fiatal ember — s ön azért nem tudja.»

«Urrrrr . . . »

— Az Istenre! Kaszab ur, vágtam közbe, ön tönkreteszi magát folytonos tépelődéseivel. Hagyja azokat a bolondoknak. Tépelődjenek azok. Ön legyen nyugodt, komoly mint ezelőtt volt s boldog lesz megint, mint ezelőtt.

«Ah! urrrrrrrram! — sóhajtá Kaszab ur, — önnek dunsztja sincs, mit tesz az . . . »

— De édes Kaszab ur, én elismerem mind-
ezt. Nekem nincs dunsztom, mert nincs boldogtalan házaseletem s nagyon fiatal is vagyok, hogysem már is dunsztom lenne a házasság élet boldogtalanságáról. Elismerem.

— Méltánylom az ön tisztességes és nagyszerű fáj-
dalmát. S bizony nem ártana, ha ebben a morál-
nélküli világban minden férj így kesereg . . . azaz
azt akarom mondani, hogy minden asszony ebben
a morálnélküli világban így keserítene a férj . . .
illetve nem is így! Hanem . . . no igen, ha meg-
szánná a férje keserűségeit és csillapítaná azokat.
(Az áldóját! de beleizzadtam.)

«Jól beszél fiatal emberr, — nagyon jól. De
látja, ne is csodálkozzék, ha ilyen keserűség szől
belőlem. Nem szolgáltam rá s az isten tudja, mivel
érdemeltem meg.»

«Egész életemben boldogságra törekedtem. Mikor a feleségem elvettem, azt hittem akkor, hogy igazán boldog lettem, de...»

— Hát nem boldog kedves Kaszab ur? Igazán nem boldog? No látja, pedig minden ember annak tartja. Hiszen nem is beszélnek máskép, csak a «boldog Kaszab»-ról.

— Szinte hihetetlen, hogy maga nem boldog.

«Elhiheti pedig. Isten látja lelkem, nagyon boldogtalan vagyok.»

Olyan bús képpel mondta ezt, hogy szánakozásomban önkénytelen kérdém:

— Talán a menyecske kikapós?...

«Csak az volna — nyögte rá Kaszab — csak az volna!»

«De még az sem! Nincs benne vér, nincs élet benne. Az! az! Urrrrram! Az élet hiányzik belőle.»

«Egész nap csak úgy imbolyog fel meg le a szobákban. Leül, oszt' sóhajt. Felkél, oszt' meg-meg sóhajt. Jár le-fel, mint az Orbán lelke, — Uram bocsá! Aztán egyre sóhajt.»

«Olyan mint egy szélmalom. A kezeit tördeli, a ruháját czibálja, a leveleket olvassa a fákon, oszt' folyton mormol valamit.»

— Hát mióta van ez a baja a feleségének — drága Kaszab ur? — kérdém egyre növekvő szá-
nalommal.

«A nyári fürdőzés óta. Akkor elmentünk az

erdélyi havasok közzé — friss levegőt szivni. Egész uton daloltunk, nevetgézettünk az asszonynyal.»

«Nagyszerűen mulattunk. A fürdőben is örökös vigság közt telt az idő.»

«Egyszer aztán a feleségem kiment a doktorával a hegyek közzé s mikor visszajött, ugrált, tánczolt és két kis üveget tartva elé, nagy nevetve kérdezte:

— Tónikám! melyik üvegből igyam? Az egyiket úgy hívják *«hajt»*, a másikat meg: *«maraszt»*?

«Hirtelenében nem tudtam mit felelni. Az asszonyt néztem, csak úgy villogott a szeme a boldogságtól, — a doktort is néztem, aki majd elnyelte szemeivel az asszonyt.»

«Erre egyszeriben rosszat gondoltam s azt feleltem az asszonynak: abból igyék, aminek *«hajt»* a neve.»

«A feleségemnek egyszerre elment a kedve mindentől. A doktor vigasztalta, én meg pakoltattam hazafelé.»

«Nem jó ott a levegő nekünk — aztán haza jöttem az asszonynyal. Azóta ilyen *«se holt — se eleven.»* Gondoltam is rá, hogy a *«maraszt»* víz talán jobb lett volna neki, dehát kitudná az asszony gondolatját!»

«Akartam is már hozatni azóta, de nem tudom kihez forduljak e végett. Az idő meg telik — mulik.

A feleségem egyre oda van. Aztán még azt mondják, hogy boldog vagyok . . . »

«Hm . . . én boldog! Hát boldogság ez, urram? — tör ki nagy komoran Kaszab — hát boldogság ez?! . . . »

— Nem! — feleltem.

— Ahogy ön beszéli, úgy nem boldogság az élete, pokol az, valóságos pokol.

«Az! az! — kapott rajta Kaszab — a pokol, a feneketlen, mély pokol. A poklok — pokla!

— De látja édes, drága Kaszab ur — szakítam félbe *pokoli* áradozását — lehetne ám segíteni a bajon, vagy legalább megpróbálni a segítséget . . . »

«Ho hogyan? — riadt rám Kaszab — hogyan? Édes barátom! hogyan?»

— Egyszerű a mód, Kaszab ur.

— Meg kell tudni a doktor czimét, írjon neki s kérje meg, hozzon a felesége számára néhány üveg «*maraszt*» vizet. Írja meg, hogy személyesen hozza el, hogy az üvegekben baj ne essék. S a feleségének ne szóljon semmit.

— Lepje meg vele s aztán . . . ki tudja, lehet, hogy használ az orvosság.

«Irrrok — hogy ne irrnék. Még ma irrok, most mindjárt. Isten vele urram!»

És ment.

*

Két vagy három hét folyt le e beszélgetés után.

Egy ködös, esős délután ki jön rám szemközt az utcán, mint az én jó Kaszab urram.

Botjával csörtet a járdán, fejét magasan tartja s vigan fütyöréshi a «Jani-Juczi» kuplét.

Alig ösmertem az *uj* Kaszabra.

— Jó napot édes Kaszab ur! Jó napot. De vigan, mióta nem láttuk egymást.

«Áh — áh! Jó napot, kedves barrátocskám, jó napot. Ön nagyszerű, kitűnő ember. Ön megérdemli a boldogságot, fiatal emberrr! Önnek meg kell nőszlni!

— Tehát használt az orvosság, kedves Kaszab ur? szoltam közbe, hogy áradozásainak elejét vegyem.

Nagyszerűen, felségesen. Irtam a doktornak, ahogy megbeszéltük. Harmadnapra megjött. Igen derék, kedves fiatal ember.»

— Hát a felesége — — megvolt lepődvé ugy-e?

«De hogy! Urrrram! De hogy! Mindjárt másnap hatott az orvosság. amit a doktor hozott.»

»Vig lett, nevetett, dalolt, tánczolt. Még a doktort is megölelte, annyira jó kedvében volt. En meg ráhagytam, csak hadd örvendjen szegényke, eleget szenvedett a »hajt» vitzől.»

— Hát boldog megint drága Kaszab ur —
ugy-e boldog ?

«Nagyon, nagyon boldog vagyok, édes, fiatal
barrrátom. Végtelenül boldog vagyok.»

«De most megyek, sietek sétámra, mert mióta
a doktor itt van, mindennap kell *három órát* sétál-
nom, hogy jobb kedélyem legyen. A doktor ren-
delete. — Okos, ügyes fiatal ember. Isten önnel
barrrrátom, isten önnel.»

És az édes Kaszab ur — többé nem panaszkodva — ment boldogan tovább, vigan füttyörészve
a «*Jani-Juczi*» kuplét, ott ahol elhagyta

The first thing I noticed when I stepped out of the car was the cold. It was a sharp contrast to the warm blanket I had been sitting under. I looked up at the sky, which was a pale, hazy blue. The air was still, and the only sound I could hear was the distant hum of traffic. I took a deep breath, feeling the cold air fill my lungs. It was a strange sensation, but it felt like a fresh start. I walked towards the building, my steps echoing on the pavement. The building was a simple, two-story structure with a flat roof. It looked like a typical office building from the 1950s. I entered the building, and the cold air was replaced by a warm, stale air. I walked down the hallway, looking at the doors on either side. I didn't know where I was supposed to go, but I felt like I had to try. I opened one of the doors, and I was greeted by a woman with short, dark hair. She was wearing a dark coat and a hat. She looked at me for a moment, then she smiled. "Welcome," she said. "I'm Mrs. Smith. You must be Mr. Jones. Please, follow me." She led me to a small, dimly lit room. There was a desk with a typewriter on it, and a chair. Mrs. Smith sat me down and handed me a piece of paper. "This is your file," she said. "I'll be with you in a moment." I looked at the paper, and I saw my name written on it. I felt a little nervous, but I also felt a little relieved. I knew that I was in the right place. I was finally home.

The second thing I noticed was the smell. It was a mix of old paper, dust, and something I couldn't quite identify. It was a strange, but not unpleasant, smell. I looked at the woman, Mrs. Smith, and she was looking at me. She was a middle-aged woman with a kind face. She was wearing a dark coat and a hat. She looked at me for a moment, then she smiled. "Welcome," she said. "I'm Mrs. Smith. You must be Mr. Jones. Please, follow me." She led me to a small, dimly lit room. There was a desk with a typewriter on it, and a chair. Mrs. Smith sat me down and handed me a piece of paper. "This is your file," she said. "I'll be with you in a moment." I looked at the paper, and I saw my name written on it. I felt a little nervous, but I also felt a little relieved. I knew that I was in the right place. I was finally home.

AZ ERDŐ MESÉJE.

Ahogy a betegágyamból kiláboltam, az orvos hegymászásra kergetett kopott tudóm kirep-rálása végett.

Szót fogadtam s egy szép augusztusi reggelen összeszedve némi podgyászt: egy czeruzát meg egy rakás «kutyanyelvet» alias potya-papírt, utnak eredtem — a budai hegyek közé.

Nagyon jó kedvben voltam s ezt elhiheti nekem bárki, mert három hónapi fekvés után felkeléskor jó kedve lehet az embernek, — már akinek! Nekem az volt.

Amint kiértem Budáról, neki vágtam a vén svábhegy mellett a budakeszi utnak s behatoltam a budakeszi erdőségbe.

Gyönyörű idő volt. A legszebb augusztusi reggel, amilyent valaha megértem. Nem volt még a levegő felmelegedve, hiszen a nap még a balolda-

lára dőlt szunyókálni, mikor én már az erdőben voltam s a felposhadt lég helyett valami andalító enyheség volt érezhető, mely hevit és lankaszt, kedélyre gyújt, meg lehangol, egy titokzatos illatár, mely befészkelődik a tüdőbe, élénk forrásba hozva a megaludt vért. Az egész természet meg volt bővölve ettől a szokatlan kellemtől, — csend volt mindenütt, mintha titkos szellemerők láthatatlan hatalommal igáztak volna le mindent: az embert, a természetet.

Nem zizegett a falevél, — aludtak a bokrok az édes illatár bódító ölelése alatt, még a haraszt sem rezgett, ha áthaladtam rajta, a kábulat ezt is lekötvé tartá.

Fényes kékjével mosolygott alá az ég, mintha derült képpel halgatná a feléje röppenő pacsirta énekét

A kis gyíkocska bámulva állott a fű között, s mint a szelid bárány, okos szemekkel lesett reám: barát vagyok-e vagy ellenség, aztán mintha jó «reggelt» köszönne, feltartá fejét az égnek és futott tovább.

Olyan édes nyugalom volt mindenfelé. Alig mertem járkálni. Rab voltam. A természet csodás szépségének rabja, annak a szépségnek, mely ihletre ragad, lebilincsel és imádatja magát..

Részeg voltam a gyönyörtől. S ez nem csoda. Három hónapig hánykódni setét szobában, szivni a patikai üvegekből áradó — nagyon is józan —

levegőt, olyan dolog, amely után a szabad természet fensége hamar lerészegíti a lábbadozót.

No de — bocsánatot — elég volt ennyi az ábrándból, beszéljünk valami okosat. Mert kérem szépen, nem az időt, nem is a természetet akarom leírni, oh nem; — egész más dolog történt velem az erdő rejtekében.

Hogy a hegy oldalán lehuzódó erdő, amely minden szégyen nélkül, telekkönyvi hiteles kivonat szerint pár száz esztendősnak vallja magát, milyen titkos, azt meg nem tudnám leírni.

Itt-ott vannak ugyan vágott utak, belseje azonban a maga őseredetiségében van meg.

Ebbe hatoltam én. A kalapom össze marcangolták a lenyúló galyak, czipőm, ruhám egy földiszitett túske-raktár lett, de azért csak haladtam zavartalanul beljebb.

Egyszer csak azon vettem észre magam, hogy se ki, se be.

Olyan sűrű bozót állta utam, amelyen áthatolni csakis egy bátran megfutamodott nyúl tud. Vissza-fordultam és más oldalon igyekeztem tovább. S most hallga!

Halk, tiszta, csengő női ének ütötte meg fülemet; ének, amely kevésbé regényes képzelmű egyént is megragadott, elbájolt volna abban a végtelen rengetegben, mint jó magam.

Annál inkább elbájolt hát engem. Bozót, csipke,

meg akár Mannlicher szurony állhatott volna előttem, az a hang keresztül törette volna tán a — czitadella falát is, az pedig jó vastag.

Mentem, igazabban rohantam a hang felé s mikor közel értem hozzá, meglepetten álltam meg. Egy 22—25 évesnek látszó nő feküdt féloldalt

a fűvön, arcczal felém. Ő még nem vett észre, én már jól láthattam. Rózsaszín — könnyű nyári ruhába volt öltözve, hosszú, gesztenye barna haja csaknem befödte gyönyörű termetét.

Szép kék szemeit merően irányozta az engem eltakaró bozót felé, kíváncsi lévén a zaj okozójára, mely őt fenséges magányában zavarni merészelte.

Ritka szép látvány volt előttem.

Köröskörül óriás tölgyek alkotta sátor, melyen át csak picziny sugarakban tűzött le a nap arra a kis tisztásra, ahol a nő hevert.

A kék ég képezte a sátor-tető czifrázatát, amint itt-ott a lomb hagyta nyílásokon belátszott, tarkítva az aranszínű papsugaraktól. Jobbról is — balról is vadrózsák képezték a természet alkotta sátor díszeit — olyan volt az egész, mint egy szeszélyesen butorozott boudoir.

Előléptem s az ismeretlent udvariasan köszöntém. Nem ítélhettem meg kilétét, — nem tudtam egyedül van-e?

Azonban vettem annyi bátorságot, hogy nagyobb kényelem kedvéért mellé telepedjem. Nem vette rossz néven.

Mindenesetre nevetségesen nézhettem ki az első pillanatban, mert olyan zavart és elfogult voltam mellette, mint egy 16 éves bakfis, mikor az első csókot lopja meg ajkairól az imádott.

De zavarom gyorsan tűnt s minél tovább szem-

léltem, annál erősebbnek éreztem magam a szép ismeretlennel szóba állani.

— Haragszik ugy-e, — kértem, hogy nyugalma ilyen vadállat módjára zavarom meg. De bocsásson meg vakmerőségemért. Bolondja vagyok az éneknek s jöttem, nem is jöttem, ragadt magával a képzelet, a vágy s ide teremtet.

— S amit itt megpillantottam, egy rész volt a paradicsomból.

— A szabad, vad természet szeszélyes alkotásai, az óriási fasátor, a ragyogó ég s a természet szülte hallgatók, ez a picziny gyíkocská, amott a tarka rigó, a legszelidebb fecskepár, mely útját hagyta félbe, hogy énekében gyönyörködjön, mind-mind lenyűgözve, elvarázsoltva hallgatták énekét s vajjon lehet-e, hogy a halandó ember, ez az idegekből és gondolatokból álló, eszes lény érzéketlen maradt legyen éneke hallatára?

— Ne mondjon ellent állításaimnak. Én beteg voltam s üdülni jöttem ide, a természet szépségét zavartalan akartam élvezni és kettős élvezetre leltem.

— Látom az eget, amint tiszta képpel rám borul, látom a fákat, amint mélázóan bölintgatnak egymás felé és hallottam az ön énekét — melyről minden, az a magas ákác, a törpe topolyafa, a kékes szar-kaláb, ez a bársonypuha pázsit, a fülemile, meg a kis gyík, mind-mind csak azt suttogja csodálattal, élvezettel: oly szép! oly szép!...

— Azt hittem, álmodtam. Kóborolva, czéltalanul bolyongtam az erdőben, meglesni a kelő napot, szivni az ébredő fűszál andalító lehelletét, pihenni végre itt vagy másutt, nem törődni az étellel, — gondolatok nélkül heverni a fű között.

— Így, ezért jöttem ide. Ekkor hallottam meg énekét.

— Azt hittem, álmodtam. Mintha vissza lőkött volna valami a beteg ágyba, hogy újra a lázas képzelet üzze velem senyvesztő játékait.

— Idegeim fölélédtek, feszült bennem minden ér; a vér, mint a vad csikó, örült vágatással keringett ereimben s én nem tudva: megálltam-e, vagy elindultam, lassan jöttem-e, vagy rohantam, mondom, nem tudom, hogyan történt, hogy egyszerre itt találtam magam.

— Láttam, látom, hogy nem álom volt. Az ének embertől, élő lénytől eredt. Egy istennő szállt le az ókor regéiből — ide a természet szép ölébe, gyönyörködtetni magát a természetet, életre keltetni, vigasztalni az élőt, hogy a rege nem *volt*, hanem *van*.

— Csodálkozik rajtam ugy-e? Talán bántja is ez a szóáradat, pedig nem mondtam még semmit. Nincs emberben képesség arra, hogy énekét méltókép dicsérhesse s ez a szóáradat csak lépcső fok a szépség azon magas polczához, mely hangját megilleti.

— Ne haragudjék rám — szép ismeretlen, bo-

csásson meg. Vegye úgy itt létem, mint vették az ókori istennők rabszolgáikat, hisz' rabja lettem, rabja vagyok hangjának, szépségének.

Hallgatott... s a szóáradat bennem is megtört.

Önkéntelen borultam térdre, mint oltár előtt s szemlélttem végtelenül szép alakját...

Hallgatott... Lezárta szép szemeit s csak keble emelkedése mutatta, hogy él. Olyan volt így, mint egy szobor.

Megfogtam kezét, erre fölébredt és ijedten rántá ki kezemből.

«Hagyjon el — kiáltá remegő hangon — hagyjon magamra. Vakmerően tört ide, szentélyembe, körülvett, mint a paradicsomi kigyó, hízelt szavakkal. Mit akar? Azt mondja énekem tetszik, távozzék messze innen s ismét fogja hallhatni, de menjen innen, menjen!»

«Közelléte visszaragad az emberek utált tömegébe, visszaragad abba a zord tudatba, hogy nem magam vagyok e világon, látnom, éreznem kel megint az embert, a sátánt, a kigyót!»

«Távozzék tőlem! azt mondja rabszolgám lett. Nem parancsolom, kérem könyörgöm, hagyjon magamra. Ah! Ha tudná, mennyi bánat, mennyi undor fog el arra a gondolatra, hogy emberek közt kell lennem ismét!»

«Csodálkozik? Nem látja, hogy beteggel beszél?

Nem látja, hogy beteg vagyok? Fáj mindenem. Itt.. a fejem? Darabokra van zuzva. Szépségem elhervadt, kedélyem nincs, beteg vagyok.»

«Azt hitte — álmodik. Nos képzelje álmoknak az egészet. Képzelje, hogy én egy ködkép vagyok, belőlem a természet szól.»

«Igen — folytatta tovább, mialatt fölállott melőlem — én ködkép vagyok, a világ egy porszem, melyen az emberiség, mint veszködő féreg nyüzsög. És én eldobtam őket magamtól, szétszórtam a rajta nyüzsgő férgeket.»

«Mégis itt van? Fusson szerencsétlen, nem látja mint hull ott...ott... s felmutatott az égre — a többi? Nem retteg, hogy ön is oda esik? Fusson innen.»

Megrémülve álltam mellette. Kivel van dolgom — tépelődtem magamban? Örült lenne? Hiszen oly okosan kezdett beszélni s éneke? egy örült éneke volt?

Ránéztem. Haja lebomlott s beborítá egész testét, szemei zavartan tekintének rám s karja még mindig úgy volt kifeszülve, mintha ajtót mutatott volna.

Örült volt, láttam. Megfordultam s távozni akartam.

Alig tettem egy lépést, oda futott hozzám s megragadott. Átölelt s vad szenvedélylyel szorított magához.

«Ne menj el — tördelé csaknemf uldokolva — oh ne hagyj magamra! Lásd az egész világ elhagyott, az emberiség kiveszett, csak ketten maradunk, én és te. Itt a paradicsom! Ádám vagy, elhagyod Évádat? Ne menj el, ugy szeretlek!»

Mind erősebben szoritott magához. Karjai mint a vashilincs szilárdan kapcsolódtak derekamra. Ajkával-ajkam akarta csókolni. Láz fogott el... káprázat játszott velem bizarr játékot....

Fölebredtem. Még ott hevert lihegve, mint a kiéhezett vad. Eltávoztam mellőle anélkül, hogy egy pillantást vettem volna rá, mentem, rohantam tovább.

S a kép azóta folyton üldöz. A nő fenséges éneke, ő maga az örült szépség, az erdő rejteke, minden... minden, ami ott történt, zaklat, üldöz, mint a lázas álom.

Átélttem mindezt s ma mégis azt hiszem, álmodtam!...

CSALÓDOTTAN.

Urfi édes, itt a kocsi! így szólt be az öreg János fiatal gazdájához.

Az «urfi édes» pedig odaállt még egyszer tükre elé, megpödré selymes bajuszkáját, monokliját valódi «psütt» mozdulattal ábrázatára illeszté, nadrágját, kabátját lesimitotta, s czilinderét «édes» lényének tetejébe helyezve elindult.

Fütyörészve haladt ki szobájából, erős illatot árasztva maga körül, amelyre az öreg János meg nem állhatta azt a megjegyzést meg tenni, hogy az «urfi édes» ma megint olyan «izé» szagu.

Leért a kocsihoz, t. i. az «urfi édes».

«Liliom utca 3» vágja oda nagy begyesen a kétfogatósna s bele illesztve magát a kocsi dagadó párnáiba — ment, azaz vitetett Liliom utca 3. alá.

Gondolataiban ott kalandozott a 3. szám III-ik emeletének 3-ik számú szobájában a kis Julisnál.

Annál a kis, szöszi varrólánynál, akit csak pár nap óta ismert s aki, mint igazi grisetle, nem tudott ellenállni az «urfi édes» esengésének s beleegyezett, hogy őt meglátogathassa.

Eleven képzelete lázba hozta véré. A kocsi andalító ringása kéjes gondolatokat ébresztett agyában. Ah! pár pillanat s a földi boldogság minden üdvét karjaiba fogja zárni. Kiszínezte magának azt a kis szobát, melyről az isteni Julis annyit tudott fecsegni. A tulipántos, tornyos ágyat hólehér párnáival, a vörös plüss diványt, meg a kis varróasztalt az ő Julisával, a csevegő kanárit hízegő énekével, az alacsony párnaszékeket — szóval az egész szobát egy halvány fényű rózsaszín-ernyőjű éjjeli lámpától világítva látta már maga előtt, benne az örökké mosolygó teremtetést, a szőke Julist.

Gyorsan haladt a két fogatos, neki — aki gondolataiban már az üdvről álmodozott: nagyon lassan. Végre! A kocsi megállt a Liliom-utczai 3-ik szám előtt, az «urfi édes» kiugrott belőle s busás borra-valót nyomva a kocsis markába, becsengetett a 3-ik számhoz. Halk csoszogás, kevésbé halk káromkodás, zár nyikorgás és az «urfi édes» repült fel a lépcsőkön a III-ik emeletre, a 3-ik számú szoba felé.

Kissé kifárasztotta ugyan a hosszú s meredek lépcsőfutás, de mi volt ez az elérendő üdv fejében? Mondják önök: semmi. Az «urfi édes»-nek is semmi volt ez a fáradság.

Izzadtan, lihegve, mint egy meghajtott paripa, érte el a 3-ik számot.

Kopog. «Szabad!» — hangzott bevülről s az «urfi édes» belépett.

Mennyei látvány tárult elé, melytől ő, mint a lukából kiárvizezett ürge — megrémülten ugrott vissza.

Egy 8 lépés hosszú, 6 lépés széles szoba volt a lilium utcza 3-ik számú ház III.-ik emeletén a 3-ik szám.

Valának pedig benne hatan. Nevezetesen: egy pápaszemes öreg ur, aki éppen egy kemény talp puhításával tölté idejét (rendes foglalkozása czipő-foldozás), — egy éppen oly módon felszerszámolt öreg urinő, aki egyéb foglalatossága híján — úgy látszik — a paróka készitést gyakorolta (az előtte felhalmozott szőr nemüből következtetve), egy 4 éves kis lány, aki csipőjére illesztett kezzel szemlélte az öreg nő foglalkozását, — egy 9 éves fiu, aki nagyobb kényelem szempontjából a padlón hasalt állára támasztott fejjel, elmerülve az öreg ur talp idomítási fáradozásainak nézésében, egy hatalmas tarka papagály, mely az «urfi édes» kopogására elrikkantá, hogy: szabad, s végül a legnagyobb háziassággal öltözve maga az isteni Julis, a kedves kis szősz teremtes.

A butorzat állott 2 tábori ágyból, egy ládából, mely a varró asztal helyét tölté be, egy pár elszórt

ágynemű, cipész-szerszám és széthányt szőrhulladékból. Volt aztán egy ócska lámpás is, mely illatos petroleum gőzt árasztva magából, emelte a szoba levegőjének andalító kellemét.

Ezeknek a látása tárult az «urfi édes» szemei elé, aki ettől a mennyei látványtól egyszerre nem látott semmit. Zavartan hebegett pár szót s mint akit kidobtak, ment, rohant vissza lefelé a lépcsőkön.

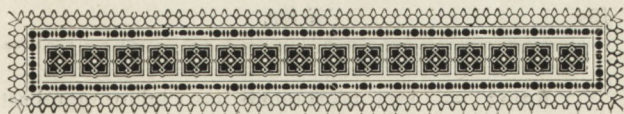
Csengetett. A mogorva házmester dühösen támadt rá, mit kalandozik folyton, de ő nem hallotta.

Kilépett a kapun.

Vigan lobogó gázlángok fénye csapott arczába s ő, az «urfi édes» elpirult, szégyelte magát s azt hitte a gázlángok víg lobogása, a járókelők suttogása, az utcára hangzó zene vig melódiája mind... mind az ő szégyenéről, az ő csufos felsüléséről suttognak, kacagnak.

Kaczagják az «urfi édes» ábrándjait: a kis szobát, a rózsza szín ernyőjű lámpást, a tornyos ágyat hófehér párnáival, a csevegő kanárit hizelgő énekével, kaczagják azt a szurtos helyet, ahová ő, az «urfi édes», mennyei álmaiból annyira csalódottan cseppent le...

TÉLI KÉP.

sikos jegen tova lebbenő szoknya suhogás felébreszt me-rengésemből. Eszembe jut, hogy ide én tulajdonképen korcsolyázni jöttem. S a felvillanó gondolatnak mintegy eleget teendő, félig jószántomból — részben a felém rohanó tömeg elől megmentendő ingatag létem, — magam is elindultam egy fordulóra.

Recseg-ropog a jég, milliónyi apró szilánkok vágódnak rajta a kétélű korcsolyák alatt s a balanszok százával rajzolódnak szürkés hátára.

Itt egyesével látni a kanyargó félíveket — amott párosan vésik őket a jéglapra. Az egyik melázva siklik s alatta mélyen vágódik a jég, míg a párosív alig látható halvány vonal. Ezek röpülve haladnak a jegen.

Amaz — így töprengem — talán gondjait, bűját-baját hozta magával, hogy kiverje fejéből futása közben a mozgás éles szele, emezek csak mulatni jöttek, futnak a jégen, üzik őket a pajkos gondolatok s a tükör-sima pályán szélesebben repülnek a «páros élet» gondolatának hatása alatt.

Amint így gondolkozom — hátba löknek s mondani is szégyen — mire észrevettem magam, egy ujjnyi széles balanszot rajzoltam orommal a tükör-sima pályán.

Ez a váratlan karambol egyszerre kizavart minden bölcselkedést a fejemből.

Beláttam, hogy nagy bolondság a jégen morfondirozni és hibámat helyrehozandó «sebes vágatva» iramodtam a publikum közé.

Azonban a t. publikum nem csendesedett le az én futamomra s a jóízű, szinte pikáns — félig elfojtott kacaj itt-ott még megütötte a fülem.

Se baj! gondolám — aki utóljára nevet, az nevet legjobban. És fájdalomtól szikrázó szemmel ajánlám fel karom egy párja nélkül álldogáló szép asszonykának.

... A dohányzók — különösen a koczadohányzók, azt állítják, hogy a dohány egy végtelenül kellemes élvezetet nyújtó izgatószer. (Ezt a meghatározást akadémice használom.)

A lovaglók ellenben a lovaglást tartják ilyennek; míg egy jó úszó azt mondja, hogy öt órai folytonos

úszásnál felségesebb . . . csak ezerötszáz muliné vágás lehet . . . toldja közbe a szenvedélyes viveur.

Nem vitatkozom egyikkel sem. Mégis azt állítom, hogy felségesebb valamit nem tudok képzelni, mint mikor az ember behunyt szemmel száguld végig egy fél mértföldes jégpályán — karján egy szép asszonynyal.

Pedig nem vagyok sem jó korcsolyázó, sem romantikus fantáziájú ember.

Jó korcsolyázó azért nem vagyok, mert a bal-lábamba — még gyerekkoromban — kapott lövés miatt a ballábam fél löfejjel mindig hátrább marad a másiktól — t. i. a jobbtól. És így elképzelhetik mennyi kín az, például ötezer jobblábbal tett lépést a kevésbbé mozgékony balnak utána tenni — tízezerszer. Emiatt nem vagyok jó korcsolyázó.

Romantikus fantáziájú pedig azért nem vagyok, mert palócz földön születtem.

Bár az a föld egyrésztől erdős hegyek, másrésztől andalgó folyók által van határolva, mint igazi palócz — csendes, krumpli-természettel vagyok megáldva, mely csak akkor melegszik fel, ha tűzbe teszik. Önmagától — mint ezt a krumplinál egyáltalán nem tapasztalhatni — nem hevül s így romantikusság nem is lehet bennem.

A karomra vett szép asszony is azért simult talán erősebben oldalamhoz, mert megsejté bennem

— finom női érzékével — a krumpli természetének sajátosságát és . . . hevíteni akart.

Nem volt kifogásom szándéka ellen.

Régi vágyam a jégen találni fel párom . . . egy szerető *fél*-t, mely belőlem hiányzott.

A szerzősmód sem új. Nem mondhatni ugyan, hogy ezen a «már nem szokatlan uton» igyekszem azt elérni, — de nem is egészen az én találmányom. Aminthogy igen réginek sem mondható, mert tudtommal — Ádámot kivéve, aki elég szerencsés volt az Uristentől «sajátkezűleg» átvehetni kedves oldalbordáját — egy nő képében, — kevés embernek «adatik» meg az a szerencse, hogy *jégen* nyerje meg az élete párját.

Szerénytelenség nélkül engedtessek meg nekem az a kijelentés, hogy e kevesek között majdnem magam is szerepeltem.

Elmondom, hogy történt ez.

A nevezett szép asszonyka nemcsak azt vette észre, hogy áldott krumpli természetem van, hanem azt is, hogy a ballábam állandó — mozgási — ellenétben van a jobbal.

S azt hiszem ez az észrevétel azt a gondolatot szülte fejecskéjében, hogy «no, ha ez az ember nőtelen, úgy kitűnő férj lesz belőle, mert nem fog sokat futkosni a felesége után». S azért hiszem ezt, mert a futásközben megállva, egész váratlanul azt kérdi tőlem, hogy nős vagyok-e?

— Nem! — feleltem elszántan.

«S nincs szándéka megnősülni?» — kérde tovább.

Higgyék meg kérem fogós kérdés volt. Mert azt nem mondhattam rá, hogy nincs szándékom. Mivel egy ügyetlen bókot kellett volna hozzá illesztenem, hogy t. i. azért nincs, mert a kérdező, aki egyedül téríthetne el ezen szándékomtól, már férjes. A bókokat pedig ki nem állhatom.

Viszont azt sem akartam mondani, hogy igenis szándékom a megnősülés. Mert attól tartottam, hogy a kérdező talán maga is pályázik, már pedig — köztünk legyen mondva — őt még sem vettem volna el.

Elég az hozzá, hogy a kérdés nagy zavarba hozott és csak pár percznyi éles fejtörés után tudtam kisütni annyit, hogy: talán.

«Talán! zúdult fel a szép asszony. Inkább azt mondta volna: talány. Legalább gondolkozni lehetne rajta. De ha azt feleli: talán, hát az ember érti is, nem is. Mondjon valami okosabbat.»

— Okosabbat asszonyom? S ezt tőlem kívánja? Engedje kijelentenem, hogy kívánsága nagyon mérész. Tudja azt, hogy egyáltalán nem vagyok okos? Nem? Hát vegye most tudomásul.

— Ugy van, asszonyom; okos nem vagyok, különösen pedig egy szép asszony mellett nem tudok okos lenni, mert rendesen elvesztem a fejem mellette,

— S ha még az a szép asszony oly veszedelmes kérdésekkel faggat, mint ezt maga is teszi — úgy kétszeres joggal állíthatom, hogy egészen fejtelenné leszek.

— Azonban bocsánat! most jut eszembe, hogy okos feleletre vár s én itt hadarok össze-vissza, mint valami húsvéti kereplő. Azt kérdi, van-e szándékom megnősülni?

— Szabad előbb megkérdenem, hogy kíváncsi-ság-e ez, vagy komoly czél a nőtelennek párját szerezni? Aztán megkísérlem én is okos feleletet adni kérdésére.

«Legyen óhaja szerint. Adja karját s fogja az enyémet erősebben.»

«Igy! mondá aztán, mikor karommal csaknem átöleltem, — most mutatok valamit.»

«Látja ott a parton azt az öreges úri embert?»

— Látom — feleltem rá, s hirtelen megvillant agyamban az okos felelet, mert kezdtem érteni szép társnőm czélzatos kérdését.

«Az az öreg ur — folytatta a szép asszony fülíg pirulva — az ... az én férjem! ...»

Elhallgatott, mert ez a nyílt vallomás őt magát is zavarba hozta.

Erősebben szorítottam magamhoz és pár gyors futammal eltűntünk a tömeg között.

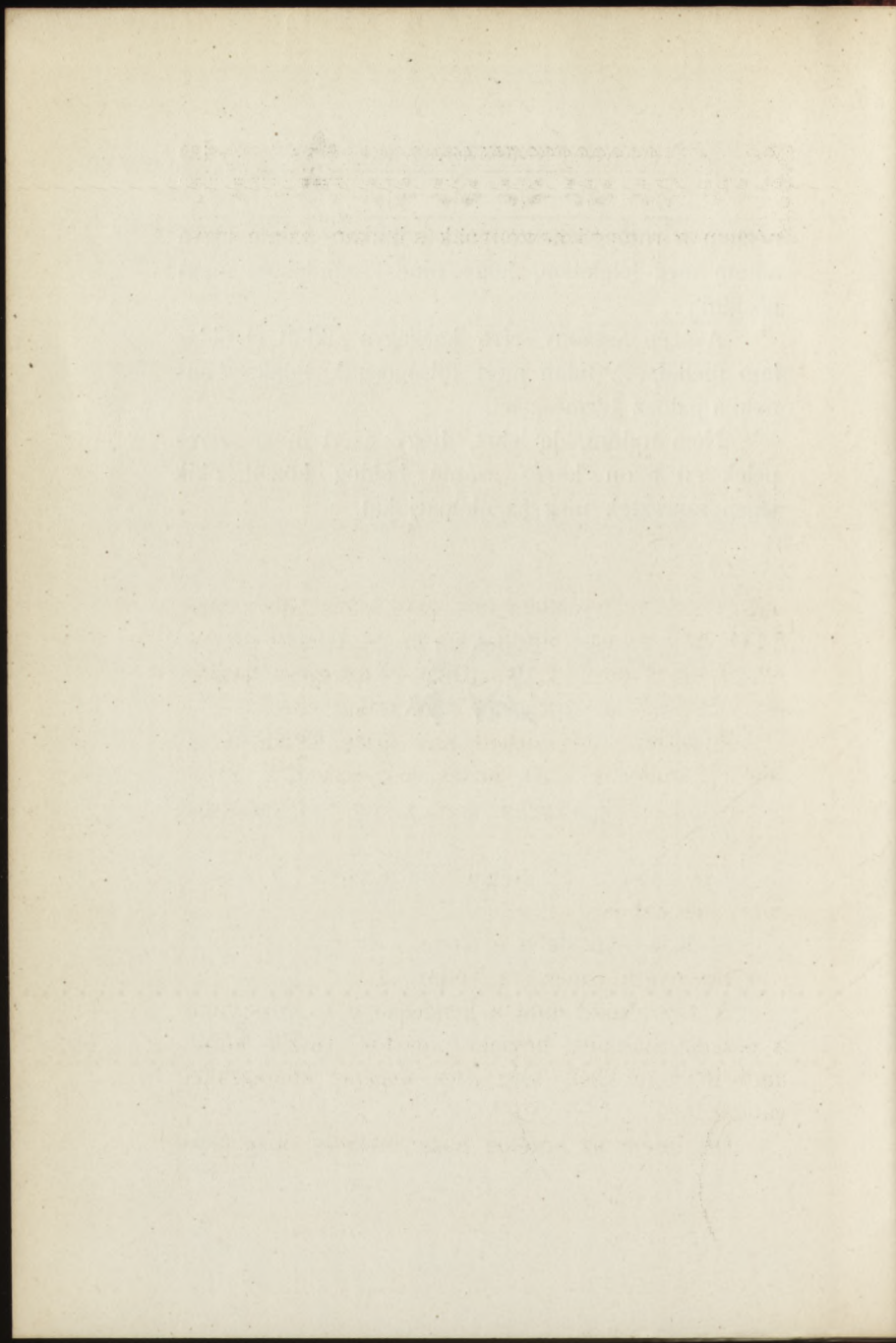
Csak ekkor tudtam szólni. Merően szemébe

néztem a remegő asszonynak s halkan, szinte sugva adtam meg feleletem, hogy nincs szándékom meg-nősülni...

A szép asszony erre kaczagva síklott el oldalam mellől, ... talán mert tulságosnak találta bennem a palóczi természetet.

Nem tudom, de lehet, hogy ezért nem szerepelek én azon kevés számú boldog között, akik jégen szerezték meg az életpárjukat.

« U T A M. »

A nap rég nyugodni tért. Este 9 óra tájban történt — úgy április végén. A télnek nyoma sem látszott már. Fű, fa, virág — az egész természet a tavasz, az ujjászületés korszakát élte.

A vasuti töltés mellett sűrű füzes feküdt. Vén, talán századokat átélt fűzfák terpeszkedtek 2—3 méter vastag törzsekkel az apró, karcsú csipkebokrok mellett.

Az egyik — az öregebb kaczérkodott a másikkal, a fiatalabbal.

A füzes alatt folyt a Tisza.

Bizonyára ismerik a Tiszát.

A vize szőke, mint a kenderfonal és édes, mint a pezsgő. Lankás, homokos partok veszik körül, amik fűzfaerdőkkel, meg édes magyar községekkel vannak tele.

Ott terem az aczélos buza mellette, meg a jó

magyar dohány. Benne nő a sok jobbnál-jobb hal — körülte virul a magyar nép költészete.

Álmok honában jár az ismeretlen, mikor az elégedett tiszai magyar nép között jár, mert boldogság van bölcsőjében, boldogság van az életében.

A szomoru fűz árnyas lombja alatt furulyázó pásztor nép tiszta érzelme, igaz szeretete — amit dalba önt — található véges-végig a «kanyargó» Tisza partjainál.

Csak érezni kell tudni, látóképességgel birjon a figyelő s a lélek emelkedik az őstermészet emez eredeti ivadékai közt.

Itt a költészet: a szerelem, mely boldog vagy boldogtalan s a szerelem: dal, mely bús és mégis boldogító.

Itt — a dal hazájában történt — este 9 óra tájban, április végén, mikor a nap rég nyugodni tért...

*

A felsőgáti révnél felcsavarták a kompot és három, fával terhelt tutajnak engedtek utat.

A középső tutajon ültem én. Hogy kerültem oda, magam sem tudom. Mindamellett ott voltam.

Lassan, mint a szenvedések évei, haladt a tutaj. Mintha félt volna sebesebben menni, hogy nyögdecselő csapjai szétmálnak az enyelgő habok ölelésénél. Vagy mintha minden egyes habbal külön beszéde lett volna, olyan lassan, olyan csendesen ha-

ladt. A mozgás lágy hangja, a torlódó hullámok susogása tisztára hallható volt.

Az ég halvány kék palástján ezer meg ezer csillag lesett bennünket, kíváncsian kacsintgattak a vízbe, mintha a hullámok titkait akarták volna meglesni. Ezek meg szégyenkezve bukdostak a tutaj alá.

Hallható volt a parton álló fűzfák csendes suttogása is. Megittasodva a természet fenségétől rebegették el egymásnak vallo-másaikat.

«Szeretlek», susogta egy karcsu fűz s finom ágacskáit ölelésre készen hajtogatta a habok felé.

Ezek meg ijedten bujtak a part oldalához.

Talán csak én láttam így ...

Ott feküdtem egy leterített bundán a fák tetején. Vánkosom egy tuskó volt, amit ráadásnak vittek a tótok magukkal.

Rövid szárú pipából félelmes füst fellegeket eregettem útnak. Azokat néztem, mint keringenek, mint kavarognak s mint tűnnek el egyszerre a nagy semmiségbe, amint egy tilinkó hangja vagy kolomp-szó hangzott hozzánk.

Talán ettől ijedtek meg s futottak a végtelenségbe ...

A boldog csecsemőkor jutott eszembe a tutaj kényelmes, altató himbálódzásánál.

A pipát a bundára ejtettem s a habok andalító zenéje mellett értem az álmok birodalmába ...

Láttam az ég belsejét. Telistele volt ismerősökkel. Itt jóbarát, amott testvér, másutt az elhunyt kedves integetett üdvözléssel.

Egyhelyt a Barátság ült víg poharazás mellett, odább az Igazság tapogatódzott bekötött szemmel.

Az egyik asztalnál a Béke nemtői susogtak nagy titkolódzással, alkalmasint új puskákról folyt köztük a szó.

Egy szegletben kis pipere asztalnál a Hiuság kendőzte kiaszott, ránczos képét, míg mellette az Unalom lógázta magát egy hintaszékben.

Aztán láttam sok tarka-barka népet, gyalogszekeres kinait, amint egy fáradt oroszszal testvérkedett, fűtyülős zsidót, amint egy Luegeristával folytatott nagy alkudozást, csak az Istent nem találtam sehol.

Végre egy jóképű magyart szólítottam meg, hogy utasítva utba. A földi szívesen ajánlkozott ciceronak.

Utnak indultunk.

Teméntelen nép közt haladtunk el, míg végre egy hatalmas kerthez jutottunk. A kert ajtónál egy valóságos szárnyas angyal állott s mikor kérésem előadtam, hogy az Istent óhajtanám látni, készségesen bocsátott be a kertbe.

A cicerom künn maradt.

Szemképráztató látvány tárult eléem. A világ minden fajtájú fája és virágja, madara, rovarok,

szunyogok tarkitották a kertet, melyről csak később tudtam meg, hogy az a paradicsom kert volt.

Az átható virág illat elbódítá fejemet, mely anélkül is zugott az ezer meg ezer különféle állati hang zshivajától. (E pillanatban nem irigyeltem az istent.)

Bámulva-ámulva, félelem és öröm, megérthetetlen szomorúság és rettegés közt mentem előre ahhoz a helyhez, mely a kert közepén felhő-burokban eltakarva látszott. Az angyal azt mondta, mikor utba igazított, hogy ott az Isten.

Meghajolva értem a felhő sátorhoz. Elmondtam a jelszót, melyre a felhőburok szétnyílt és én láttam az Istent...

— Mintha hallanám: «hogyan? láttad az Istent?»

— S én újra mondom: láttam!

— Elmondom hogyan....

A jelszó, melyre a felhősátor szétnyílt s melyre az őrtálló angyal tanított, e szó volt: «szerelem.»

Mikor közvetlen a sátonál állottam, kellemes zsibbadtság fogott el. Nem volt erőm lábaimon megállani és szeméim nyitva tartani. Behunytt szemmel — öntudatlanul dőltem el. Legalább azt éreztem.

Nem tettem semmi mozgást; feküdtem-e, vagy álltam, vagy éppen térdeltem, nem tudom. Bár hogyan történt, jól éreztem magam. Az előbb még

fűlszaggató zsvaj megszűnt. Andalító hangokkal volt telve a lég. Csöndes susogásokkal, hasonlóak a nyárfa levelek susogásához, amint nyári éjjeiken az elmúlt nap élményeiről csevegnek egymással.

Majd olyan hangokat hallottam, mint a szikla szirtek közt csörtető patakocskáé.

Orrom, tüdöm, egész lényem kábitóan édes illat járta át, mintha ibolya erdőben jártam volna.

De nem láttam még semmit.

Elvarázsolt helyzetemben eszembe jutott a jelszó s elbódultan az élvezteől, kéjjel ejtém ki: »szerelem.«

Abban a pillanatban mintha a villám ért volna — szemeim fölnyiltak, újból lábaimon álltam s előttem volt egész fenségében az Isten: a »Szerelem« — egy minden földi szépséget fölülmuló szép nő képében...

Jobbról is balról is szép nők vették körül. A *Jóság*, a *Szelidség*, a *Házi Béke*, az *Engedelmesség*, a *Hűség* s a többi áldásos Nemtők egész serege.

«Látni kívántál halandó ember, — — szólt Ő hozzám, — — ime kívánságod teljesitem — láss! És ne bándd meg, hogy láttál.»

— Angyal! Isten! — feltettem a legnagyobb megilletődéssel, — jól mondad, hogy ne bánjam meg, mert látni óhajtva téged — láttalak!

— Mi volna az üdv, a tulvilág hite, ha az Isten, — Te, örökké láthatatlan maradnál? Ha a

porhüvelyétől megszabadult lélek az örök bolyongásra volna kárhozthatva? Ha nem találna rád, ó Isten?...

— Eltompulva, megfásítva a földi élet szenvedéseitől, sárosan, piszkosan, mint a por, melyből gyuratott, mivé is lenne, ha nem ismerne meg téged: Szerelem?...

— Nem bánom tehát meg, hogy láttalak. Mert látásod érzést ad az elcsüggedt szívnek s ez ujjonnan nyert erővel bátran vág neki az életnek, bizton remélve, hogy eljut hozzád, te szent égi Szerelem!...

«Menj ember, halandó lény, menj tehát vissza a földre, — szólott Ő, — — s dolgozz, küzdj fáradhatatlanul, mert a díj, mely küzdelmedért jár, fáradtságot érdemel.»

«Menj tehát a szerelem nevében, — de várj csak.»

Intett Nemtőinek s ezek félrevonultak. A háttérben egy felhőbe burkolt alak tűnt fel. Az Isten reá mutatva, így folytatá:

«Mielőtt távoznál halandó, megnyitom előtted a jövőt. Lásd azt, akiért küzdened kel.»

E szavaknál az alakot burkoló felhő eltűnt s én láttam azt, kiben szerelmem öszpontosult, kedvesem képét.»

Megilletődve borultam térdre, hogy hálát mondjak e végtelen kegyért, de az Isten eltűnt láthatatlan lett, a felhő sátor bezárult előttem.

A jelszót akartam elmondani, midőn hatalmas «haho-haho»-zás felébresztett. Felnyitottam szemeimet, s láttam hogy a tótok erősen eveznek, mert a tutaj parthoz ért.

Tehát ismét a földön vagyok, gondoltam, mikor Szolnoknál kikötötünk.

Az álom elmúlt, — álom volt.

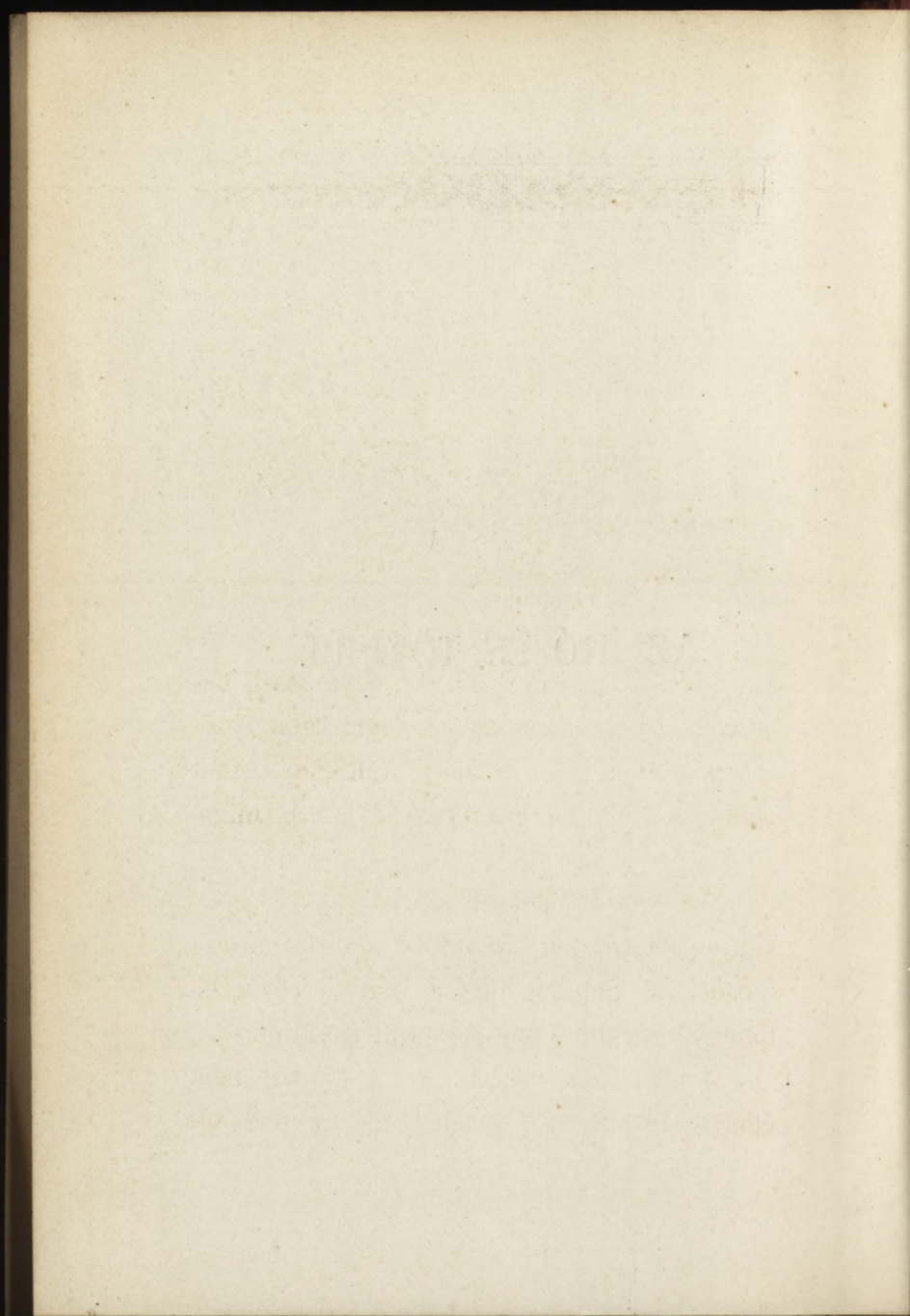
A partot szegélyző fűzfák helyett ütött, kopott nép, hajósok, kofák, üzérek ácsorogtak. A hold letűnt s keletről a felkelő nap előhírnökei árasztották el az eget biboros köpenyeikben. Az enyhe, szelid éjjeli levegőt a nappal zajos, kenyér után acsarkodó társadalma fertőztette meg.

Szóval minden másként volt, mint fenn az égben.

De a felkelő nap biboros sugarai közt ott láttam, vagy látni véltem az Istent, álmom Istenét — amint szellem kezével fel írta az égre égő betűkkel: *Imádj s küzdj érettem, mert tied leszek, én — a Szerelem!*

AZ ÍRÓ ÉS TÖVISEI.

Kedves olvasóim !

Igen tisztelt kritikus urak !

Annak kijelentése mellett, hogy lehetőleg röviden végzünk immár egymással, bátorságot veszek magamnak rövid uton elbúcsuzni Önöktől s némileg indokolni azt a vakmerőséget, hogy szerényke munkámmal a világ elé rukkoltam.

Eltekintek azoktól az édesen — megvetésre bigyesztett ajkaktól, melyek gúnyos mosolylyal mondogatják a végén: «hála Istennek ! csakhogya mi életben maradtunk,» —

közönyösen veszem azt a néhány nem éppen ablakba való megjegyzést is, amelylyel

egyik-másik t. előfizetőm illet, midőn sajnálkozva kaparászik hajaszálai közt — a kidozott forint miatt, —

sőt — hogy tovább menjek, mély megilletődéssel és komoly javulási szándékkal hajlok meg kritikusaim jóakaró, lekötelező és (talán) túlbecsülő figyelmeztetései (illetve lerántásai) előtt is, —

mindezekről — mondom — eltekintve, pár sorban okát adom annak a — némelyek szerint — egész az émelységig vitt sentimentalismusnak, mely munkám legnagyobb bűne.

Előfizetési felhívásom szerint:

«Ugy jártam az életben, mint a tengelyéről lefordult kerék, tekeregtem fel-le a járatlan utakon s néhol én löktem fel mást, legtöbbször mások löktek fel engem. Ebben a csavargós útban szedtem össze: örömet, szenvedést, itt az enyémet, — másutt a másokét.»

Ezek az összegyűjtött, átélt örömök és átszenvedett szenvedések képezik a *«Tövisek közt»* tartalmát — hiszen az esetek szerint, csak itt-ott változottan.

Sentimentalis a legtöbbje. S ez ne legyen bűn önök előtt, mert az, aki magára hagyatva áll az életben, — és szinte csapás gyanánt érzékeny lelkiülettű, — az legtöbb esetben beleesik abba a világba, amit sentimentalizmusnak neveznek.

Szeretet és boldogság után törekszünk mindannyian. Az egyik: szalámit árul és így keresi ezt a két tényezőt; a másik lóra ül, egyenruhát ölt magára és «fenster-promenádok» által akarja azt elérni; a harmadik tollat vesz kezébe a kötélverés helyett és így akar boldogulni; a negyedik, ötödik,... milliomodik — ezer és millió más-más uton törekszik szeretet és boldogság után.

A sors talán jó magamnak is más uton fogja — ha akarja — megadni az élet ezt a

két fontos alkatelemét — beismerem, de mint a «tengelyéről lefordult kerék» ma még határozottabb irány nélkül bolyongok azon az uton, melyet a sors számomra kijelölt, melynek egészen a *kezdetén* vagyok s amelynek többi részeiről sejtelmem sincs — ezt komolyan állíthatom.

Nem azért mondom el ezeket, mintha elejét akarnám venni az édes ajkak — lenéző mozgásainak, a sajnálkozó fej-simogatásnak, vagy plane a t. kritikus urak erősebb kitételű, baráti figyelmeztetéseinek, — nem! Más cél vezet engem jelen búcsubeszédem (vagy ha jobban tetszik: a könyvem feletti búcsuztatóm) megírásában.

Ez a cél, hogy nyugodt lelkiismeretem visszaszerezhessem.

Higgyék meg nekem, hogy hetek óta álmatlanul vergődöm át az éjszakákon, amikor meg elalszom, rémes visiók gyötörnek.

Egyszer úgy érzem, mintha ágyam tövi-

sekből állana s e tövisek szúrós hegyei mennyi elkeseredett előfizető tiz ujja hegyén levő természetes fegyverek lennének, melyek külön-külön aspirálnak egy-egy hajszálamra, meg a szemeimre.

Máskor meg az alakjaim rontanak nekem végtelen dühvel, mindegyik más-más dolog miatt aprehendálva rám. Hogy miért égettem le a kunyhóját, a másiknak hová tettem a szeretőjét, a harmadik a kis porontyát keresi, a negyedik a temetés miatt kesereg, az ötödik (a férj) a szarvaival öklelődzik és így tovább...

Beláttam, hogy ez az állapot tarthatatlan, —

beláttam, hogy a «Tövisek közt» minden alakját meg kell mentenem — a búskomorságtól, különben magam is beleesem velök együtt, —

beláttam végül, hogyha én a történeteket jó előre beláttam volna, ugy én nyu-

godt lelkiismerettel élhetném le napjaimat és sem elkeseredett előfizetők, sem kritikusok, sem agyonbúsított alakokkal nem gyűlt volna meg a bajom.

S minthogy mindezeket most már belátom, kijelentem, hogy :

1. munkám közrebocsátására a tapasztalatszerzés célja, nem pedig a velem rokon-érzésű alakjaim agyon-sentimentalizálása vezetett ; —

2. az emberiség s nagyon természetes a társadalom jóléte igen is szivemen fekszik s a munkámra történt előfizetések — nem social-communista, tehát a társadalom kárára célzó spekulációk voltak, hanem az, hogy tömeges előfizetések által egy-némely elkeseredett kiadó szívét jobb indulatra «ragadjam» a fiatal kezdők iránt ; —

3. egy közóhajnak akartam eleget tenni, midőn szanaszét megjelent tárczáimból egy gyűjteményt adtam ki. (Itt kijelentve azt is

félreértések kikerülése végett, hogy ez a köz-
óhaj *egy*-hangulag tölem eredt.)

E kijelentések után nyugodtan teszem
le a tollat azzal a jó reménységgel, hogy a
tövisek közt járkálva — talán-talán elérem a
rózsákat is.

Ha nem, — úgy kénytelen lennék a
«Tövisek közt» második részét is útnak
ereszteni, de már: *tövisek nélkül!*...

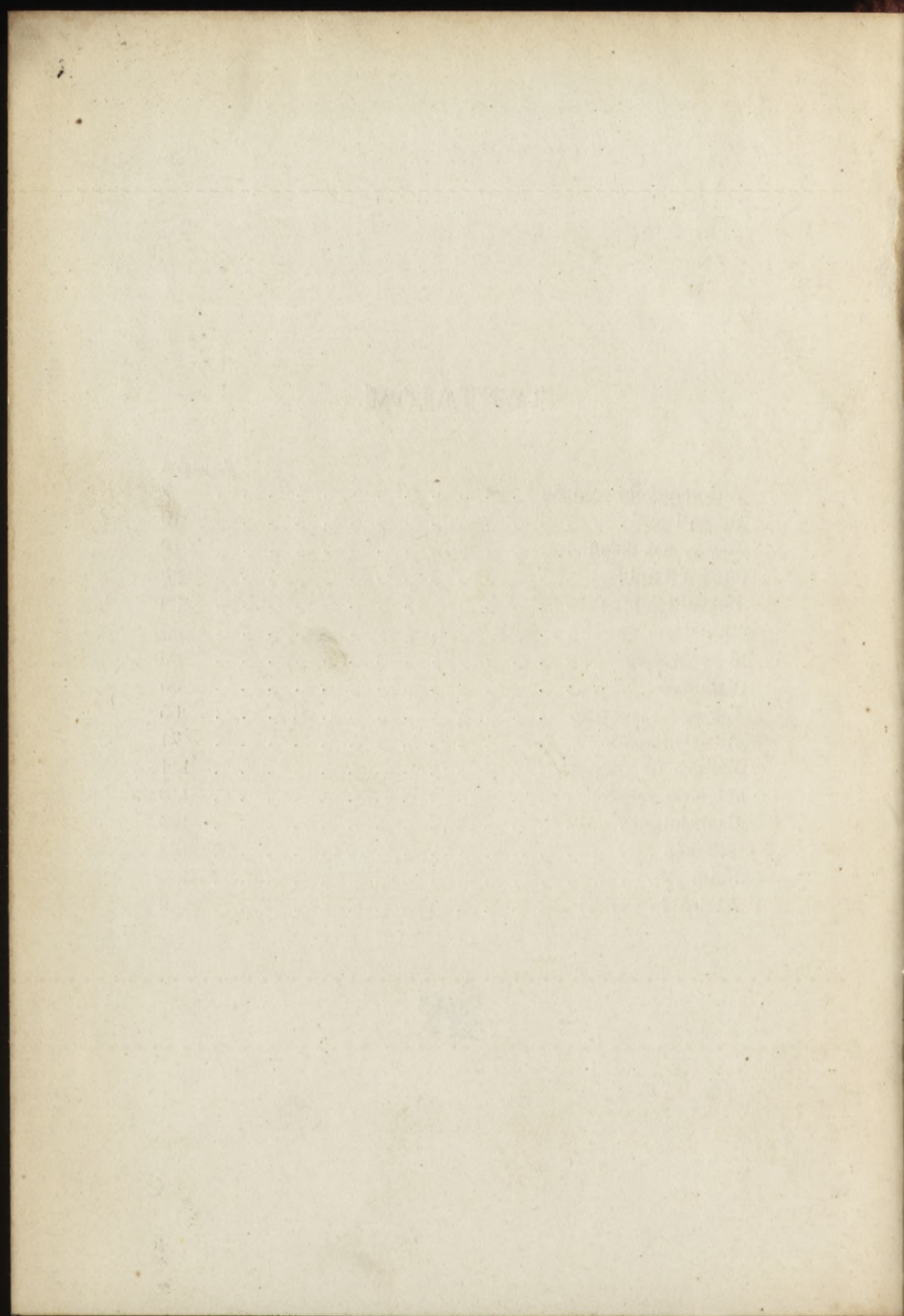

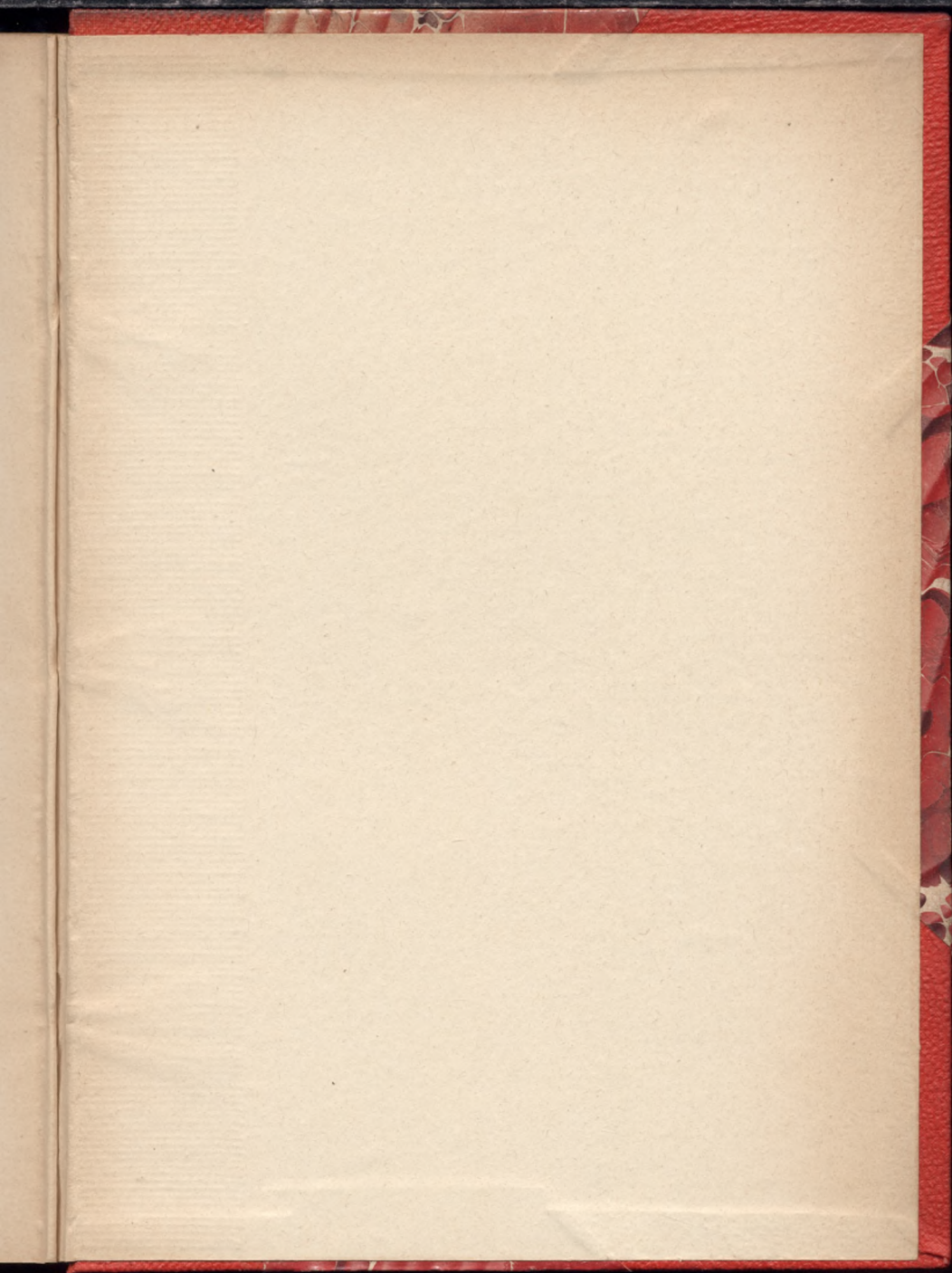

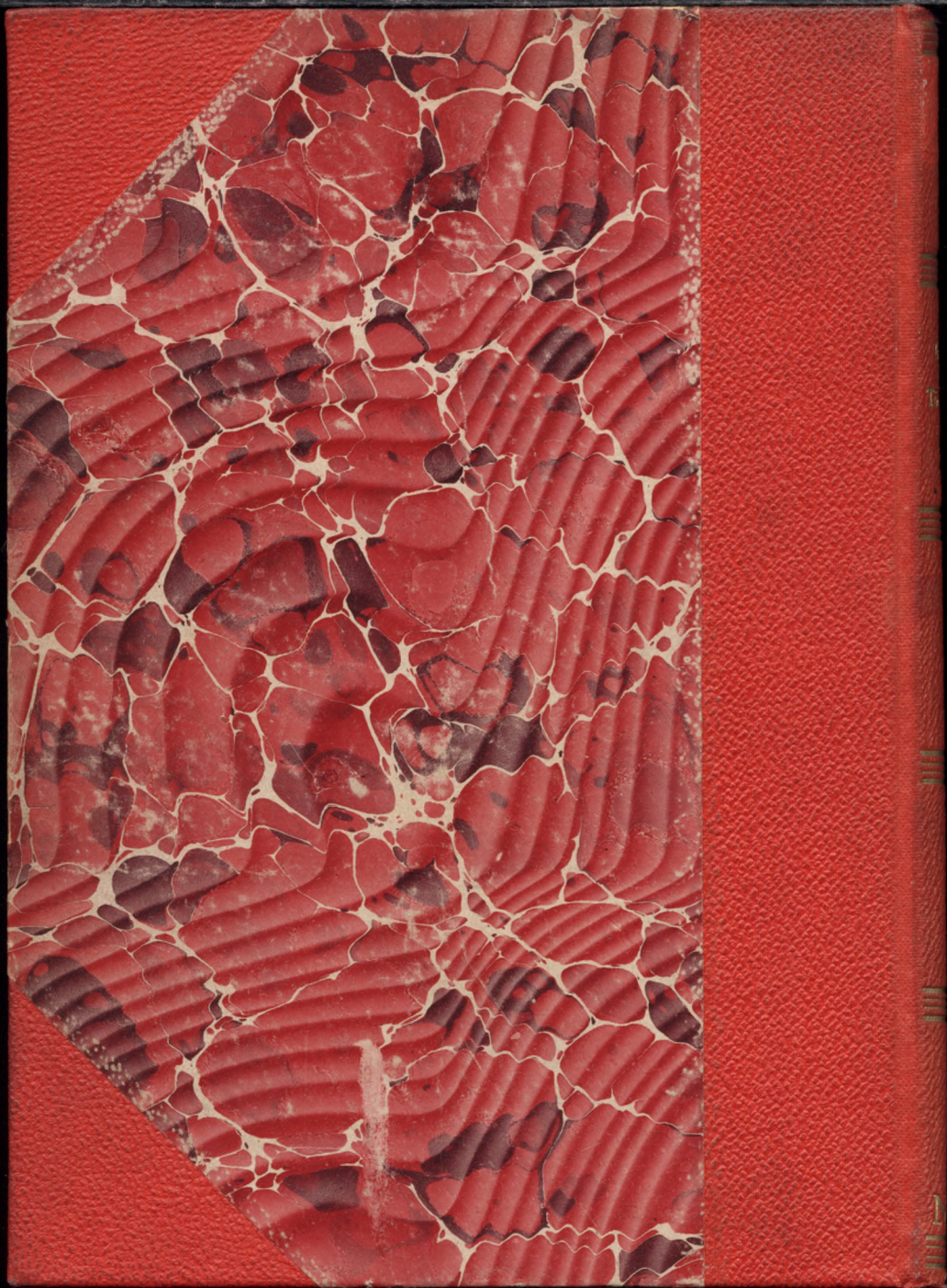
TARTALOM.

	Lapszám
A legnagyobb csapás	7
Az esti szél.	10
Egy a sok közül	19
Pipacs Fáni.	25
Hervadt lombok	29
Tünődés	33
A sir szélén	39
Vallomás	55
Észjog — szívjog	65
Az istentagadó	71
Kaszab ur panasza	111
Az erdő meséje	119
Csalódottan	129
Téli kép	133
Utam	140
Az író és tövisei	149

Gelei
Tövissek
közt

N. M.